

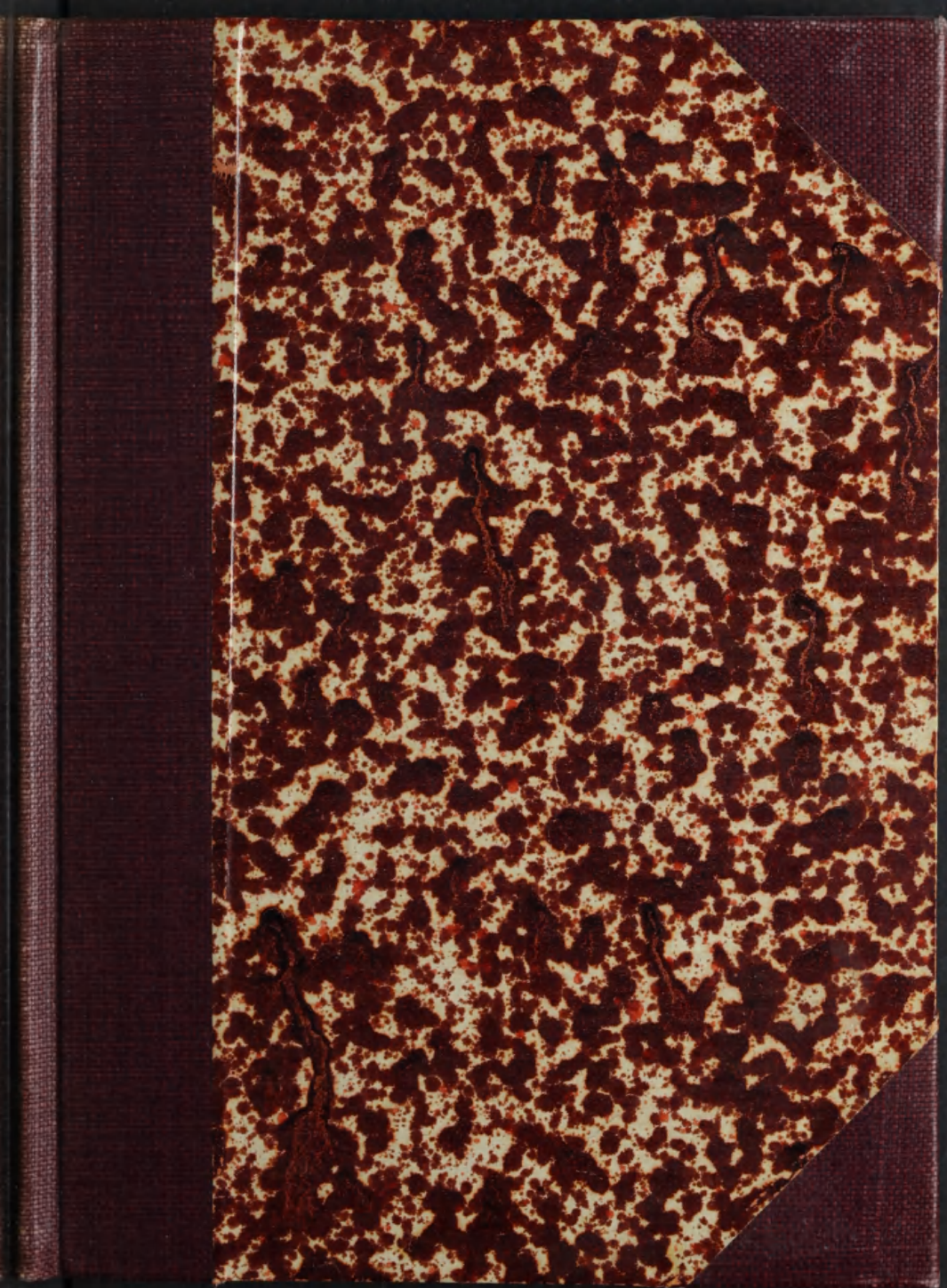
Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

VERDENSKRIGEN 1914-18

80

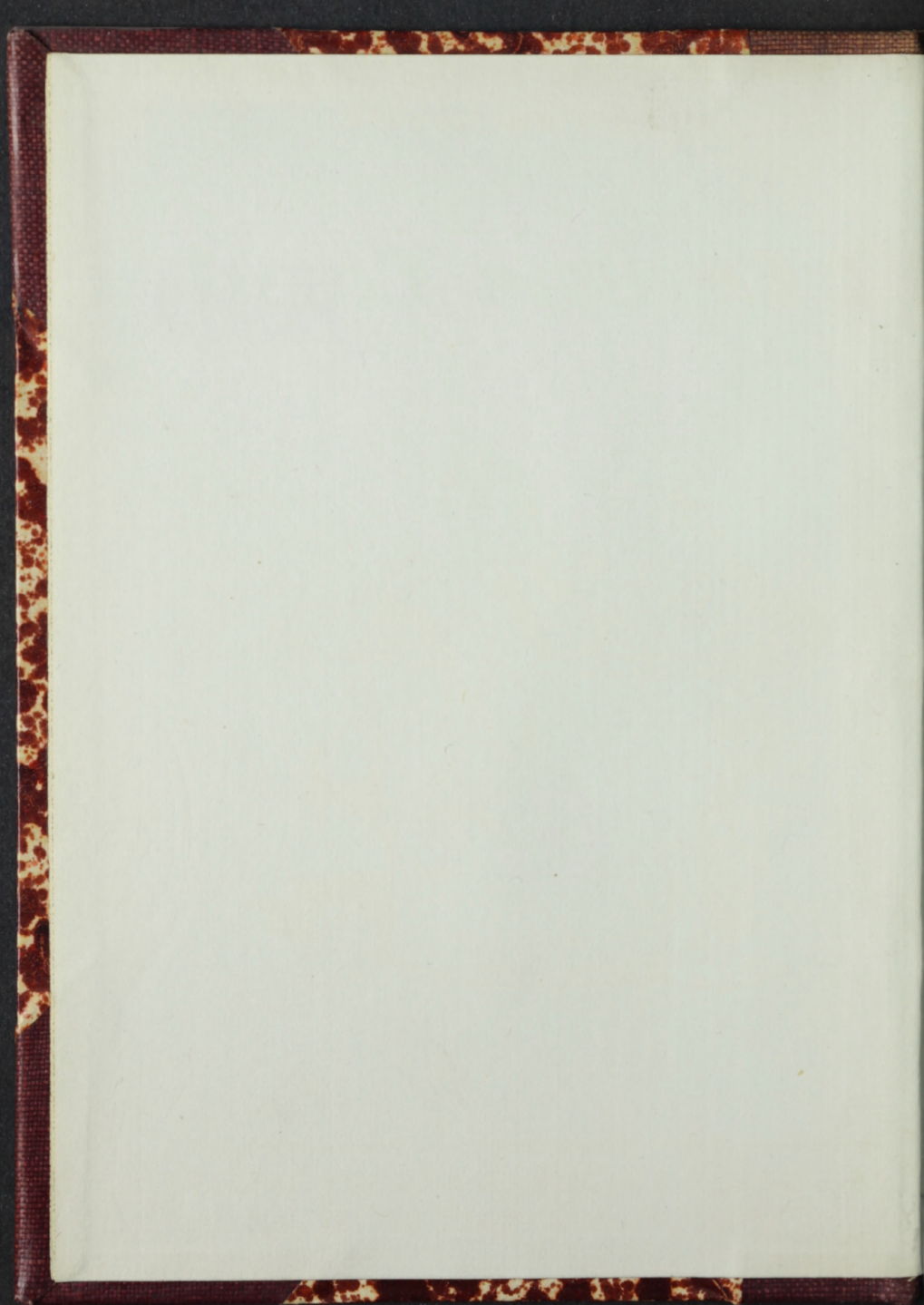
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130019374174

0636

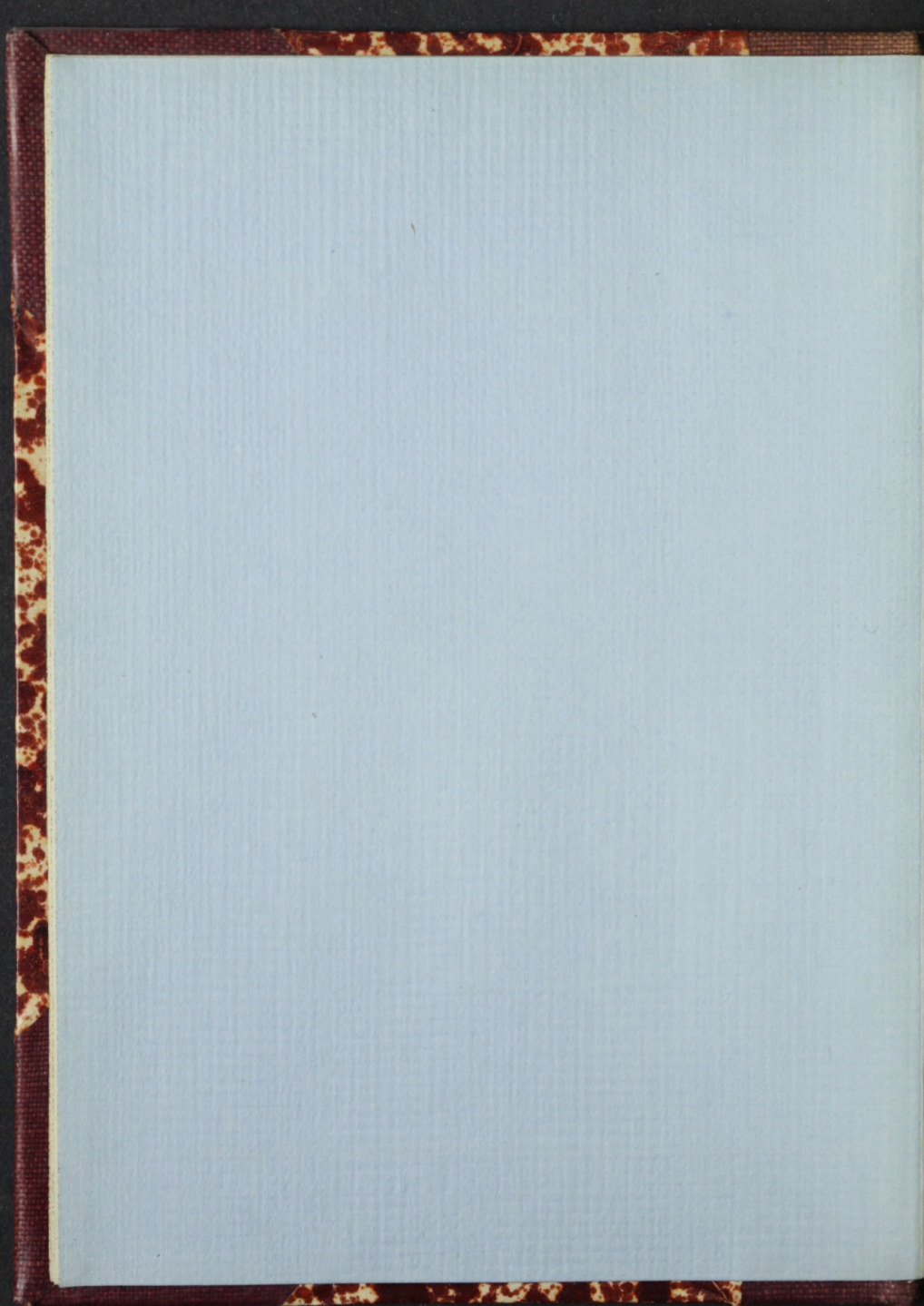
Michael Puntervold

I Lenins Land

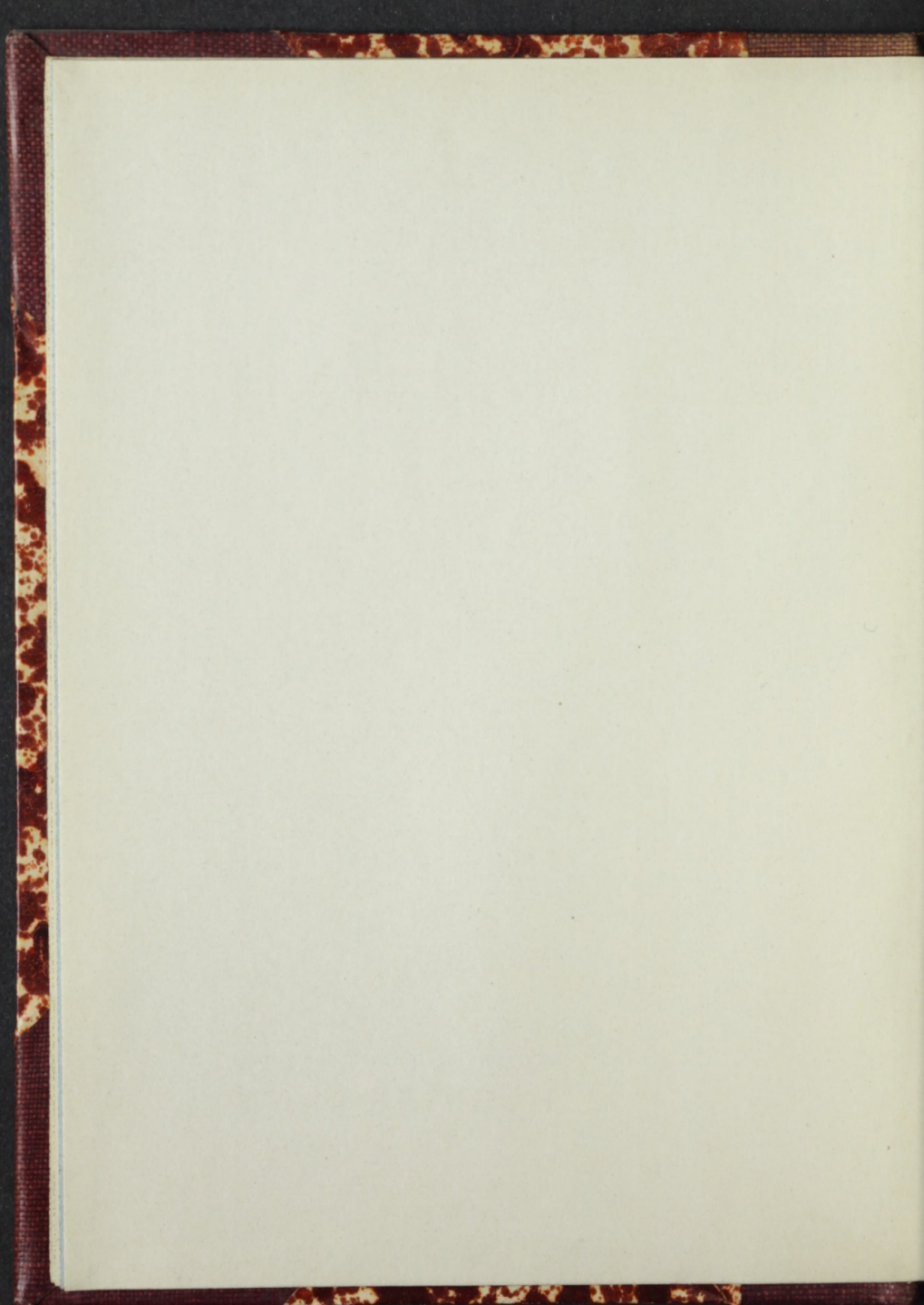

4/19 4116

A/S HELGE ERICHSEN & CO'S FORLAG
KRISTIANIA MDCCCCXIX

MICHAEL PUNTERVOLD
I LENINS LAND

MICHAEL PUNTERVOLD

I LENINS LAND

X

A/S HELGE ERICHSEN & CO.S FORLAG

KRISTIANIA 1919

Copyright 1919
by A/S Helge Erichsen & Co.s forlag

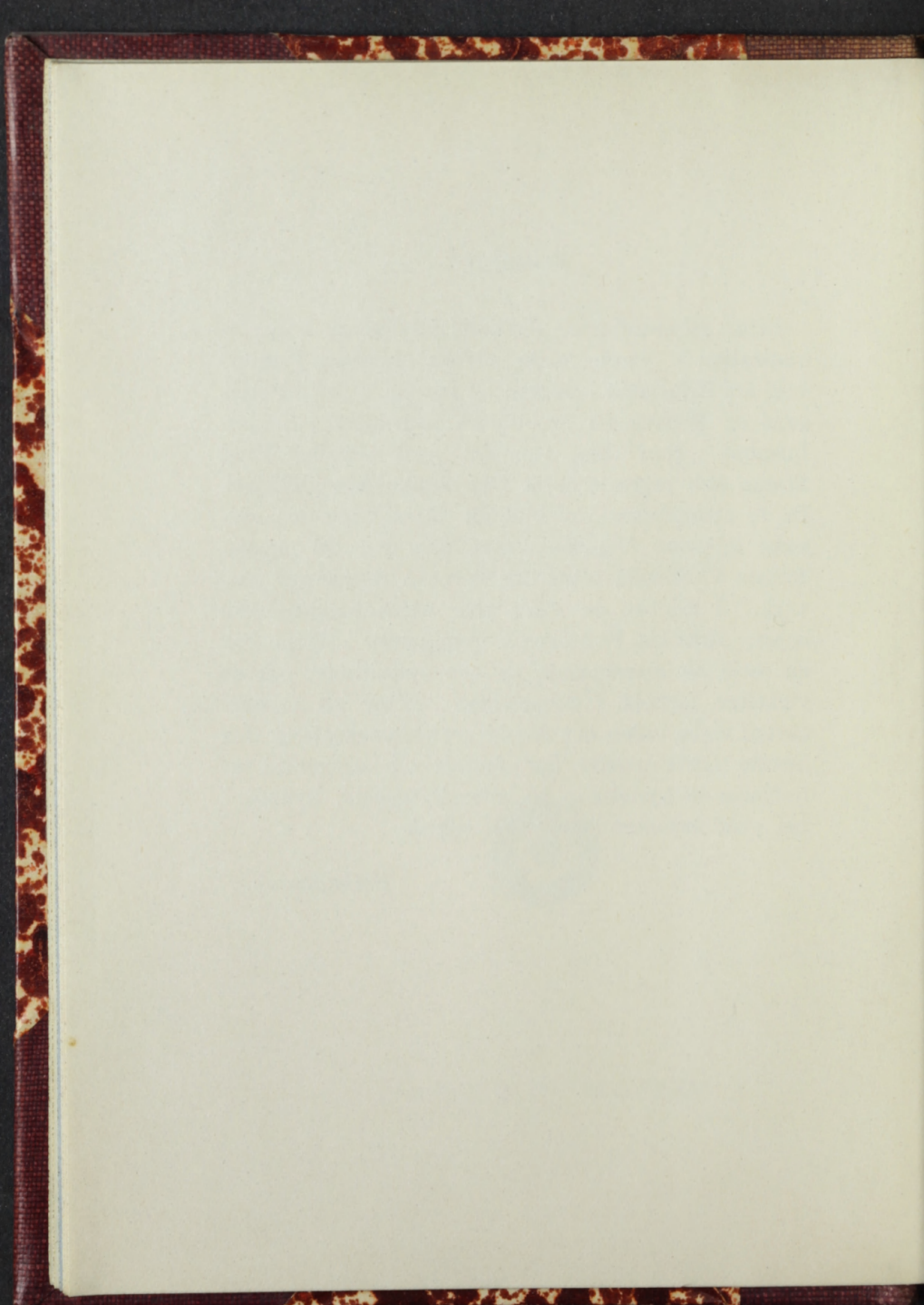

A/S P. M. BYE & CO., KRISTIANIA

FORORD.

Efter anmodning av Arbeidernes faglige Landsorganisation i Norge reiste advokat Michael Puntervold fra Kristiania i slutten av januar 1919 til Petrograd og Moskva for at studere forholdene i Sovjet-Rusland. Han drog sammen med advokat Emil Stang, som representerte Det norske Arbeiderparti. De to utsendinger var indbudt til at følge den russiske minister Vorovsky, som paa den tid maatte forlate Stockholm efter den svenske regjeringens paa-tryk. I midten av mars kom utsendingene hjem igjen. Advokat Puntervold fremlægger i denne bok en serie av interessante og nye oplysninger om de virkelige forhold i Sovjetriket. Efter sit mangeaarige virke inden det norske socialdemokrati og den norske fagbevægelse har forfatteren erhvervet et indgaaende kjendskap til arbeiderforhold, hvilket i høi grad kommer denne bok tilgode.

Forlæggeren.

DE FØRSTE ARBEIDERRAAD. — SOVJET AV 1905.

Den 14. oktober 1905 traadte det første arbeiderraad i funktion. Det var i Petrograd, under den store revolutionære streik. Det gjaldt at skape et paalidelig centralorgan, som kunde lede streiken i zarismens hovedstad, hvor enhver socialistisk og faglig arbeiderorganisation hittil hadde været forbudt. Arbeiderraadet (sovjet) traadte sammen under mensjevikenes auspicier.

Der møtte delegerte fra 42 store Petrograd-fabrikers arbeiderklubber og fra de 3 fagforbund, som hadde formaadd at tømre sammen en faglig organisation i løpet av de korte revolutionsmaaneder, nemlig typografenes, kontorfunktionærenes og handelsmedhjælpernes forbund, — (altsaa de tre faglige organisationer som nu staar mest tilhøire for bolsjevikenes). Paa sovjets første møte blev det besluttet at sende en deputation til riksdumaen med forskjellige krav, først og fremst forlangte man at der skulde opprettes en arbeidermilit, videre opfordret arbeiderraadet den ikke-streikende halvpart av Petrograds arbeiderskap til at slutte sig til den politiske massestreik. Man hadde held med sig i

sidstnævnte henseende, mens deputationen til dumæn bare saavidt undgik arrestation.

Efterhvert tok sovjet op flere opgaver — kimen var der til en virkelig arbeiderregjering kontra den høist borgerlig-reaktionære дума. Arbeiderraadet (sovjet) opfordret arbeiderne til at negte at betale husleie og henstillet samtidig til kreditorene at gi moratorium osv.

Allerede den femte dag arrestertes tre av sovjetlederne, — de blev dog løslatt efterat en deputation hadde høst foretræde for ministerchefen Witte.

Nu vokste sovjets indflydelse, særlig da typografene i Petrograd paa egen haand hadde gjennomført en viss pressefrihet ved at boykotte alle aviser som lystret censuren. Den 29. oktober vedtok sovjet sit første «dekret» om 8-timersdagens gjennomførelse. (I endel fabrikker hadde nemlig arbeiderne allerede gjenoptat arbeidet, saa streiken som saadan holdt paa at ebbe ut).

Sovjet av 1905 var i motsætning til den senere sovjet av 1917 ikke en paa forhaand sluttet partiorganisation. Flertallet utgjordes av de to socialdemokratiske partier: mensjeviker og bolsjeviker, med mensjevikene som den ubetinget sterkeste fraksjon.

Sovjets politiske program utvidedes efterhvert og gik tilslut kort og godt ut paa: Zarismens avskaffelse og republikkens indførelse ved hjelp av en alrussisk nationalforsamling, valgt av alt folket paa grundlag av almindelig stemmeret for alle borgere.

Dette var et i forhold til den enevældige zarisme fuldstændig revolutionært program. Og imens blusset revolutionsbevægelsen ogsaa op ute blandt folkets brede lag. Den 26. oktober 1905 kom det saaledes til militær revolt i Kronstadt-fæstningen straks utenfor Petrograd. For at hindre at revoltens deltagere blev stillet for krigsret, besluttet sovjet at utstede opfordring til en ny almindelig streik, dennegang med det specielle feltrop: Væk mød krigsrettene, dødsstraffen og beleiringstilstanden. Paa ny tok den politiske streik sig op — det var bare post, telegraf, handels- og vognmandsforretninger som fortsatte arbeidet.

Den 3. november arresterede imidlertid regjeringen alle de 300 sovjetmedlemmer, som hadde møtt frem til sovjetmøtet den dag. Av disse blev 52 valgt iflæng, stillet for retten og 15 dømt til Sibirien. Sovjet hadde besluttet at utdele vaaben til arbeiderne, idet man begrundet dette med, at man vilde beskytte arbeiderne mot pogromer ovenfra. Det blev naturligvis tat med i krigsretsregningen.

Efter arrestationskupet den 3. december mislykkedes det for restene av sovjetrepræsentationen at reorganisere arbeideraadet, heller ikke blev det nogen sving over den nu dekreterte sidste politiske proteststreik.

Sovjet av 1905 var avgaat ved døden, men hadde dog i sig og hos sig samlet hele proletariatets og al intelligensens radikale forhaabninger.

Mens riksdumaen av zarens naade hadde høstet hele folkets mistillid. Gajons forræderi og zar Nikolais feige troløshet og usle grusomhet staa- satte arbeiderklassen og radikalismens hat. Sovjet av 1905 kom for den politisk vaakne del av arbeider- og bondeklassen til at staa som den virkelige «arbeiderregjering», et navn som den ogsaa faktisk mer og mer fik ute blandt folket.

Trods sovjets fald klarte dog de enkelte parti- organisationer sig paa sæt og vis over vanskelighetene; i hemmelighet og selvfølgelig «illegalt». Men de klarte sig. Det er nemlig som bekjendt langt mellem et forbud og dets efterlevelse i det slaviske Rusland.

SOVJET AV 1917.

Den 27. februar 1917 dannedes den næste sovjet i Petrograd, i Det tauriske palæ. Det skedde efter opfordring fra de arbeidervalgte repræsentanter i riksdumaen, som henvendte sig til befolkningen herom i et manifest. Dette begynder betegnende nok endnu med tiltalen: «Borgere!» — altsaa endnu ikke bare med: «Arbeidere!» (I tredje stadium, det vi nu befinder os i efterat bolsjevikene har seiret, er «Arbeidere!» avløst av tiltalen: «Tavarischi!» — Kamerater!)

Dette manifest fra arbeiderpartienes stortingsgruppe blev det signal, som bragte den vaklende zarisme til endelig fald, idet det gav den allerede kraftig gjærende folkereisning de fornødne slagord. Fra denne 27. februar 1917

maatte dumaen dele magten med arbeiderens sovjet. Som sovjetrepræsentanter møtte en repræsentant for hver fabrik (for de større fabrikker: en for hvert tusen arbeidere). Fra nu av kunde dumaens foreløbige revolutionskomité alene

Zar Alexander den II's monument fjernes fra Kreml for at puttes i et museum.

handle i samraad med sovjet. Dennes godkjendelse maatte ogsaa indhentes, før fyrst Lvoffs provisoriske revolutionsregjering av 1. mars 1917 kunde etableres. Samme dag gav forøvrig denne anden sovjet sit første selvstændige «dekret»: Det tilsikret soldatene samme rettigheter som alle andre borgere og ophævet hilsningspligten m. v. — Efter zarens abdikation og de uavladelige nederlag ved den tyske og østerrikske front gik det nu slag i slag, hurtigere og hurtigere, eftersom revolutionens pulsslag økedes. 14. mars

hadde sovjet utstedt sit berømte manifest «Til alle jordens folk!», hvori folkenes store masser opfordres til selv at ta spørsmålet fred eller krig i egen haand. Polens, Finlands og Ukraines selvstændighet tilsikres. Anneksjoner erklæres for utænkelige osv.

Samtidig drev Lvoffs regjering paa med andre manifeste og anden politik, uten at det dog foreløbig kom til nogen aapen konflikt mellem sovjet og regjering. Utviklingen tok imidlertid fart, særlig efter at det militære nederlag var aapenbart for alle, ogsaa de falske seiersbulletiner opførte. Stemningen mot regjeringen vokste blandt soldatene og dermed ogsaa hos bønderne. For hæren i Rusland var dengang ensbetydende med bonden. Efter sin hjemkomst fra Schweiz traadte nu Lenin frem med sit ubetinget logiske: *To magtcenter er umulig. Vi kan ikke ha baade regjeringen og sovjet. Enten — eller!* Og saa kom slag i slag alle de kjendte begivenheter, som førte til at bolsjevikerne slog ut alle konkurrenter. Mens alle andre partier — som vaskeegte russere! — fortapte sig i teoretiske diskussioner om den korrekteste «*modus rei*», gik den marxistisk skolerte skolemestersøn Lenin rakt paa efter programmet. Samtidig en smidig realpolitiker av verdenshistorisk rang! — «Fred for enhver pris!» For selv bakom Brest-Litovsk lurer Ententeseiern over keiser Wilhelm! — Lenin tok alle konsekvenser og drog derfor omsider hele sit parti med sig. Heller ikke det hadde nemlig

dengang noget virkelig realpolitisk fremtidsperspektiv, som kunde føre ut av øieblikkets kaos. — Før Lenin kom, saa — og vandt. Det var et historisk moment fuldt av konsekvenser. Derfor vandt den mest konsekventø. Lenin.

Revolutionens pludselige utbrud var en umiddelbar følge av krigen, og krigen blev prøvestenen for alle partier og alle revolutionære kræfter, sier Trotski. Kerenskis skjæbnesvangre feiltagelse var den, at han under Ententens tryk lot sig forlede til at spille utenriksball med den haabløst demoraliserte russiske bondehær. Med en stor militærpatriotisk gestus drev denne civile positør de opløste horder frem til et nyt, paa forhaand dømt angrep paa Hindenburgs ubrytelig disiplinerte front. «18.-juni-offensiven» (efter vor tidsregning: 1. julioffensiven) kunde alene levere det sidste, endelige bevis for russerhærens fuldstændige sammenbrud. Kerenskis skjæbne var dermed beseglet. Korniloffs mystiske septemberoprør avslørtes som et kontrarevolutionært anslag, som imidlertid faldt i fisk foran Petrograds politiske utenverker.

Ved fronten hersket den fuldstændige opløsning. Soldatene deserterte i hundredevis, i kompanivis, i bataljonvis, i tusenvis, i millionvis, paa trods av den av Kerenski i juli gjenindførte dødsstraf for desertering. Det blev officerene som vilde hævde disiplinen og ikke de deserterende soldater, som fik dødsstraf. «Hjem til jorden, jorden er vor, ikke kirkens og adelens!» Under

det feltrop hastet de uniformerte bønder hjem, jaget godseierne væk eller slog dem ihjel, og delte deres jord mellem sig.

Alle organisationer løste sig op — kun arbejderklassens politiske og faglige organisationer holdt sammen, ja øket vældig i antal og indre samhold jo mer alle andre sammenslutninger røk overende. Det store haab stod til *den konstituerende nationalforsamling*, men ogsaa her begik Kerenski og hans uøvede parlamentariske medarbeidere skjæbnesvangre feil — først og fremst ved at sætte altfor lang frist for dens indkaldelse, og ved gang paa gang at utsætte møtedagen. «Den demokratiske konferanse», som Tseretelli sammenkaldte i september, konstaterte bare det smaaborgerlige demokratis evneløshet. Der opstod et tomrum — en passiv venting paa den alrussiske «konstituant», som skulde gi landet en lovlig forfatning. — Men revolutionens motor arbeider efter sin egen takt — hurtigere og hurtigere gik omdreiningene. Og saa, efter den mislykkede generalprøve fra Petrogradsarbeidernes side med en væbnet demonstration den 3—5 juli, kom Lønings 7. november (25. oktober) 1917, da *arbeiderraadet* (sovjet) ved maskingeværenes hjælp grep regjeringsmagten i Petrograd og snart derefter over hele landet under slagordene: Hele den centrale og lokale magt til sovjettene, jorden til bønderne, produktionen kontrolert av arbeiderne, øieblikkelig fred med centralmagtene! Den aktive, revolutionære indu-

striarbejderklasse kan alene redde revolutionen mot kontrarevolutionen! Proletariatets diktatur, selv om det betyr mindretalsdiktatur!

For bare faa maaneder siden betød dette partikamp, at magten vilde ha forblit i de socialrevolutionæres og mensjevikenes hænder. Men nu i november hadde bolsjevikerne faat flertal inden socialdemokratiet og ved et praktisk-genialt brud med den kommunistiske jordpolitiks viktigste grundsætninger hadde Lenins parti ogsaa sikret sig den politisk indifferente bondehærs medvirkning ved revolutionskupet, nemlig ved at opta kravet paa jordens private fordeling blandt bønderne paa det øieblikkelige aktionsprogram. Man ofret teorien for at vinde i praksis. — Som en logisk konsekvens av Lenins standpunkt: *Enten — eller*, enten sovjet eller parlament, blev den konstituerende nationalforsamling, som omsider traadte sammen, med vold oppløst og de valgte folkerepræsentanter sendt hjem igjen av arbeidernes klasserepræsentanter.

Bolsjevikenes selvbestaltede defensorer i utlandet er freidige nok til at forsvare«konstituansens» oppløsning som en *demokratisk* handling, folkeflertallet var nemlig blit bolsjevisk *efterat* stemmesedlene var kastet i valgurnen, paastaar de. Men hvorfor har man da ikke foreetat nyt valg paa den almindelige stemmerets grund? Der har været anledning nok til det i det lange tidsrum som er forløpet siden november 1917. Lenin smiler visselig av denslags misforstaat forsvar. Han

bekjender sig aapent og ærlig som en avgjort motstander av demokrati, det er for ham et «borgerlig paafund». Konstituantens opløsning var en logisk følge av *proletariates diktatur*, det og intet andet.

DEN RØDE TERROR.

Det mest frygtede og mest hatete terrorist-navn i Rusland nu er *Peters*. Han er næstformand i «Komitéen til motarbeidelse av kontrarevolution og sabotage» (Tschresvischainaja kommissia). Jeg traf ham i februar 1919 paa hans værelse i Hotel National i Moskva, nu omdøpt til Dom Sovjet. Han var tidligst oppe av alle de russere, jeg interviewet — allerede klokken halv elleve om morgenen kunde vi begynde samtalen. Fa'n tar tidlig sko paa bena, bemerket en norsk-russer ironisk, da jeg fremhævet hr. Peters som den russiske morgenfugl. — Han hadde aabenbart meget at bestille, allerede efter en halv times forløp indfandt der sig andre medlemmer av «kontra-revolutionskomitéen» til konferanse.

Peters er en mørk, sammenbitt liten kar, som utvilsomt gaar op i sit høist ubehagelige og blodige arbeide med den største samvittighetsfuldhet. Hele hans terminologi viste, at han betragtet revolutionen som et fremadskridende drama med sine bestemt avgrænsede akter, hvor han selv er en av regissørene. At han ikke er elsket, fremhævet han selv flere ganger under samtalen. — Det

er nok mange som ønsker livet av mig. En Ukrainaavis fra Charkov har latt mig bli skutt, fordi jeg skulde ha motarbeidet Lenin og villet arrestere ham. Nekrologen var ikke rosende! la han smilende til. Vi ønsker helst at vise mildhet, men jeg søker at gjøre min revolutionære pligt i min vanskelige stilling. Jeg har kun en ledetraad, idet jeg overfor ethvert tilfælde hvor der er tale om dødsstraf eller anden indgripen, stiller mig det spørsmål: Er det nødvendig for revolutionen? Blir svaret herpaa *ja*, handler vi konsekvent og uten vakling.

— Da Lenins regjering blev dannet 7. november 1917, blev den tidligere «revolutionskomité» i Petrograd overflødig og gik over til at bli en komité til beskyttelse av de vundne resultater, altsaa den nuværende *Komité til motarbeidelse av kontrarevolution og sabotage*. Den er delt i to, idet der foruten den egentlige aktionskomité bestaar en dømmende avdeling: revolutionstribunalet. Komiteens virksomhet blev først lovbestemt senere. Den har at forfølge kontrarevolutionære anslag, spekulation og sabotage. Aktionskomiteen har ret til at la foreta arrestationer og til at la henrette uten lovmaal og dom, naar den finder det nødvendig — blot efter komitébeslutning og en slags standretsbehandling. Vil den ellers ha nogen straffet, maa den stille vedkommende for anden avdeling, revolutionstribunalet, som har domsmyndighet i slike saker. I forskjellige dele av landet blev der dannet lignende lokale

komiteer, som var hovedkomiteen underordnet.

I den første tid efter revolutionen var komiteen i første akt væsentlig optat med at bekjæmpe *røveruvæsenet*. Alt under Kerenski var armeen i fuld opløsning. Soldatene demobiliserte planløst og uten ordre. De strømmet til byene, hvor de stod uten arbeide og hus, men fuldt bevæbnet. Intet under at der blandt denne sværm, som fra felten var vant til drap og plyndring, fandtes mange slette elementer, som fortsatte sit krigeriske haandverk, ogsaa da de kom hjem. De frygtet hverken Gud eller Fanden. Dertil kom anarkistene, som de almindelige røvere snart lærte slagordene av. Følgen var at der i by og paa land optraadte rene organiserte røverbander. Mot dette uvæsen skred komiteen energisk ind, og i februar 1918 blev de første banditter skutt. Ved en skarp forfølgelse lykkedes det efterhaanden at vinde bugt med røveriet i Petrograd, erklærte Peters.

I de tre maaneder fra december til mars hadde vi i Petrograd bare henrettet 21 røvere. Det blev altid bekjendtgjort i avisene likesindede til skræk og advarsel.

I Moskva var stillingen om mulig endda vanskeligere, fortsatte Peters. Røverne bemægtiget sig der hele huser. De heiste det sorte anarkistflag paa sine erobrede huser, som de forsvarte med kanoner. Første dag efterat hovedkomiteen i mars 1918 sammen med regjeringen var overflyttet fra Petrograd til Moskva skjød vi 7 banditter her.

I Moskva hadde «anarkistene», som de kaldte sig, forstaat at gjøre sig populære til en viss grad, idet de nemlig delte endel av sit røvede bytte med de fattige (som mestertyven Ole Høiland!) Moskvas lokale sovjet var imidlertid imot dødsstraffen. Bolsjevikene hadde som bekjent igjen ophævet dødsstraffen (som var gjenindført av Kerenski for desertering fra fronten) paa sin 2. kongres. Men da vor komité blev dannet 7. december 1917 fik den helt «frit mandat», og vi indsaa jo snart, at dødsstraf var nødvendig nu. Som nævnt anvendte vi dødsstraf overfor røvere første gang i februar 1918. — Det lykkedes ogsaa komiteen at overbevise Moskva lokale sovjet om nødvendigheten av dødsstraf, — vi vilde jo nødig handle mot den lokale sovjets ønske, selvom komiteen som en riksinstitution kun stod direkte til ansvar overfor den alrussiske sovjet og centraleksekutivkomité (det permanente stortingsutvalg). Efterat vi hadde faat den lokale Moskva-sovjet overbevist om dødsstraffens nødvendighet gik vi metodisk tilverks mot røverne i Moskva. — En nat omringet vi saaledes deres hovedkvarter og tvang bandittene gjennem kanonild til overgivelse. I løpet av 24 timer tok vi 500 «anarkister». Derav blev dog bare 2 skutt. Nogen blev forvist til landsbygden, andre dømt skyldig i røveri og fik fængselsstraf. Vi ønsket nemlig av politiske hensyn at vise størst mulig mildhet, da de fængslede hadde faret under et politisk flag — anarkismens. Se-

nere er røverkrigen indskrænket til kamp mot enkeltbanditter eller forholdsvis mindre bander. (Jeg hørte ikke sjelden skud om kvelden i Moskva i februar 1919 — det stod antagelig i forbindelse med bandittene.)

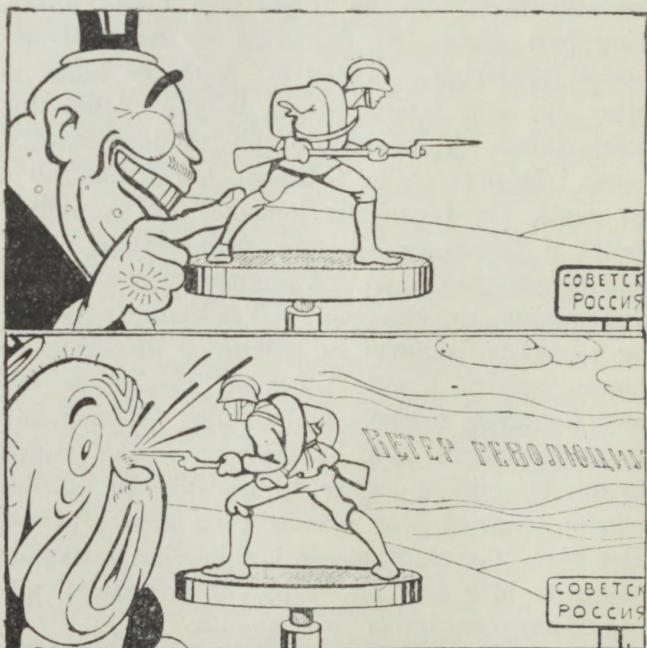
Den røde terror har dog særlig været anvendt mot de kontrarevolutionære. «Efter revolutionen i november var alle antirevolutionære partier til en begyndelse fuldstændig splittet», fortalte Peters videre. «Det var dog nogen officerer og andre enkeltpersoner som forsøkte at faa folk til at reise til fronten. De skjøt vi. Imidlertid kom det snart til en betydelig sabotage, ikke bare fra overklassen, men ogsaa fra de socialistiske partier, mensjeviker og socialrevolutionære. Vi anvendte fra først av ikke strenge motforholdsregler mot sabotagen, men fængslet lederne, saa de ikke kunde organisere sabotagen eller samle penger til dens fortsættelse. De blev løslatt da sabotagen ophørte.»

«Nu er vi altsaa kommet til terrorens 2den akt, den kontrarevolutionære terrors historie. Den antirevolutionære bevægelse mot bolsjevikene blev nemlig efterhvert sterkere og mer organisert, og snart opstod en forgrenet sammenlutning rundt i hele Rusland med *Savinkoff*, de socialist-revolutionæres fører, som leder bak fronten. Formaålet var bl. a. sabotage og jernbaneødelæggelse for at vinde regjeringsmagten. Fra breve og vidneprov kan vi konstatere en samlet blok her fra zaristiske storborgere til

smaabourgeoisie. Alle anti-bolsjevnikiske partier tok del i denne organisation undtagen mensjevikkerne. Sjælen i bevægelsen var nok de høire-socialist-revolutionære. Endel av sovjets egne funktionærer, som blev kompromitert ved sammensvergelsen, var de første som i den anledning blev skutt. Der dannedes en kontrarevolutionær regjering i Kasan — Ententen ledte jo efter en, som kunde overta ledelsen istedetfor bolsjevnikene. Vi arresterte 100 tidligere zarofficerer i Moskva og 80 i Kasan, herav blev 50—60 skutt. De fremmede konsuler og gesandter deltok i kontrarevolutionær organisation, først ved pengehjælp, men fra august 1918 av ogsaa ved specielle agenter, som virket blandt officerer og i sovjets kontorer og søkte at demoralisere hæren ved at hindre tilførsler. Den store sak mot Englands russiske ambassadør *Lockard* gav et godt indblik bak kulisserne — han hadde brukt 1½ million rubler til bestikkelser og lignende. *Lockard* blev arrestert og senere utvist. Der blev ikke skutt nogen i anledning *Lockards* sak, som blev ført for revolutionstribunalet, alt-saa domstolen inden vor komité.

3dje akt i terrorens utvikling kom, da fiendens, de kontrarevolutionæres egne agenter tok fat, idet deres hære samtidig rykket frem paa de fleste fronter. Borgerne blev nu mer urædde. Vi maatte nu gjøre kraftige mottrek. I Kasan anvendtes megen terror,» erklærte *Peters*, — «og nu kommer vi til *masseterroren*. Den har ikke

hovedkomiteen ansvaret for. Masseterror blev krævet av masserne selv efter attentatet paa Lenin i Petrograd og mordet paa Uritski, chefen for Petrogradkomiteen. Massernes forbitrelse var saa sterk, at Petrogradkomiteen blev nødt til at

I. Den anglo-amerikanske kapitalisme: „Soldaterne er leketøy i vore hænder. Vi snur dem rundt som vi vil“.

II. — — — vinden tok til og soldaten vendte sig braatt.

gi efter for trykket. I lønet av to nætter blev 500 fængslede kontrarevolutionære skutt i Petrograds fængsler. Vi gav ordre fra Moskva om at stoppe massehenrettelserne baade i Petrograd

og andre steder». (Peters gav mig her et avisutklip fra en nu inddrat borgerlig avis, som hadde hat meddelelse om denne ordre fra Peters.)

Jeg spurte Peters om *zaren* var skutt? «Ja, efter ordre fra krigskomiteen som nødvendig for revolutionens fortsatte bestaaen. (Krigskomiteen bestod av 30 mand, Lenin, Trotski, Peters m. fl. og organiserte revolutionen i begyndelsen). De fleste av zarfamilien, saaledes ogsaa Zarevitsch (kronprinsen) og de fleste storfyrster er likeledes skutt. Zarinaen derimot lever etsteds i Rusland under opsigt. De allerfleste av de gamle zarministre er skutt». (Jeg besøkte senere i Peter-Paulsfæstningen den celle nr. 22, hvor 10 av dem hadde sittet fængslet, før de blev skutt. De hadde tegnet en hel del tegninger paa væggene og skrevet baade vers og tankesprog.) «Kerenski-ministrene blev arrestert, men ingen av dem skutt. Senere er flere av dem gaat over til vore fiender,» oplyste Peters videre. «For *spekulation* er vistnok bare 3 mand skutt; det var officerer og storkapitalister som solgte penger fra Rusland til Tyskland efter Brestfreden.»

I det hele er ikke over 6 000 standretskutt efter foranstaltning av disse «kontrarevolutionære komiteer», mener Peters under henvisning til en statistikk, som han efter vor samtale lot utarbeide. Han har i den anledning gjennomgaaet rapportene fra 26 av de 36 distrikter landet er delt i, og var kommet til, at 4300 var henrettet efter

komiteenes orde. Efter sit kjendskay til de øvrige distrikter, gik han ut fra som givet, at antallet av henrettede ikke kunde overstige 6 000 mennesker. Av disse mente Peters at gjennemsnitlig 60 pct. var banditter. Resten var fældt for politiske forbrydelser av forskjellig art. —

For at faa saken belyst ogsaa av folk utenfor komiteen gik jeg til mensjevikenes berømte fører *Martov*. Denne erklærte, at efter de i pressen rundt om i landet givne oplysninger var det almindelig antat at der i ethvert fald var skutt 10—15 000 over hele Rusland efter beslutning av de her omtalte komiteer. «Der har været ca. 500 slike komiteer, og ingen av dem har været arbeidsløse.» — I Petrograd er vistnok mer end 1 500 standretskutt. Petrograds antikontarrevolutionskomite har selv erkjendt, at den bare i august maaned 1918 (masseterrørens tid) lot over 800 henrette uten lovmaal og dom. — Hertil kommer, at krigskomiteen ogsaa har latt folk henrette uten vanlig rettergang. — I juli 1918 blev der skutt over 800 i Jaroslav efter erobringen. Der hadde været stor kontrarevolution i byen. Efter en stor bondeopstand i Pensa-guvernemetet i Central-Rusland offentliggjorde den lokale komité der, at mere end 600 deltagere var blit standretskutt.

Omkring slutten av januar 1919 er der istedetfor de 500 lokale komiteer besluttet opprettet en fælleskomité for hver av de 36 guvernementer. — Man maa imidlertid ikke glemme, at Koltschak

i Sibirien og Krasnov i Don-distriktet ikke gir bolsjevikene noget efter i terror, fremhævet Martov. — Mensjevikenes kongres har for faa maaneder siden offentliggjort listen paa 12—13 kamerater, som blev henrettet av bolsjevikene i forskjellige byer under masseterroren uten dom — og de var absolut uskyldige, de hadde ikke deltatt i noget kontrarevolutionært foretagende. De fleste var fagforeningsledere og arbeidere, saaledes Zakalov, forretningsfører for fagorganisationen i Ribinsk, arbeideren Krakovski i Petrograd, arbeideren Gurbatov i Moskva, Levin og Romanov i Nitschi Novgorod osv. Deres eneste «forbrydelse» var, at de ikke var bolsjevik, men bekjendte mensjeviker. —

Mens jeg i februar 1919 bodde paa Kreml blev et av antikontrevolutionskomiteens egne medlemmer skutt. Han hadde mottatt bestiktelser. Likeledes fængsledes ca. 50 unge socialistrevolutionære for kontrarevolutionær sammensvergelse.

MARIA SPIRIDOVNA

Det blev sagt at de bl. a. hadde anskaffet sig et falsk Kremlstempel, for at kunne skaffe sig adgang forbi vagtpostene til Kreml, hvor Lenin,

Trotski og en række av de fremste folkekommisærer bor. Deres videre skjæbne kjender jeg ikke. Samtidig blev *Maria Spiridovna*, den berømte revolutionsleder og venstresocialistrevolutionære fængslet for anden gang for sin agitation mot bolsjevikerne. Jeg hørte kort før hendes fængsling, at hendes taler hadde betydelig virkning ute hos arbeiderne. Hun blev straks efter fængslingen anbragt paa et hospital for et aar, idet det erklærtes at hun var nervesyk.

(Man vil erindre *Maria Spiridovnas* navn bl. a. fra Egede Nissens begeistrede skildringer av hendes storartede arbeide for revolutionen da han kom hjem fra Rusland).

PRIVATEKSPROPRIATION AV JORDEN — EN MERKVÆRDIG «SOCIALISME».

— Den gamle russiske hær var saa godt som ensbetydende med bondeklassen, sier Trotski. Den rene bondestand utgjør ca. 74 pct. av det europæiske Ruslands befolkning, regnes landsbyproletariatet, «halvbønderne» med, blir $\frac{9}{10}$ av folket bønder. Det revolutionære skrift, som zarismen frygtet mest allerede i 1905, var derfor ogsaa det berømte opprop: Til den russiske bondestand! som vi husker fra beslaglæggelsen av de russiske skrifter i Egede-Nissens trykkeri (Vardøsaken). Straks zarhærens militære nederlag i verdenskrigen var uomtvistelig konstatert, be-

gyndte da ogsaa agitationen for det gamle russiske krav: *Jorden til bønderne!* paa ny frisk efter traditionen fra den første revolution i 1905. Men bønderne hadde ikke sit politiske og faglige organisationsapparat i orden. Alene gennem hærens regimenter og kompanier hadde de en bondeorganisation. Fra armeen kom da ogsaa kravet paa jordens fordeling blandt bønderne. Bolsjevikene, by- og industriarbeidernes parti, vilde føle sig sikker paa, at de hadde bøndernes vældige legioner med sig, de skrev derfor i spidsen for sit program dette bøndernes gamle feltrop, selv om det var antikommunistisk. Programofret forsavares som et situationsoffer som var nødvendig for at faa hæren paa revolutionens side. I tusenvis rømte bondesoldatene hjem fra fronten og begyndte at annektere jord paa egen haand. Det kom til de blodigste begivenheter ute paa landsbygden under den første rent individuelle, anarkistiske jordkonfiskation, som mangededs artet sig som det rene røveri. Bønderne maa gjenoprette sine bondesovjets og kun gennem disse maa jordens fordeling ordnes! blev nu de forskjellige socialistpartiers nærmeste arbeidsprogram. Og denne privatekspropriationens bølge vokste til den største revolution verden vel har set. Den var allerede i fuld sving næsten over hele Rusland, da Petrograds industriarbeidere den 25. oktober (7 november) 1917 slog Kerenski-regjeringen overende og erobret regeringsmagten for sin bysovjet. Allerede samme

nat, klokken 2, mens kanonene endnu tordnet mot Kerenski-regjeringens tropper i Vinterpaladset, vedtok arbeidernes og soldatenes seierrike sovjet i Petrograd *Lenins* forslag til *jorddekret*, som i § 1 erklærer, at «al privat eiendomsret til jord ophæves øieblikkelig uten nogen erstatning».

Bønderne fortsatte ikke mindre energisk efter dette sin konfiskation av godseiernes jord, og hundrede tusener av industriarbeidere tok første tog tilbake til sin hjembygd for at være med, naar byttet skulde deles. Kjærligheten til jorden er dypt rotfæstet hos russeren. Sulten i byene virket ogsaa til at gjøre bondebygden med sit korn og sin melk saa meget mer tillokkende. En hel ny verden aapnet sig. Det blev et kapløp om jorden som vi kjender det fra «The settlers of Canada». — Nu er dette nye landnam i alt væsentlig forbi. Staten har i en skreven lov forbeholdt sig den *juridiske* eiendomsret til al rikets jord, men den faktiske eiendomsraadighet er for den alt overveiende del hos den enkelte bruker av jorden. —

Den 27. januar 1918 kunde den alrussiske sovjetregjering i Moskva vedta et almindelig agrardekret — jordens privatekspropriation var da i virkeligheten avsluttet. De store godseiere var utvist av landsbyene (man maa erindre, at Ruslands bønder regelmæssig bor samlet i landsbyer, ikke spredt hver paa sit jordstykke som her i Norge).

Hermed faldt monarkiets fundament — det er

for altid umuliggjort i Rusland, erklærte Kurajeff, hvem jeg interviewet i Landbrukskommisariatet i Moskva. Efter Kurajeffs statistik er 81 procent av al Ruslands dyrkede jord allerede fordelt ikke bare mellem landsbyproletariatet, de tidligere lønsarbeidere paa godsene og Tandsfabrikkene, og alle hjemmeindustriens arbeidere, men ogsaa mellem de tidligere smaa og større selvdrivende bønder. For at faa bøndernes støtte i kampen mot monarkiet maatte vi ta med alle bønder, med gaarder under en viss størrelse, som varierte i de forskjellige distrikter, erklærte Kurajeff.

Det var bønderne selv, som gjennem sine lokale sovjets foretok fordelingen. De har selv bestemt hvor meget jord enhver enkelt skulde ha inden hvert distrikt. Og dette areal varierer sterkt for de forskjellige bondesovjetegne, alt eftersom der var flere eller færre jordsøkende. Nogensteds blev det bare $1\frac{1}{2}$ desjatin jord for hver familie eller for hvert familiemedlem, (ca. 16 maal), i andre distrikter op til 10 desjatin (ca. 109 maal) pr. familiemedlem, sa Kurajeff. (Der skulde altsaa endnu eksistere stor forskiel paa bønder, bare at det nu maa siges at være *distriktsvis* forskjel: I enkelte distrikter skulde vi altsaa kunne finde bondefamilier (paa f. eks. 5 medlemmer) med staselige jordstykker paa op til 550 maal, mens en tilsvarende talrik familie andetsteds maa nøie sig med 80 maal. — Jeg er imidlertid ikke ganske sikker paa, om jeg her for-

stod Kurajeff ret. Han drev nemlig konferanse ogsaa med andre, mens jeg pumpet ham).

Kurajeff brukte uttrykket: Juridisk tilhører jorden staten, men den brukes helt selvstendig av bonden, som ogsaa sælger sine produkter individuelt, jorden selv kan han dog efter loven ikke sælge. Al skog tilhører staten, men gaardene har gjerne en viss bruksret. Av den jord, som bønderne ikke selv tok, er en del, særlig tidligere store latifundier, erklært nationalisert som direkte statseiendom og drives delvis alt av staten selv med lønnede arbeidere, tildels kombinert med brødfabriker o. l. Det utgjør ca. 4 pct. av Ruslands jord, kun $\frac{7}{10}$ pct. er reservert de nydannede «kommuner» α : større eller mindre foreninger av jordbrukerne, som eier og driver alt sammen, har fælles kjøp og salg, fælles barneopdragelse osv. ca. $14\frac{1}{2}$ pct. av jorden er endnu ikke fordelt, det er «fri jord», som tildels ikke brukes idag. Muligens den vil bli slaat under direkte statsdrift, mente Kurajeff.

— Har De ikke en statistikk over jordfordelingens resultater? spør jeg denne landbruksministerens næstkommanderende. Jo, her har vi den foreløbige statistikk, svarer Kurajeff og henter frem sin protokol.

— Nogen statistikk over Ruslands jordfordeling er endnu ikke trykt. — Jeg skynder mig selvfølgelig med at skrive av protokollen, mens Kurajeff benyttet pausen til at fortsætte konferansen med de tilstedeværende departementsfolk:

Statistisk billede

av jordforholdene i Rusland pr. 1. novb. 1918
i henhold til lokale oplysninger.
(Det gjælder kun dyrket areal).

Samlet jord- areal i hele Rusland (desjatiner)	Herav er fordelt:			
	Blandt befolkningen (privat)	Til sovjet- økonomien (staten)	Til landøko- nomiske „kommune“	Ikke fordelt
15,810,832	12,799,836	584,501,—	108,807,—	2,347,689
	81 %	4 %	7/10 %	14½ %

De procenttal, som Kurajeffs protokol utviste var forøvrig 81 % — 7 % — 1½ % og 14½ %.

— Jeg har hørt, at Rusland er et stort jordbruksland, men at dere hadde hele 103 procent var vel meget! bemerket jeg spøkende. Kurajeff lo, da jeg viste ham, at hans procentutregning gav over 100 og ogsaa ellers var feilagtig. Procenttallene hænger igjen fra en utregning før alle opgaver var forelagt, men vi har foreløbig ikke hat tid til nyregning.

I agrardekretet staar det, at enhver kan faa jord der, hvor den stedlige befolkning allerede har faat den nødvendige jord og der saaledes er ledig jord. — Hvis nykomne arbeidere vil ha jord, hænder det vel allerede, at bønderne negter at dele og henviser den jordløse til at søke et andet marked? spurte jeg. — Ja, det forekommer nok ofte, svarte Kurajeff med et forstaaende

smil. — Det er klart, at vi kommunister ikke er fornøiet med agrarspørsmålets stilling idag, fortsatte han. Regjeringens agrarvirke tar sigte paa at nationalisere ogsaa den nu fordelte jord. Den understøtter alle tendenser i den retning. Veien maa dog foreløbig gaa gjennom store bonde-kollektiver. Der eksisterer utstrakt kooperasjon paa landet. Man mangler landbruksmaskiner og redskaper. — Regjeringen gir de kommunistiske lag, som har dannet sig, gratis fællesredskap og understøtter videre fælleslag for redskapskjøp og bruk, likesaa fælleskjøp og fællesalg av jordproduktene. En mængde hjemvendte fabrikarbeidere har ført med sig kollektiv-ideerne til landsbyene, halvproletarene har sluttet sig sammen i klasseforeninger osv. Alt dette er imidlertid alene forutsætninger for den endelige nationalisering, hvorved jorden kan bli virkelig statseiendom, og bonden en arbeider i statens tjeneste. Som man ser er merkværdig nok bøndernes private jordeiendomsret eller faktiske privatbruksret det største økonomiske resultat hittil av den av kommunister førte revolution i Russland.

SOVJETFORFATNINGEN.

Sovjetforfatningen er i virkeligheten meget «aristokratisk», den er alt andet end demokratisk. Den er et mesterverk av «oplyst enevælde.» Det er nemlig sørget for at magten lov-mæssig skal hvile hos «arbeiderklassens løitnan-

ter.» Byarbeideren, den mest oplyste og økonomisk bedst situerte inden proletariatet har hittil den absolute magt, skjønt byproletariatet tal-mæssig utgjør bare $\frac{1}{10}$ (eller nu maaske kun $\frac{1}{7}$.) av hele Ruslands befolkning. «Men vi er de aktive!» — Det slagord kan nu enhver industriarbeider i Rusland. «Bønderne blir aldrig andet end en passiv klasse, den frygter vi ikke.» — Men det er farlig at bygge paa slagord. De ophæver ikke tyngdeloven. Og bønderne og landarbeiderne utgjør nu ca. $\frac{9}{10}$ av Ruslands arbeidende befolkning. Selv en smaabonde taper imidlertid sin stemmeret i samme øieblik han fæster gaardsgut og budeie til hjælp i fjøset, — selvom han gjør det for kuas skyld. Da falder han nemlig ind under § 65 i sovjetforfatningens grundlov, som uten hensyn til yrke berøver enhver stemmeret «som for at skaffe sig fortjeneste anvender leiede arbeidere.» — Derimot kan byarbeideren og sovjetjennestemanden uten at tape stemmeretten godt bruke al den leiede arbeidshjælp han trenger, nemlig tjenestejente. Det sikrer nemlig bare bymanden «muligheten for produktivt arbeide» — for atter at citere et uttrykk fra forfatningen. Dette lille eksempel viser, i hvor høi grad bymandens interesser har diktert stemmeretsreglerne. Uvilkaarlig maaske, idet hovedformaålet klarligvis ogsaa her er at sikre industriarbeiderklassen magten og hindre, at de av bønderne, som kan antas at være konservativt anlagt skal faa stemmeret. Og-saa bønderne kan naturligvis uten grundlovsmæs-

sige følger holde baade en og to tjenestejenter til personlig opvartning i huset. Men altsaa ikke til privathjælp i fjøs og slaatonn. — Ved valg til den allrussiske sovjet, rikets øverste myndighet, som vælger det permanente stortingsutvalg (central-eksekutivkomiteen,) der igjen utnævner regjeringen, har byarbeideren flerdoblet indflydelse. Den alrussiske sovjet vælges av byraadene, som sender en repræsentant for hver 25 000 vælgere, og av guvernementssovjetterne, som sender en repræsentant for hvert 125 000 indbyggere. Men byarbeiderne har allerede hat en væsentlig indflydelse paa guvernementssovjetterne, idet byraadene ogsaa vælger repræsentanter hertil efter en for byarbeiderne meget gunstig skala. Allikevel har altsaa byraadene ret til desuten at vælge særegne byrepræsentanter direkte til den alrussiske sovjet, mens de tilsvarende landsens sovjetter ikke har det. — Med al respekt for den russiske byarbeiders overlegenhet overfor landsfolket kan man dog neppe reducere bondens «aktivitet» som klasse saa lavt, at man tør forutsætte nogen særlig lang varighet av dette for os vest-europæere nærmest naturstridige forhold: En forfatning, som tilsikrer byenes forholdsvis forsvindende mindretal, eller rettere bare arbeiderbefolkningen inden byene, den overveiende indflydelse i et land, hvor 9 av 10 mennesker har landsens interesser — delvis kontra byene. — Ogsaa regjeringsmagten og næsten alle de nyoprettede tusener av «byråkratiske» embeder er besat med personer, som nær-

mest representerer byinteressene. Det hele gir altsaa et billede av et vrængt regjeringssystem, som man netop ikke skulde ventet sig efter befolkningsstatistikken i Europas største agrarland. — Forklaringen er tydeligvis at søke i den maate, hvorpaa selve revolutionskuppet blev gjennomført. Det var en organisert byarbeiderrevolution, hvor man saaatsi i fødselen stagget bøndernes uorganiserte revolution ved straks at kaste til dem hvad de hovedsagelig forlangte: jorden. Værsgod, grams til dere jorden, det dere kan faa tak i! — Og mens bønderne som energiske, men blinde jordrotter grov sine ganger under jorden, laget byarbeiderne sig ovenpaa sin egen forfatning.

PROLETARIATETS DIKTATUR. NØDVENDIG
REVOLUTIONSDAGEN, — SENERE EN FARE
FOR REVOLUTIONEN!

Efter min mening var diktaturet den for Rusland nærmestliggende magtform selv for arbeiderklassens ledere, da de i 1917 hadde besluttet sig til at gripe magten. I Rusland hadde man jo intet gammelt rotfæstet parlament «forankret i forfatningen,» intet storting som «nødanker i farens sund.» Folkets tillid til skyggeparlamentet dumæn hadde allerede faat et grundskudd ved dets fødsel i 1905, alene arbeidernes og intelligensens sovjet hadde da vovet frit og greit at tolke det hele folks sak og sætte sine utenomparlamentariske midler, streiken og revolutionen (det hadde ingen parlamentariske) bakom kravet paa en demokratisk konstitution.

Dumaens ynkelige rolle efter 1905 som zaris-
mens altfor udfaldne redskap hadde grundig kjøl-
net enhver begeistring for dumaparlamentarisme.
Russerne har faktisk aldrig hat noget parlament,
kun dets k a r i k a t u r — dumaen — har de lært
at kjende. Men enevældet, diktaturet var de vel
vant med! Det virket derfor hverken uvant eller
utfordrende paa gjennemsnittsrusseren, at man
istedetfor den lovede demokratiske frigjørelse om-
sider præsenterte ham den gamle nationale regje-
ringsform diktaturet i en ny skikkelse. — De seir-
rike ledes mistro særlig til den store landbefolk-
nings politiske modenhet er visselig ogsaa vel be-
grundet. Av hærens rekrutter i 1913 kunde bare
60 procent læse og skrive.

Tænke sig til, om man vilde by de veloplyste
nordmænd eller svensker, for hvem personlig fri-
het, trykkefrihet og stemmeret gjennom historie,
skole og praksis er blit umistelige menneskerettig-
heter, et politisk diktatur som det russiske! Selv
om det kunde tænkes at man ved et øieblikkelig
magtkup, mens magtfilosofiens brynde efter en
fireaarig krig om magten endnu overheter og dam-
per til hjernerne, kunde faa et diktatur prokla-
mert, vilde det i et nøitralt land ikke vare længe
før diktaturets egen haandgripelige virkelighet
skapte en reaktion, som først og fremst vilde gaa
ut over den klasse, i hvis navn en slik letsindig
utfordring til nedarvede frihetsbegreper blev lan-
cert. — Efter 1½ aar har man imidlertid dikta-
turet endnu? — Ja, i R u s l a n d. Fordi folket

der endnu ikke er modent for almindelig stemmeret, iethvertfald ikke i den forstand, at det endnu savner den. Men den almindelige stemmeret vil komme! Det er neppe selv bolsjevikerne i tvil om. Den vil nemlig komme akkurat i det øieblik, da folket selv vaagner og kræver den. Antagelig litt efter litt i form av stemmeretsutvidelser. Lenins regjering befinder sig m. a. o. temmelig nøiagtig i samme stilling som de gamle norske høireregjeringer — f. eks. Emil Stangs. Efter som trykket nedenfra vokser, maa der gives stemmeretskoncessioner. «Overgangsstadiet» forkortes.

Et slikt mindretalsstyre kan naturligvis alene opretholdes gjennem mindretalsdiktatur. Ethvert diktatur, enhver censur avler imidlertid uavladelig mottryk. Likesaa nødvendig som diktatur kan være under og efter selve revolutionskupet, likesaa farlig blir diktaturet for revolutionens resultater dagen efter revolutionen. Jo længere og hensynsløsere et diktatur opretholdes, desto svakere staar i virkeligheten den, som maa støtte sin magt til denslags despotiske midler.

KRIG MELLE M BØNDER OG ARBEIDERE.

Der hersker alt andet end idyl eller tilfredshet med bolsjevikstyret ute paa landsbygden nu, erklærte oppositionelle socialdemokrater overfor mig i Moskva. I begyndelsen, da bønderne uhindret av bolsjevikene, ja legalisert av disse

kunde ta sig jord ved «jordens frigivelse» ø: ekspropriation og der saaledes aapnet sig mulighet for dem til at bedre sine kaar, var forholdet til bolsjevikene meget hjertelig. Men menneskene er korthuskede og utaknemme! Jordlottene blev under den voldsomme tilstrømning mangesteds for smaa, andetsteds er bønderne rene storkakser, eftersom evnen til at kare til sig har været utviklet inden de forskjellige distrikter. Byindustriens forfald gjør, at regjeringen ikke kan yde bønderne industriprodukter, redskaper og maskiner til gjengjæld for korn og andre landbruksvarer. Maksimalprisene blev videre sat alt for lavt i forhold til papirpengenes voldsomt synkende værdi — bønderne vilde ikke levere sit overskud til byene. Men disse *maatte* jo ha mat. Paa grund av at de bedste jordbruksdistrikter som Ukraine og Sibirien var okkupert av de kontrarevolutionære, blev ogsaa de rationer, som bønderne selv skulde faa beholde, sat meget lavt. De gjemte derfor unda ogsaa til eget bruk.

Bolsjevikhagitatoren paa landsbygden.

De rekvisitionstrop- per som regjeringen derpaa sendte ut for at tvinge frem bøndernes varer, blev derfor meget slet mottat, og det kom til blodige sammenstøt. For at bryte denne mot- stand fik bolsjevikene en ulykkelig idé: De organiserte «*de fattigstes komiteer*» i landsbyene

kontra bønderne og tok magten fra bondesovjetten og gav den til disse komiteer av «lumpenproletariatet». Men bønderne fandt sig ikke godvillig i *dette* proletariatets diktatur. Selv den officielle regjeringspresse konstaterte, at samtidig som disse komiteer ifølge sit regjeringsopdrag rekvirerte brød, melk og kreaturer fra bønderne og sendte endel derav til byene, saa foretok de plyndringer paa egen haand og delte byttet mellem sig. Dette førte ihøst til de blodigste kampe i mindst 30 guvernementer — ifølge officielle oplysninger. Fra bolsjevikhold er det paastaat, at urolighetene bare var et verk av godseiere, storbønder og aagrere. Samtidig oplystes imidlertid, at der kjæmpet op til 10000 paa en gang, mange landskommuner sammen, med geværer og mitraljører. Oprøret blev dæmpet med militærmagt, men stillingen blev saa alvorlig, at den sidste alrussiske sovjetkongres i november besluttet opløsning av disse komiteer og at gi landssovjettene magten igjen.

Men bolsjevikene konstaterer selv at disse komiteer slet ikke har lystret ordre. De vil ikke oppløse sig! De opretholder sit diktatur illegalt men faktisk, og mange kommissærer fraterniserer med dem. Man ventet derfor store opstande ogsaa til vaaren, naar disse komiteer skulde kontrollere bøndernes utsæd. — Det synes inden bolsjevikenes ledelse at være to strømninger: En som nærmer sig smaabønderne, og hertil sogner vist Lenin nærmest, og en som bl. a. ved hjelp

av ovennævnte «lumpenproletariat» venter at faa organisert en stordrift av jorden paa helt statskommunistisk grundlag. — Her har vi vist Trotski. — Bønderne har imidlertid allerede tat jorden som privat, og den alt overveiende del vil absolut ikke ha nogen statsindblanding. Og man tør neppe glemme, at «arbeidernes og bøndernes røde armé», som tidligere bestod mest av ufaglærte industriarbeidere og landsbyproletariatet, nu efter den almindelige vernepligts indførelse og mobiliseringen allerede tæller mindst $\frac{2}{3}$ bønder selv inden de stridende vaaben.

Hvor langt det bevisste socialistiske mindretal i Rusland kan gaa i gjennomførelsen av virkelig økonomisk socialisme, vil som enhver forstaar være i høi grad avhengig av, hvordan man ved reformens gjennomførelse kan holde sig klar av bonde-konservatismen. Det er de faktisk eksisterende økonomiske og dermed sammenhengende politiske forhold i et land, som danner basis for den nærmeste revolution og de nærmeste reformer. Selvom man væpner sig med det mest dødsforagtede revolutionære dekret render man tilslut hodet mot væggen, hvis man støter an mot det store folkeflertals økonomiske grundinteresser. — Av Stor-Ruslands 125 millioner, regnet den sidste officielle statistikk de 93 millioner som egentlige bønder eller vel 74 pct., mens arbeiderklassen i by og land bare utgjorde 11 millioner, eller vel 9 pct. Bolsjevikene fik som foran forklart bønderne med sig paa statskupet alene ved

at la dem dele jorden mellem sig — staten fik bare det resterende som bønderne ikke hadde bruk for. Ogsaa for at *beholde* magten, maa bolsjevikene visselig gi betydelige koncessioner til bønderne — paa bekostning av den rene kommunisme.

Før revolutionen var ikke mindre end 85 pct. av bondejorden bøndernes fælleseie i 29 stor-russiske guvernementer (Petrograd, Moskva, Tver, Tula osv.), bare 15 pct. var individuelt privateie (som her i Norge). Fællesjorden blev fra tid til anden utskiftet og fordelt av bøndernes fællesmøter, som regel efter størrelsen av hver lodeiers familie («*efter sjæle*» — taglos) paa utskiftnings- eller teigebytningstiden. Skat og avgifter betaltes i fællesskap. Da dette lettet skatteopkrævningen stod zarismen forholdsvis velvillig overfor disse «kommuner», (efterkommere av den gamle russiske mir). — Kommunisternes første gjerning var at ødelæggø de kommuner vi allerede hadde paa landet, bemerket en gammel trudovikprofessor ironisk under en samtale jeg hadde med ham i Petrograd i februar. De skapte privatbesiddelse isteden. — Bolsjevikene er, som ogsaa Kurajeffs uttalelser viser, selv misfornøid med jordspørsmaalets stilling i øieblikket. Deres bestræbelser gaar derfor — som allerede foran antydnet — ut paa ved laan og ellers at fremme og støtte fællesdrift av jorden og alt fællessalg av dens produkter, fællesindkjøp av redskap, gjødsel, frø osv. (som vi tildels allerede kjender

her i Norge) for paa den vis at styrke den kommunistiske linje. Den russiske steppe-bonde har allerede fra før utpræget kooperative tilbøieligheter, bondekooperationen er allerede meget høit utviklet og organisert under det mægtige fælles-russiske kooperative forbund. Samtidig vil man gjennem store mønsterfarmer, à la de amerikanske, lære bonden forbedret akerbruk. intensiv jorddyrkning. Og ved hjelp av landsbyproletariatet søkes bondekonservatismen klassekampmæssig holdt i ave. — Lenin fremhævet under en samtale, at kommunistene stolte paa «halvbønderne». — Til nærmere forstaaelse av «halvbøndernes kategori» bør erindres, at der er en svær *husindustri* ute paa landsbygden i Rusland. Herom fortalte Krapotkin for nogen aar tilbake: Husindustrien, der er saa karakteristisk for Rusland og saa nødvendig under et klima som det russiske, beskjæftiger nu mer end 7,5 millioner bønder, og dens samlede produktion blev for nogen faa aar siden anslaat høiere end den samlede produktion av alle Ruslands fabrikker. — Selv i Ruslands viktigste fabrikegn, provinsene omkring Moskva, gir hjemmевævningen et aarlig overskud av 4,5 millioner pund sterling. — Netop i husindustrien har de russiske landsarbeidere vist utpræget kooperativ organisationsevne. Alle de manufakturvarer som den russiske bonde bruker, er med undtagelse av trykte bomuldstøier, produkter av landindustrien, sier Krapotkin.

LENIN.

«Naar kom Lenin tilbake til Rusland?» — Det eksamensspørsmål klarer en russisk bolsjevik likesaa sikkert som en svenske vet, naar Karl den 12. døde. — Det var den 19. april 1917, altsaa *efter* marsrevolutionen, at bolsjevikenes leder kom hjem til Rusland, *efter* at zarismen var styrtet under ledelse av de socialistrevolutionære og kadetterne med det formaal at gjøre Rusland til en helt ut demokratisk republik, hvor folkets flertal hadde magten paa den almindelige stemmerets basis.

Trotsky forsøker i sin bok om den russiske arbeiderrevolution at fremstille Lenin som en som stod desorientert og derfor vaklende i det avgjørende øieblik: «Lenin hadde allerede nogen dage før forlatt Finland og holdt sig skjult i forstædernes arbeiderboliger. Den 7. november om aftenen kom han hemmelig til Smolny (bolsjevikenes hovedkvarter i Petrograd). Da han bare kjendte stillingen via avismeddelelser, trodde han at et provisorisk kompromis mellem os (bolsjevikerne) og Kerenskis regjering var mulig.» *Tavarrisch Trotsky* er imidlertid ikke særlig heldig her. Han fortæller nemlig selv i samme bok, at «i oktober—november spilte spørsmålet om opørret en stor rolle i vort (det bolsjevikiske) partis indre liv. Lenin, som holdt sig skjult i Finland, krævet ihærdig i utallige brev en mer resolut taktik. . . Den 10. oktober (23. oktober efter vor

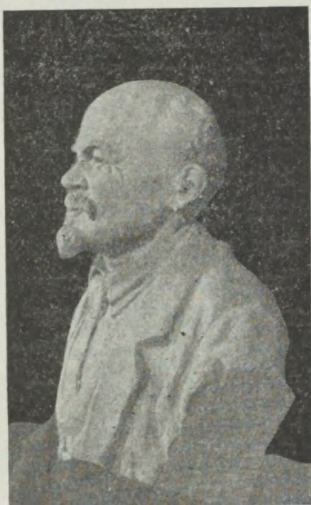
tidsregning — altsaa 14 dage før 7. novemberrevolutionen) fandt der i *Lenins* nærvær et hemmelig møte sted i vort partis centralkomité. Med alle stemmer mot 2 vedtokes en resolution om at det eneste middel, som nu kunde redde revolutionen og landet fra totalt forfald, var et oprør, som la hele regjeringsmagten i sovjets hænder.» . . . «I *Lenins* nærvær» blev denne beslutning fattet. Det er Trotskis karakteriske uttryksmaate. Andenkonsulen Trotski hadde viselig ikke git førstekonsulen formeget av æren om han hadde sagt: *Lenins* taktik seiret helt. *Lenins* aand svævet som vanlig over vandene.

Lenin er egte russer. Hemmeligheten ved hans diktatoriske magt i Rusland er neppe i første række det, at han er den mest gjennomførte internationale kommunist, men at han er den egteste russer blandt de internationale emigranter. Av alle de bolsjeviker jeg traf i Moskva og Petrograd under min studiereise nu i februar-mars, var det ingen, som gjorde et slikt uforfalsket *russisk* indtryk paa mig som Vladimir Uljanov (*Lenin*). At de tre andre ypperste blandt bolsjevikerne, krigsminister Trotski, sovjetpræsident Sverdloff og den svartkrøllede chef for Nordkommunen, Sinoviev, var russiske jøder, det var let at se. Likesaa sikkert kunde man imidlertid konstatere, at *Lenin* var en egte russer. En storrusser over alle russere. Undres paa om ikke endog en egte russer-tartar engang i tidenes morgen har været borte og fingret i slegtsregistret? Vis-

se ansigtstræk tyder paa det. Den officielle slegts-tavle er ren stor-russisk og i Stor-Rusland fik hverken jøder eller polakker lov til at færdes.

Vladimir Iljitsch Uljanov (Lenin) er født den 10. april 1870 i Simbirsk ved Volga. Han er altsaa nu vel 49 aar gammel.

I «Times» og andre europæiske aviser er Lenins far gjort til statsraad og Lenin selv til arvelig adelsmand. Farfaren var imidlertid bonde. Og Lenins far skoleinspektør for folkeskolene i Volgadistriktet omkring Simbirsk. (Maxim Gorki betegner Lenin som adelig.)

BUSTE AV LENIN

Lenins ældste bror Alexander blev som bekendt henrettet som hovedleder for et mislykket attentat paa Alexander den tredje i mars 1887. Efter brorens attentat var døren til hovedstædernes universiteter lukket ogsaa for Vladimir. Efter endt skolegang maatte derfor denne søke til provinsuniversitetet i Kasan, en by ved Volga 20 mil nord for Simbirsk. Han meldte sig ved det juridiske fakultet. Men allerede en maanedes tid senere blev Uljanov, som antok agitatornavnet

Lenin, relegert for at ha deltat i revolutionære bevægelser. 4 aar senere lykkedes det ham dog at faa tat sin juridicum. Men den videre juridiske løpebane fristet ham ikke. Han længtet bare efter revolutionær virksomhet og forberedte sig paa den store opgave, som han følte ventet ham her. Han kastet sig derfor med glødende iver over socialøkonomiske, politiske og filosofiske studier. Samtidig levet han av sin pen som journalist og forfatter. Stort behovet han ikke til livets ophold. Han har altid været spartansk i levevis. Selv som regjeringschef hæver han bare 1800 rubler om maaneden, det er høieste løn for en sovjettjenestemand med almindelig arbeiderutdannelse og svarte i mars iaar neppe til 500 kroner.

Lenins første revolutionære virksomhet tok sigte paa studentene. Dengang var han bare tildels gjennomtrængt av Marx's ideer. Efter at være utvist fra Kasan, universitet reiste han til Petrograd. Et par aar senere har han dannet «Forbundet til kamp for arbeidsklassens frigjørelse», bestaaende av arbeidere og akademikere. Efter forbundets oppdrag organiserer han de første arbeiderstreiker, han skriver de første beskedne brosjurer, hvori arbeidernes økonomiske krav formuleres. Man merker allerede straks, at *Lenin* er en selvstændig kar, en som *gaar mot strømmen* og bryter ny vei i det politiske liv i Rusland. I 90-aarene satte han sig som oppgave at danne *en arbeider-intelligens*. Flere av fø-

rerne i den sidste russiske revolution var allerede med i Lenins første «arbejder-intelligensgruppe». I slutten av 90-aarene var Lenin i fængsel, der-efter forvist. Samtidig utvikler han betydelig litterær og videnskabelig virksomhet. Et av hans verker fra den tid heter: «Den russiske socialdemokratiske revolutions opgaver». Allerede nu tar han i sin videnskap konkret sigte paa Rusland. Fra marxistisk standpunkt søker han her at gi et overblik over den utvikling, som den sociale bevægelse maa ta i et land, der som Rusland ligger agterut i den økonomisk-kapitalistiske verdensutvikling. Lenin indrømmer selv, at han lærte meget av den gamle socialdemokrat Plechanov. Det var da ogsaa som Plechanovs elev at Lenin formet sit første store feltrop: «Vi maa ikke vente med at skape et arbeiderparti i Rusland indtil vi har tilkjæmpet os politisk frihet. Nei, vi maa straks skape et selvstændig socialistisk arbeiderparti, som med engang kjæmper baade mot zarismen og bourgeoisiet». Under sine studier av Marx var Lenin efterhvert blit en stadig mer glødende marxist. Han aapnet en kamp mot hvad han kaldte «den illegale marxisme».

To ganger var Lenin landflygtig. Fordrevet fra Rusland følte han sig som en løve i bur. Hvordan skulde han i fremmed land faa anvendt sin energi for steppelandets frigjørelse? Han reddet sig ved at studere. Det siges, at han jevnlig sat indtil 15 timer i døgnet i biblioteket og ved sine bøker. Videnskap for videnskapens egen skyld laa imid-

lertid fjernt for hans praktiske natur. Under den første landflygtighet begynder derfor Lenin sammen med de senere berømte mensjevikere Martov og Potresov at utgi «Iskra» (Gnisten). Det varte ikke længe, før avisen i mange kredser blev kaldt for «den Leninske». (Det er ofte senere gaat paa samme maaten. Hvor saa end Lenin arbeidet, i sovjet eller i folkekommissariatet, saa har institutionen tilslut gjerne faat tilnavnet «den Leninske») Først i begyndelsen av 90-aarene tillot omstændighetene dannelsen av et alrussisk arbeiderparti. Lenin deltok energisk i dette praktiske organisationsarbeide. Han fandt herunder begeistret støtte hos sin hustru, *Nadeschda Konstantinovna Kroupskaja Uljanova*, som ogsaa var sekretær for «Iskra». I en tale som *Sinovjev* holdt i Petrograds sovjet kort efter attentatet paa Lenin fremhæver han i særskilt omtale, hvad partiet skylder fru Lenin: «Næsten al korrespondanse faldt paa hende, en tid korresponderer hun med hele Rusland. Hvem av de gamle illegale kræfter kjendte ikke Nadeschda Konstantinovna? Hvem glædet sig ikke over et av hendes brever? Hvem av os følte andet end uendelig tillid og den dypeste kjærlighet til hende?»

I 1903 holdt det russiske socialdemokrati sin anden kongres — utenlands selvfølgelig. Partiet var til nu endnu ikke splittet. De senere mensjevikere med høvdingene Plechanov, Paul Akselrod, Martov, Sasulitsch og Petrosov var møtt frem. Likesaa Lenin, som alt da var den anerkjendte

leder for den bolsjevikiske retning, som stadig havde tat fastere form under hans paavirkning. Under kongressen spaltet partiet sig i to bestemte grupper. Og fra denne kongres og kongressen i 1907 har vi betegnelserne *bolsjevik* og *mensjevik*. Et kjendt norsk høireblad har git os den utenpaariflede forklaring: «Bolsjevikisk kaldes partiet efter sin fører, den bekjendte socialist herr Bolsjevik.» Omtrent slik lød det.

Andre fortæller, at bolsjevik er en oversættelse av «maximalist»: de som kræver det meste, i motsetning til «minimalist» som skulde gi os defintionen paa en mensjevik. Lenin har imidlertid aldrig kaldt sig maximalist. *Bolsjevik* kommer av ordet *bolsjinstvaa-majoritet* og betyr simpelthen: *flertalsmand*. Det valgtes av den grund, at Lenins gruppe kom i flertal paa kongressen, mens Martovs, Akselrods og Plechanovs gruppe var i mindretal: *mensjinstvaa* — derav navnet *mensjevik*: medlem av mindretallet.

Sommeren 1905 hodtes den første selvstændige bolsjevikkongres. Her las grunden til det nuværende kommunistiske parti. Lenin erklærer her, at den kommende revolution i Rusland vilde komme til at ligge paa grænsen mellem borgerlig og socialistisk. Under revolutionen i 1905 spilte ikke Lenin nogen særlig rolle. Den første sovjet var som bekjendt dannet av mensjevikene. Paa partikongressen i Stockholm i 1906, hvor Lenin var en av præsidentene, lykkedes det at traakle socialdemokratiet saa nogenlunde sam-

men igjen. Man hadde revolutionen like bak sig. Men allerede aaret efter, under Londonkongressen 1907 sprængtes den indre enhet i partiet og da for alvor. Mensjeviker og bolsjeviker optraadte vistnok fremdeles utad som det egentlige *socialdemokrati* i motsætning til de andre russiske partier, likesom disse to partier helt til marsrevolutionen 1917 underholdt en viss indbyrdes entente cordiale. Men motsætningen, særlig med hensyn til taktisk opfatning, traadte dog stadig sterkere frem. Mensjevikene hævdede det demokratiske princip. Naar selve revolutionskupet var over, og landets fremtidige grundlov skulde skrives, maatte forfatningen efter deres mening ubetinget bygges over den almindelige stemmeret. Uten flertalsstyre blev det heller ikke fred og arbeidsro i landet. Lenin og bolsjevikene tok derimot op det gamle slagord fra en tidlig epoke i socialismens barndom: «Proletariatets diktatur»: *Al ret for arbeiderklassen, intet for andre!* Lenin startet nu den første rene bolsjevikavis «Vperiod» (Fremad), til en begyndelse et litet blad trykt for hvad han kunde samle sammen i utlandet.

I 1907 gik Lenin for anden gang i landflygtighet. Først i Genf, senere i Paris utgav han «Proletaren» og «Social-Demokraten». Hans yndlingsforfatter ved siden av Marx, som han nu kunde helt utenat, blev Tschernischovsky. Efter 2 aars fornyet studium utgav han et nyt filosofisk verk om den revolutionære marxisme. Her hævder han kommunismen i abstrakt teori likesaa bestemt

som han nu forsøker det i praksis. I 1910-12 begyndte et nyt liv baade for Lenin og de russiske socialistemigranter med de friere pressebestemmelser i Rusland. Saa snart det var blit mulig at utgi en legal avis i Petrograd hadde emigrantene flyttet til Galizien for at være begivenhetene i hjemmet nærmere. I 1912 holdtes der et møte i Prag, hvor de slagne tropper samlede. Saa flyttet emigrantene sit hovedkvarter til Krakau. Hit kom ogsaa emigrantenes venner fra Petrograd, Moskva og andre byer. Det var sjelden at «Pravda» ikke hadde en artikkel skrevet av Lenin.

En av Lenins venner fortæller følgende anekdote fra krigsutbruddet i 1914. «Vi bodde i en fjerntliggende landsby i Galizien. Jeg veddet med Lenin: «De skal faa se, at de tyske socialister ikke vaager at stemme mot krigen, de vil la være at stemme, naar militærbevilgningene kommer fore». Lenin svarte: «Nei, saa elendige vil de dog ikke være. De vil vistnok ikke bekjæmpe krigen, men de vil for at ha ren samvittighet stemme mot, for at ikke arbeiderklassen skal reise sig mot dem». Vi tok feil begge. De stemte for de militære bevilgninger. Da vi fik det første nummer av «Vorwärts» vilde ikke Lenin tro det, han mente det maatte være et falsk nummer som de borgerlige hadde sluppet løs for at bringe ogsaa os til at handle mot Internationalen. Da vi dog blev nødt til at tro det, utbrøt Lenin: «Den anden Internationale er død!»

Den avgjørende kongresvotering, som satte det første skille mellem *bolsjeviker* og *mensjeviker* gjaldt spørsmålet om man skulde gi de socialistorganisationer som arbeidet hjemme i Rusland større selvstændighet eller la emigran-tenes centralorganisation i utlandet bestemme det russiske arbeiderpartis retningslinjer. Det sidste standpunkt var Lenins og det fik *bolsjinstvaa*: flertal. *Emigrantene* gav saaledes ikke fra sig ledelsen inden Ruslands arbeiderorgani-sation, selv om de var forvist. De sikret sig tvertimot ledelsen *organisationsmæssig* netop i kraft av emigrationen. Allerede her viste Lenin sig som den smarte logiker, som kjender sit Rusland: Alle aktivrussiske revolutionære er forvist, derfor bør vi forviste ha ledelsen. Det er derfor ikke noget at undres over, at det blev en historisk datum av den dag, da de russiske emigranter kom hjem til Rusland. Det var jo i virkeligheten selve den organisationsmæssig valgte centralledelse som kom hjem! de paa forhaand valgte hærførere, som kom frem til sin hær. De tyske generaler hadde neppe embedsmæssig in-formation om hvad det var for betydningsfulde personer de plomberte ind i sit jernbanetog!

Sinoviev, bolsjevikkhefen i Petrograd, er vel den, som har git tilkjende den mest dyptgaaende begeistring for Lenin. La os gi ham ordet: «I alt hvad Lenin skriver syter altid kampen. Ingen kan forbli likegyldig, man kan hate ham, man kan elske ham vanvittig, men man kan ikke for-

bli likegyldig». «Sovjetstaten har i Lenin ikke blot fundet sin vigtigste politiske fører, organisator, ildfulde propagandist, sanger og digter, men ogsaa sin vigtigste teoretiker, sin Karl Marx. 7. novemberrevolutionen er, forsaavidt man i en revolution kan og maa tale om en personlighed, for ni tiendedele Lenins verk. Kunde nogen tvinge de vaklende frem saa var det ham. Lenin forstod saa glimrende at vælge øieblikket og at stille ethvert spørsmaal paa spidsen. Man sammenligner Lenin med en Marat. Ja, en Marat som har forenet sig med mange millioner by- og landsensproletarer, det er Lenin. Ta Marats fanatiske hengivenhet for folket, hans ubestikkelighet, hans enkelhet og intime kjendskap til folkesjælen, hans uendelige tro paa den uslitelige kraft «hos de laveste», ta alt dette fra Marat og læg dertil en førsterangs marxistisk utdannelse, en jernvilje, en dyp analytisk forstand, og De har Lenin.»

Man forstaar, at vennen Sinoviev lægger en helt anden historisk maalestok paa Marat end den som er gjængs i vore konversationsleksika. Ellers blev sammenligningen ingen kompliment!

PRESSEN.

Der hersket endnu den mest gjennemførte pressecensur i hele Sovjet-Rusland, da jeg var der i februar—mars iaar. Kun bolsjevikaviser tillotes at utkomme — den eneste undtagelse utgjorde mensjevikbladet «Vsegda Vperiod» — «Altid

Fremad!» — i Moskva. Det første numer jeg saa av det var datert 14. februar 1919, nr. 6, 1ste aargang. Det var bare et enkelt tosidig ark. Og det indlededes med det spørmaal: Hvorfor utkommer vor avis uregelmæssig? Svar: Fordi alt papir befinder sig i regjeringens hænder. Fordi regjeringens agenter gir alt papir til regjeringens trykkøri. Man lover os papir, naar der blir overflod. Samtidig lar man os forstaa at overflod aldrig vil indtræffe. — Om alt dette hører det i utenrikskommisær Titcherins sidste note til Ententen: Avisen «Vperiod» utkommer stadig fuldstændig frit i Moskva. — Hvad sier dere til dette, arbeidere, tavarischi? —

Jeg avla «Vperiod»s redaktion et besøk. Det var det tarveligste redaktionsutstyr jeg har set. Et litet træbord og fire pindestoler paa ytre kontor. Ellers absolut intet. Mellemsite kontor: Et litet træbord og to stoler. Ikke et billede, ikke et kart paa væggen. Ikke et leksikon. Ikke varme. Undtagen i cigarettene. «Vi er forberedt paa, at faa avisen inddrat igjen hver dag. Vi utkommer bare præcario, paa regjeringens naade. Inndragningen vil vel ske i form av at man erklærer ikke at ha elektrisk kraft tilovers for *vor* maskine, eller papir til os. Igaar fik vi nemlig av en av regjeringens kontrollerende agenter den ironiske besked, at naar regjeringsavisene hadde faat alt det de ønsket av papir og kraft, saa skulde vi *kanske* faa av overskuddet!»

En bolsjevikavis erklærte, at det russiske folk

ikke vilde tape paa det, om det papir, hvorpaa mensjevnikpublicisten Martov skrev sine artikler blev brukt til at trykke en aritmetik paa. Arbejderne kan ikke leve uten brød, men uten Martovs og Maria Spiridovnas artikler kan de meget godt leve. — Martov var «Vperiod»s ledende pen.

«Vperiod» («Altid Fremad») fik da heller ikke noget langt liv. Nu kan man trykke bolsjevnikisk algebra isteden. Allerede mens jeg endnu var i Moskva — omkring 25. februar 1919 — blev bladet forbudt av Centraleksekutivkomitéen. Som «kontrarevolutionær» naturligvis. Ca. 15 numre hadde at saa faat lov til at utkomme — saa taalte ikke bolsjevnikene kritik længere. Maalet var fuldt, taalmodigheten slut. Skjønt «Vperiod» og mensjevnikerne forøvrig manet til fælles kamp ved bolsjevnikernes side mot Sovjet-Ruslands ytre fiender til vern om revolutionen. — allikevel blir bladet stemplet som «kontrarevolutionært!» Al kritik, alt som ikke huer proletariatets diktatorer personlig slaaes ned som kontrarevolutionært — en blasfemisk bruk av revolutionens hellige navn. «Jeg kan naarsomhelst vente bladet indrat og arrestordre utstedt, fordi jeg rører ved det nye byraakrati, den nye overklasse, som har bygget sig op paa arbeiderklassen,» bemerket Martov i en samtale jeg hadde med ham i «Vperiod»s spartanske redaktionskontor.

Knapt 14 dage derefter var begge hans forutsigelser gaat i opfyldelse. Efter at dagbladet «Vperiod» var inddrat, begyndte nemlig Martov —

efter oplysninger jeg netop har mottat — paa et ukeskrift: «Arbeider-International.» Det fik anledning til at komme med 1 — et — nummer. Saa blev Martov fængslet, likeledes bladets medarbeider, mensjeviken Dan. Martov slap ut av fængslet efter en ukes forløp, Dans videre skjæbne er mig ukjent. — — Paa et møte i Moskva sovjet i slutten av april iaar, erklærte Lenin, som paa presseomraadet er en ren asiat, at han «ikke vilde la mensjevikerne spille med konstitutionel opposition.» — «Og hvis de vilde gjøre opposition, vil jeg sende de til Koltshak.» Mensjevikerens «konstitutionelle opposition» har hittil være meget vak og forsiktig. Deres sidste slagord paa dette felt er: «Frie sovjetter!» — En organisk utbygning av det forhaandenværende sovjetsystem paa et bredere, almenfolkelig grundlag. Det er da aapenbart hellerikke denne høist loyale «konstitutionelle opposition,» som er den virkelig aarsak til presseforfølgningen og censuren overfor mensjevikerne. Det er deres skarpe og visselig meget nødvendige kritik av bolsjevikerens indre administration og mensjevikavisens svepesmeld over det nye byraakrati, som irriterer frem censurlysterne. Og da kommer ikke bolsjevikerne bare med saksen for at fjerne de misliebige artikler. Med vanlig grundighet har de likesaagodt med engang dræpt al pressfrihet over hele Sovjet-Rusland. Saa er man kvit alle ubehageligheter fra den kant!

EN SAMTALE MED LENIN.

Sammen med min studiekamerat advokat Emil Stang, hadde jeg den 20. februar iaar et interview med Lenin, revolutionens og Ruslands store mand.

Lenins residens: Høiesteretspalæet paa Kreml. (M. P. fot).

Det var forresten vanskelig nok at komme ind, for de røde officerselever, som staar væbnet vakt i alle trappeavsatser i det gamle høiesteretspalads paa Kreml, hvor Lenin nu residerer, er stramme i tjenesten. Og vi hadde ikke faat det specielle «propovsk» (adgangstegn), som reglementet for den dag paabød. Nogen linjer fra Lenin deroppe bragte os dog omsider frit farvand — jeg la merke til at han brukte rødt blæk. — Vi blev mottat paa det elskværdigste. Men naar vi hadde tænkt os, at det var vi som skulde interviewe Lenin og ikke omvendt, tok vi fore-

løbig feil. Øverste folkekommissær er nemlig internasjonalt interessert næsten til overmaal — og her stod jo to norske socialister til disposition: Partiforholdene i Norge? Kommunismens utsigter der? Hvor stor er den norske hær? osv. Saa kom turen til socialist-konferansen i Bern, som netop var holdt. Paa sit flytende tysk gav Lenin en flængende kritik av konferansens resultater, forsaavidt de traadløse telegrammer herom var blit opsnappet av den russiske radio. Hilferdings forslag om at legalisere de tyske arbeiderraad ved siden av nationalforsamlingen med folkeavstemning som appelinstant i tilfælde uenighet, karakteriserte han som likefrem latterlig. Og disse folk taler om klassekamp! Lenin lo sin korte latter. Men som symptom er Hilferdings forslag av betydelig interesse, det viser at de uavhengige i Tyskland har tappt terræng — at den kommunistiske bølge vokser. Arbeiderklassens sovjet vil seire! — Lenin taler let og livlig, men med en understrøm av usvigelig sikkerhet og overbevisning, som gir hver sætning sin særegne vegt. Det er let at skjønne, at netop han blev *manden* i den russiske revolution. Her er baade troen og kraften i en person. En socialistisk Peter den store, som spør mindre efter om det russiske bondefolk allerede er økonomisk modent for socialismen, end efter hvad det efter hans mening bør være. Skjær øieblikkelig kaftanen av den russiske bondetartar! En mand, som ikke alene kan skrive en ny katekismus i lapidarstil, men ogsaa

faar et helt folk, ja kanske alverdens proletarer til at lære og følge den. Saa enkel, saa populær og saa alt overskjærende logisk er Lenins hele systematik, at selv en analfabet som den russiske landarbeider kan fatte og huske det hele. Sovjetforfatningens anden del, femte kapitel, niende vers. Det er nok. Det er Lenin koncentreret. «Hovedopgaven for den paa den nuværende overgangstid beregnede forfatning for den russiske socialistiske føderative raadsrepublik (sovjet) bestaar i etablering av et diktatur av proletariatet i by og land og av den fattigste bondestand i form av en kraftig fællesrussisk raads- (sovjet-) regjering med det formaal at slaa bourgeosiet fuldstændig til jorden, beseire det ene menneskes utbytning av det andet, og indførelse av socialismen, hvorved der hvørken vil eksistere en inddeling i klasser eller en statsmagt.»

Det blev god tid til disse betragtninger i pausen, da Lenin blev kaldt ut i en presserende sak. Omsider kom vor tur til at interviewe ham. Stang stillet spørsmaal angaaende de alliertes intervention og agrarproblemet. Lenin fandt, at interventionen for hver dag blev vanskeligere for Ententen selv, den krydsedes jo tydelig av en stadig voksende bevægelse ogsaa i ententelandene for sovjetforfatning, en bevægelse som staar sympatisk overfor den russiske sovjetrepublik. Og samtidig vokser Ruslands røde armé for hver dag i styrke og indre samhold. Vor hovedmotstander har vi i Krasnov, paa den kosakkiske Donfront

— det er rike bønder, disse kosakker. Men nu er ogsaa deres motstand brutt. Krasnovs stilling maa nu karakteriseres som ganske haabløs, hvad han ogsaa selv erkjender i en tale, som igaar er blit opsnappet av vore aviser. Det er naturligvis ikke utelukket at Ententen vil foreta et stort interventionsforsøk til vaaren, men sandsynlig er det ikke.

— I agrarspørsmålet gjør vi altid forskjell paa de tre grupper: 1. Halvbønderne, landsbyproletariatet, som sælger sin arbeidskraft nu som før. De er vor beste støtte. 2. Smaabønderne og de middelstore bønder, og 3. Storbønderne. De sidste er naturligvis rasende paa os, som har tat jord fra dem. Men deres motstand er allerede brutt. De middelstore bønder derimot staar vaklende, de liker naturligvis ikke kornmonopol og vil gjerne ha frihandel for sine varer. Der er stor varemangel paa landet og mangel paa levnetsmidler i byene. Vor økonomiske tilstand er i det hele svært vanskelig. Og ikke mindst er brændsels-situationen kritisk. Nu som vi netop har erobret tilbake kuldistriktene er der dog haab om bedring — ellers vilde tilstanden være utholdelig.

Jeg stillet derefter følgende spørsmål:

— Mener De, at man kan faa et stort folk som det russiske utviklet uten pressefrihet?

Svaret kom lynsnart:

— Vi mener, at den saakaldte pressefrihet inden bourgeoisiet alene er en ret for dette til at for dumme folket og lyve for det. Bourgeoisiet

eiet hele aviskapitalen, trykkeriene, papiret, avisene selv. Med pressen i sin haand kan det ta magten over «den offentlige mening». Pressefrihet — det betyr bare frihet for kapitalen og vi undertrykker kapitalen. Pressen alene for proletariatet, intet for kapitalen! Det er vort standpunkt. Jeg kan her forøvrig ogsaa minde om hvad Marx har uttalt i samme retning. — Naar borgerkrigen er forbi og hvis et parti eller et visst antal, som delér anskuelser, f. eks. 100,000, da ønsker et organ, vil vi kanskje stille baade trykkeri og papir til disposition. Men nu staar vi oppe i en stor borgerkrig. Det er ingen spøk. At indføre pressefrihet nu vilde være at erklære borgerkrigen avsluttet før den er det. Vi vil ikke foregripe borgerkrigens naturlige avvikling, heller ikke fremskynde borgerkrigen. — — Det rene demokrati! — det er en løgn, bare en kapitalistisk frase. Har De nogensinde været i London og set «det rene demokrati» i East End? Forskrækkelig. — Vi har dog allerede nu legalisert mensjevikenes parti og dermed deres avis — «Altid Fremad» utkommer her i Moskva. I den nærmest fremtid antar vi ogsaa at vi vil komme til at legalisere Det socialrevolutionære parti — oppositionspres- sen slipper vi altsaa frem, efterhvert som partiene gaar over til at arbeide loyalt i forhold til os. Borgerkrig er borgerkrig. Den skriver sine egne love. Saken er liketil den: Enten hersker proletariatet eller kapitalen. Nogen tredje situation gives ikke. Er der nogen, som ikke er fornøiet med

vort diktatur, saa sier jeg: Reis til Sibirien og se om diktaturet der er bedre. Vi skal stille vogner til disposition! — Intet land har lidt slik under verdenskrigen som Rusland. Hvor mange millioner russere er ikke her ofret for kapitalismen! Allerede før krigen profeterte jeg: Verdenskrigen vil utvikle sig til borgerkrig. «Wahnsinn!» ropte en lærd tysker. Men kapitalismens overvindelse uten borgerkrig er en utopi. — Jeg antar uten at vite det, at millionærenes antal i Norge er 10-doblet under verdenskrigen. Tror De, at de norske millionærer og kapitalister forøvrig vil resignere uten sverdslag? — Eller hvorfor blev 10—12 millioner mennesker dræpt i verdenskrigen? «Krig til seiren!» stod der paa en av Kerenskis faner. «Krig til seiren — over bourgeoisiet» var arbeidernes lille, betydningsfulde tilføielse. Der har vi det: Bevæbning av proletariatet! Det maa vi prædike. Fullstændig bevæbning — og avvæbning av bourgeoisiet. Det er vort løsen. Stryk avvæbning av partiprogrammet, sa jeg til svensken Zeth Høglund i 1910. Han var uenig. Nu antar jeg han er enig!

— Hvordan stiller De Dem til: overgang fra diktatur til fullstændig demokrati? var mit næste spørsmåal. Hertil bemerket Lenin blandt andet: I det forslag til program for det kommunistiske landsmøte 10. mars, som jeg netop lar trykke, sier jeg, at det efter en tids forløp, naar arbeidernes flertal er sikret, kan komme til almindelig stemmeret — til sovjet. Diktaturet maa

vi beholde for at kunne bryte bourgeoisiets magt fuldstændig ned. Hvis ikke Ententen hjalp, vilde vi snart være seierrike.

Interviewet maatte nu avbrytes. Før vi skiltes kom det imidlertid til et saakaldt «kort replikskifte» mellem Lenin og mig. Den spænstige agitator var nemlig øieblikkelig færdig til sprang, da han skjønnte, at jeg hørte til socialdemokratiets saakaldte «høire fløi» og holdt paa at arbejderklassen først maatte vinde flertal i folket og parlamentet.

— Hos os i Norge har vi i modsætning til Rusland hat parlament i over hundrede aar. Og fuldstændig parlamentarisme siden 1884. Respekt for flertalsviljen er dermed blit en del av folkebevisstheten, baade hos arbejderklassen og inden overklassen. Den eneste og hurtigste maate til socialismens seir hos os i Norge er at søke at vinde flertal ad overbevisningens vei, og dermed stortingsmagten — da har vi ogsaa regjeringsmagten.

— Men kapitalistene bøier sig ikke for flertallet. erklærte Lenin.

— Jo, i Norge gjør de det. Og hvis kapitalistklassen efter at vi har erhvervet lovlig flertal inden nationen ikke bøier sig for lovens bud, staar arméen til vor raadighet.

— De vil altsaa bruke vaaben, om det da skulde være nødvendig til socialismens gjennemførelse?

— Ja, hvis kapitalistene ikke vil lystre loven, og vi har flertal.

— Ja, da kan det hælde vi blev enige allikevel. Det er i virkeligheten bare et *taktisk* spørsmål, naar man skal gripe til vaabnene. Men kapitalistene vil aldrig gi sig uten tvang.

Dette er et av Lenins mange urokkelige dogmer. Han har alting paa det rene. Kapitalistene vil overalt forholde sig paa samme maate som de russiske. — —

TROTSKIS NYE HÆR.

«Til vaaren vil vi ha 100,000 nyutdannede unge røde-officerer og 3 millioner soldater.» Lenin har nævnt 1 million. Rødearméen er iethvertfald en viktigere militær faktor end de 14 millioner soldater, som zarismen hadde paa papi-ret, og litteraten Trotski i Moskva og advokat Pozern i Petrograd er mer maalbevisste krigsministre end den stortalende advokat Kerenski.

— — —

I den russiske socialistiske føderative raadsrepublikks forfatningsdeklaration, som blev vedtat av den alrussiske sovjet den 10. juli 1918 er følgende bestemmelse grundlovfæstet: «I hensigt at sikre den hele magt i de arbeidende klassers hender og for at fjerne enhver mulighet for gjenindførelse av utbytternes magt besluttet bevæbning av de arbeidende, dannelsen av den socialistiske røde armé av arbeidere og bønder og den fuldstændige avvæbning av de besittende.»

Og i grundlovens anden del heter det i paragraf 19:

«For formaalet: alsidig beskyttelse av den store arbeider- og bonderevolutions vundne resultater betrakter R. S. F. R-R. beskyttelsen av det socialistiske fædreland som en pligt for alle republikkens borgere og indfører *den almindelige vernepligt*. Den ærefulde ret: at beskytte revolutionen med vaaben i haand blir kun tilstaat de arbeidende, de ikke-arbeidende elementer derimot blir paalagt opfyldelsen av andre militære pligter.»

Her har vi de ledende prinsipper — Sovjetregjeringens militære organisationstanke. Ved en konsekvent gjennomførelse herav har det lykkedes Trotski og hans civile og militære medhjelpere i løpet av bare et aar at skape en helt ny, fast og imponerende slaghær, som ialfald paa aarsdagen for sin oprettelse — altsaa i februar 1919 — stod seirende paa næsten alle fronter. Det er et militært aarsverk, som blir særlig beundringsværdig, naar man tænker paa den situation, som forelaa, da organisationsarbeidet tok fat for et aar siden: En fuldstændig opløst og demoralisert hær, med 3 aars ustanselige nederlag bak sig — en Brest-Litovsk-armé, hvis disiplinløse horder løp omkaps fra skyttergravene, delvis for at herje og plyndre sine egne landsmænd. Naade den stationsmester, som ikke øieblikkelig kunde skaffe banderne et tog, naar de ønsket det! Revolveren sat heller ikke fast i beltet, hvis ikke bonden straks tryllet frem brød og vodka paa sol-

datens bud. — Men sovjet grep energisk ind. Først for at avvæbne disse plyndrende rester av zarhæren under «antikonstrarevolutions-komiteen»s ledelse.

Samtidig med avvæbningen av de herjende desertører fra zarhæren, har opbygningen av den nye røde armé foregåat.

Nedenfra — opad. Paa soldatraadenes brede basis. Fra først av valgte soldaterne selv sine befalingsmænd gjennom disse raad; likesom soldatraadene fremdeles vælger politiske repræsentanter til vedkommende lokale sovjets. Av den grund sammensættes de militære enheter mest mulig med folk fra samme distrikt. Den røde armés organisation faar derigjennem en sterkt lokal militær-politisk karakter.

Det er da ogsaa rent politisk hensyn, som gjennom den ovenfor citerte paragraf 19 i grundlovsdeklarationen skjærer ind paa det militære felt og begrænser kampfærens størrelse ved at henwise ikke-arbeidere til de ikke-stridende vaaben. De borgerlige elementer, som ogsaa er undergit den almindelige vernepligt, beordres til ubevæbnet «svart arbeide» — træn- og etappe-tjeneste bak fronten.

Soldatraadenes ret til at utnævne og avskedige officererne og soldaternes stadige indblanding i kommandomyndighetens utøvelse, viste sig snart meget uheldig for disiplinen. Smaat og forsigtig, men i virkeligheten helt maalbevisst har der-

for Trotski og den centrale riksledelse konsekvent indskrænket soldatraadenes militære magtsfære.

— For det store maal: Hurtigst mulig at skape en regulær og disiplinert hær, som kan ta kampen op selv mot europæiske veteraner, har andre hensyn maattet vike. Nødvendighetens lov feier bort alle tidligere folkvæbningsdrømme og folketotalemaater. Først blev *dødsstraffen* optat

Soldaten skalv før i beina og blev tøilet som en hest

(Fra Soldatavisen)

paany for militære forseelser. Det vakte som bekjendt voldsom agitation inden bolsjevikleiren, da Kerenski gjenindførte dødsstraf ved fronten. Nu har bolsjevikerne selv etablert standret og dødsstraf ved fronten for militære forbrydelser.

Mens loven om dødsstraffens avskaffelse vistnok fremdeles staar urokket paa papiret!

Bolsjevismen befinner sig paa ilmarsj tilbake til den gamle «borgerlige militærorden» paa næsten alle omraader forsaavidt militær mandstugt, administration og «indre tjeneste» angaar. *Sol-*

datraadene er nu fratatt enhver indflydelse paa utnævnelse eller avskedigelse av officerer. De utnævnes nu direkte av regjeringen eller dens organer. «Der taales hellerikke nogensomhelst andre soldatforeninger,» erklærte krigsskoløkommissær *Japolski*, chefen for Lenins personlige sikkerhetsvakt paa Kreml, overfor mig. «Kunde i konstitutionen selv forutsatte *politiske* organisationer av kommunistpartiet tillates.» For at skape en disiplinert hær har Trotski ikke engang veket tilbake for at gjenindføre zarismens gamle militærreglement i alt væsentlig. Jeg har det nye liggende foran mig. Det er med nogen forholdsvis ubetydelige korrektur- og redaktionsændringer et fuldstændig optryk av storfyrst Nikolais gamle blaabok. (Nu nærmest en rødbok.) Som krigskommissæren paa Kreml drastisk uttrykte det: «Der er ingen andre særlige ændringer end at der nu er sat en stjerne og det røde riksmærke paa omslaget istedenfor zarens dobbeltørn og at det nu istedenfor «Leve zaren og det russiske keiserdømme» heter: Leve den russiske socialistiske føderative sovjetrepublik.»

— Hilsningspligt overfor befalingsmænd er gjenindført ved al undervisning, ved parader og pladseksersis, men endnu ikke ved fronten. — I Moskva var jeg indbudt til en prøveforevisning av de sidste kinematograffilms. Det var som vanlig militærbegravelser, militærøvelser og Trotskis uavladelige inspektionsreiser ved fronten som utgjorde ukerevyens hovedemner. Med synlig in-

teresse nød den tilstedeværende tilskuer Trotski krigskommissær Trotski paa film. En glimrende filmskuespiller! Overalt den rigtige facade — her behøvet ikke censuren at beklippe filmen. Paraderne gik udmerket. — «Ret! Giv agt!» Og rødegardisterne stod stramme som lys for bolsjevismens Napoleon, som bare manglet den trekantede hat. Istedet førte han haanden under korrekt militær gjenhilsning til sin sorte chaufførskindlue, som sammen med den sorte skindtrøie og ditto sportsbukser repræsenterer den moderne stabsofficersuniform inden bolsjevikhæren. Chefen for mønstringstroppen slog hælene sammen og indtok gammelmilitær hilsningsstilling, naar mønstringschefen talte til ham — paa gammel hyggelig officersvis passet imidlertid Trotski paa at gi det internationale tegn med sin venstre haand til, at den underordnede kunde ta sin hilsende høire fra lueskyggen. Saa holdt mønstringschefen altid en tale. Eller to. Og saa kunde det hælde, at der var grund til at uttale tapperhetstegn. Ogsaa her laa ceremonien tæt op til det gamle reglement.

Akkurat som zaren før kysset veteranerne paa kindet, kysset Trotski i tur og orden de tapre soldater i geledet paa kindet. Men istedetfor Georgskorset og andre særzaristiske tapperhetstegn udtalte Trotski tapperhetsklokker og andre mer praktiske udmerkelsestegn til de, som skulde «dekorerer.» Saa *nogen* forskjel var der altsaa.

— Der utføres et vældig arbeide for at udanne

nye røde-officerer. Der er oprettet 80 officers-skoler rundt om i sovjetriket: Som skolechef fungerer overalt en faglært officer eller militærprofessor fra de gamle zarakademier. Ved skolechefens side er imidlertid (som ved generalernes side ved fronten) placert to krigsskole-kommissærer, utnævnt av bolsjevikregjeringen, med fuld kontrollerende myndighet. Naade den skolechef, som saboterer! — Forøvrig viser erfaringen hittil, at elevernes glupende interesse og store flid uvilkaarlig smitter læreren. Selvom han av politisk opfatning er «kontrarevolutionær,» fanges han som pædagog og faglærer fuldstændig av kadet-tenes lærelyst og energi. Det er jo ogsaa et fuldstændig nyt klientel — han har ikke længere foran sig paa skolepulten blaserte sønner av en utlevet adel, som var tvunget til at gaa officers-skolen, fordi slegtstraditionerne nu engang paa-bød det. Nei, her staar læreren ansigt til ansigt med de fremmeligste barn av arbeider- og bonde-klassen, hvis ukuelige personlige ovdrikt i situationens medfør forenes paa et høiere plan med hele deres klassebevidsthet og samtidig understøttes av deres nationalpatriotiske instinkt. Slikt elevmateriel har neppe nogen russisk krigsskole-lærer hat før! — Og hvem vil ikke bli officer i Rusland, hvor officersglansen og de pragtfulde uniformer har avsat dype spor i folkesjælen. — Med fynd og alvor studeres den gamle zaristiske fegtningslære i bolsjevikisk forklædning — —. I bokladerne var det — utenfor propagandaskrif-

ter — ikke andet at faa kjøpt end lærebøger i maskingevær-taktik og andre militære skrifter. Det maaler krigsinteressens dybde.

Røde-arméens officerer kaldes alle for *kommandanter*. (Teoretisk underofficersutdannelse savnes endnu. Som underofficerer brukes de bedste soldater — «adjutanter.») Der eksisterer hittil ikke egentlige «grader» inden officerskorpset, svarede til titlerne løytnant, kaptein, general osv. Derimot er der selvfølgelig forskiel i kommando-myndighet.

— Mens jeg var i Moskva fik «kommandante-
ne» gjennem et nyt dekret endog officersdekora-
tionene tilbake! En pragtfuld fem-stjerne paa
ærmet, 8—10 centimeter stor, og med et triangel-
formet gradtegn forskjellig for de forskjellige kom-
mandostillinger. — Herved er i virkeligheten og-
saa det gamle militære hierarki gjenetablert —
med en smule bolsjevikisk tilsnit. *Retning høire!*
er idethele feltropet i Sovjet-Rusland nu. En
bolsjevik-løytnant eller fændrik, d. v. s. peloton-
chef kjendes nu paa denne ærmeprydelse. Hans
titel er *svodni-kommandir*. Der er 3 til 4 pelo-
tonchefer i hvert kompani-*rota*. Og «kapteinen»
eller *rotni-kommandir* kjender man straks paa de
to triangler under fem-stjernen. Han har en ikke-
officer fra geleddet som «adjutant,» nærmest svar-
ende til vor kommandersersjant, med titlen *s t a r s j i n a* — som kanskje bedst oversættes med «kom-
paniets ældste.» Pelotonchefen maa nøie sig med
en *p a m o d s j n i k* — en «hjælper,» sersjanten.

— Avancementsforholdene inden officerskorpset er endnu meget løse. At en flink og politisk trofast v s v o d n i - k o m m a n d i r (fændrik, løytnant) med en gang utnævnes til divisionschef, forekommer ikke sjelden.

Officersselevne inddeles i to kategorier. De som ikke kan stort mer end at læse og skrive maa gaa et 8 maaneders krigsskolekursus, men de, som har en noget videre utdannelse klarer sig med 4 maaneder. Det er kort tid, men man maa ikke glemme, at hver dag roper paa nye officerer, at det er krig, at utdannelsen sker under krigens høitryk og at «pladseksersis» drives med døden for øie under virkelig feltmæssige forhold og i kuleregn. «Korpsaanden» inden kadettene leir synes at være hvad militaristene vilde kalde glimrende. — — — En av kadettene, som var tilstede under mine samtaler med krigsskole-kommissær Japolski i «Jernkorridoren» i Kreml mindet saaledes i høi grad om en stram norsk førsteklases landkadet. Han var hvad vi vilde kalde kursets «ældste kadetunderofficer» og hadde som inspicerende faat utlevert revolver istedetfor gevær. — — Da jeg spurte Japolski, om 4-maanederskursene kanske nærmest var beregnet for studenter (Japolski hadde selv gaaet en zar-krigsskole, men var glødende bolsjevik,) tok «kadetunderofficeren» øieblikkelig svaret fra sin overordnede: «St u d e n t e r ! ? » — Med større haan er denne akademiske borgertitel neppe før uttalt, i ethvertfald ikke paa tysk. «Her kommer ingen studenter. De har vi ikke bruk for.» — Da

kadetunderofficeren paa spørsmaal om hvor mange indbyggere Norge hadde, fik det svar, at det var ikke mer end $2\frac{1}{4}$ million, blaaste han haanlig:

— Pyt, det kan vi ta med 100 kommunister!

Da advokat Stang ba om at faa laane hundrede kommunister, blev der jo nogen munterhet i Jernkorridoren. — Idet Japolski nævnte, at der daglig undervistes i 9 timer og at elevene desuten hadde lekser at læse, brøt kadetunderofficeren, som forøvrig var en forholdsvis hyggelig kar, paany ind med en karakteristisk kadetbemerkning:

— Aa, vi maa nok ha flere timer snart, naar vi nu skal til at slaas med engelskmanden.

Den militære korpsaand blir saaledes aapenbart god hos bolsjevikkofficerene!

SOVJETHÆRENS FRONTER.

Kreml, Moskva, 23. februar 1919.

Det er militærfest over hele Sovjet-Rusland idag. Etaarsdagen for «Den røde armé». Røde vimpler og baand bølger i gaterne og hærens emblemer lyser rødt over Kremles vældige portaler: Symbolske soldaterplakater illustrerer Krasnoj Armii's aarsverk fra husvæggene, mens graabrune rødegardister svinger sine pengebøsser og hefter arbeidermilitsens utmerkelsestegn paa giverens frakkeopslag. I dagens anledning

KREMLS PORTAL

Fra aarsjubileet 23. februa 1919
for Rødearmen.

(Stang fot.) sat alene i den vældige sal

hvor den alrussiske krigsminister for øieblikket har sit standkvarter og studerte de sidste meldinger fra frontene. Sklansky er en mand paa vel 30 aar. Doktor av fag. Under krigen blev han beordret til 3 aars sanitetstjeneste, valgtes efter februarrevolutionen ind i forskjellige soldatraad og avanserte allerede 26. oktober 1917 til næstformand i krigskommissariatet (hærens departement). En rolig, energisk, civilt utseende læge. Men jeg har jo maattet lære mig litt militærhaandverk — for mine kameraters skyld. Enhver maa her gjøre hvad han kan. En militær-oversigt faar De bedst hos generalstaben, men jeg kan jo trække op nogen hovedlinjer.

har jeg interviewet tavarisch (kamerat) Sklansky om de resultater, som „Arbeidernes og bøndernes røde armé“ har naadd i aarets løp. Krigsministeren, folkekommissær Trotski, kom først hjem fra sin inspektionsreise paa Ukrainefronten ikveld. Væbnet med det nødvendige propovsk (adgangskort) banet jeg mig derfor vei forbi vaktposter og maskinkanoner ind til hans stedfortræder, som

— Røde-armeens vigtigste vinding er de seire, vi netop har vundet i Donez-regionen over attaman Krasnovs hær, erklærede Sklansky. — Det har for det første stor politisk betydning, da Krasnov og hans storbonde-kosakker hittil har repræsenteret hovedstyrken i den kontrarevolutionære bevægelse og faktisk var farlig for Sovjet-Rusland. I økonomisk henseende betyr seiren, at vi nu har aapen vei til Ruslands rikeste stenkulgruper i Donezbækkenet og dermed utsigt til at kunne gjenopta vor industrielle virksomhet. Vi er her kommet i besiddelse av det bedst utviklede jernbanenet med jernbaneforbindelse til Kaukasus og den betydelige kontingent med røde tropper hør, som før alene hadde forbindelse med hovedhæren over terræng uten jernbane. Krasnovs Don-kosakhær er blit fuldstændig desorganisert. Hele regimenter gaar over til os, ledet av sine kompaniofficerer, mens stabsofficerene, som vet hvilken straf der venter dem hos os, forblir paa den anden side. Hvor stor Krasnovhæren er? — Det er absolut ikke 100,000, som det er blit sagt i utlandet. Høist nogen titusen. Og befolkningen klager over, at disse soldater drikker og herjer. — Hos os tænker man sig en kosak som en vildmand tilhest med en nagaika-knut. Vi vil ta pischen fra ham og bokstavelig placere ham paa jorden, erklærer Sklansky med en betegnende gestus.

— Ogsaa paa Uralfronten har vi kosakker. Men disse Ural-kosakker har ingen militær for-

bindelse med Don-kosakkene, forbindelsen er høist «aandelig». Med Orenburgs erobring aapner sig muligheden for vor forbindelse med Turkestan. Orenburg-Taschentbanen er dog temmelig ødelagt, og endel bander hvitegardister huserer endnu langs linjen. Men det skal vi nok faa den orden paa i løpet av nogen dage. Ural-kosakkenes store flertal overleverer allerede sine geværer og ser ut til at ville bli ærlige borgere av Sovjet-Rusland. Resten av deres hovedstyrke trækker sig tilbake ret østover langs Urals fjeldskraaning mot Ursk, hvis dage er talte. Det er oprevne avdelinger, i tal langt svakere end Donkosakkenes. — I Turkestan har vi millioner pud bomuld, nødvendig raastof for vor hovedindustri tekstilfabrikationen. Det er ikke bare vore hvitegardister, men ogsaa Englands imperialistkapitalisme, som sigter paa Turkestan. Muligens vi her støter sammen med englændere paa bomuldsjagt! — Englænderne har allerede for længe siden besat Baku ved Det kaspiske hav med dets store nafta- og petroleumskilder. Det siges, at de der allerede har 50-60,000 mand og at desuten tyrkiske tropper her har forenet sig med disse sine fiender fra verdenskrigen! — Sovjet-Rusland har krigsskibe i Det kaspiske hav? — Ja. Og vi har her fast fot i Volgabyen Astrakan, som altid har tilhørt Sovjet-Rusland.

— Saa kommer vi til vor tredje front, tsjekslovakenes. At disse tsjeko- og jugoslovaker fra Østerrik-Bøhmen opererer paa vor østlige grænse-

front bortover mot Sibirien er vel et av verdenskrigens underligste eventyr! De kom til os som krigsfanger, men under Zarens sidste tid og særlig under Kerenskiiperioden blev en hel del frigitt og bevæbnet, nemlig de som vilde gaa sammen med Rusland mot den østerrikske og tyske imperialismæ. Efter novemberrevolutionen 1917, da bolsjevikerne tok magten, vilde vor regjering slippe dem hjem igjen over Sibirien og Vladivostock, erklærte Sklansky. (Det er almindelig bekjendt, at Trotski ikke turde slippe dem hjem gjennem Rusland). — Tsjeko-slovakene kom nu under indflydelse av hvitegardister og medlemmer av den opløste nationalforsamling (konstituanten), fortsætter Sklansky. Og de fik penger og vaaben av Ententen til kamp mot det røde Rusland. Til at begynde med hadde de vældig fremgang. De tok hele distriktet øst for Volga, fra nordom Perm helt nedover til Samara. De har faat forsterkninger gjennem Koltshaks sibiriske avdelinger og hør hos Koltshak hersker streng zar-militær disiplin. Hans meget unge officerer er bange for at bli slaat ut av sine soldater, derfor gjælder det med kadaverdisciplin at holde enhver forstaaelse av den politiske situation borte fra de uvidende menige. Foruten penger og ammunition har Frankrike, England og andre ententemagter av og til ogsaa sendt frem forsterkninger. Og det kan trænges, for de fleste virkelige tsjeko-slovaaker er trætte av sin betalte leietropstjeneste og befinner sig allerede

paa vei hjemover langs hele Sibiriebanen. Vi har kastet Koltshak-hæren tilbake helt mot Uralfjeldene til omegnen av Slatost. Derimot har den endnu Perm, som faldt ved et forræderi.

— Paa Archangelskfronten har franskmænd, englændere og amerikanere som bekjendt en pri-
vat front — det gjælder at avskjære os fra sjø-
værts forbindelse over Hvitehavet. Samtidig ta-
ler Ententen om at den ikke vil indblanding i
indre russiske forhold!

— Paa vor 5te front, den finske, samler Man-
nerheim sine hvite kræfter for muligens at gaa
mot Petrograd, — han maa dog vente paa an-
grepssignal fra sine ententevenner. Men der er
jo ogsaa røde finner.

— I Estland har hvitegardistene magten. For-
uten ester og nogen tusen finner træffer vi her
ogsaa endel svensker. Og bak fronten staar her
vistnok ogsaa Ententen. Stillingen i Estland hø-
rer ikke til vor bedste, men ogsaa her er der en
ændring til det bedre for os. Vore kanoner ræk-
ker allerede Narva. Latvia (Kurland) er helt i
vore hænder. Likesaa den største del av Litauen
og Hvit-Rusland. Og i de nærmeste dage vil
disse to landsdele være rensset helt til Polens
grænser og sovjetregimet gjenoprettet. Ententen
har villet danne en sammenhengende barriere
mot den bolsjevikiske bacille, men jeg tror ikke
det lykkes — for Lifland og Kurland har for-
bindelse med Tyskland. — Tavarisch Sklansky
tændte sig her en cigaret, før han begyndte paa

alle sovjetrussers yndlingstema: Ukrainafronten. — Ukraina! Det er ikke bare de lillerussiske «kosakkers» romantiske hjemstavn, det er først og fremst brødkornets store lagerplads. Og hvilket ord i det russiske sprog har vel slik klang nu som Kleba — brød! — Det er i virkeligheten ogsaa Den røde armés feltrop. — Vi var lovet en biltur med Moskvosovjets præsident Kamenev ut til en militærparade i formiddag klokken 11, i anledning armeens etaarsjubiléum. Det blir nok ingen parade av, folk er saa sultne, oplyste imidlertid Kamenev. (Istedet blev det stort møte klokken 7 om kvelden med den netop hjemvendte Trotski som taler.) — Feltropet Kleba! har altsaa en desværre altfor realistisk bakgrund. Det undrer mig ikke, at Sklansky maatte tænde baade en og to cigaretter til, før han blev færdig med den syvende, den ukrainske front: Størstedelen av Ukraina er nu i hænderne paa Ukrainas arbeider- og bondegering. (Sklansky brukte altsaa ikke den vanlige betegnelse: Centralsovjetregjeringen — der er egen bolsjevikregjering i Ukraina, og ogsaa den behandles officielt med al fornøden agtelse, en tribut til selvstændighetstendensene dersteds). — Og det blir den største hjælp for Sovjet-Rusland. Vi har to fiender i Ukraina. Først og fremst direktoriets regimenter, under hetman Petlura og saa Ententens tropper. I Petluras armé staar de ukrainske nationalister og kontrarevolutionære, desuten galiziske regimenter. Hans tropper er imidlertid allerede temme-

lig desorganisert og gaar i masse over til os. Vor bolsjevikiske hetman er Rakovskij. I Ukraina har vi erobret distrikter som tilsammen har lagret vistnok flere millioner pud korn i salgs-overskud. Tyskerne fik nok bare en brøkdæl av det korn de ventet fra Ukraina. Det blev en daarlig spekulation i andres «patriotisme»! Det de fik, fandt de hos storbønderne og godseierne. Der var det samlet i store laaver. Men smaa-bønderne var lure som altid — de grov kornet ned i aakren! —

Hvite-arméens stilling: Tauget strammes! Fra Kasan til Ural. (Paa fanen: „Samarainstitutionen = galgen). Fra Røde-arméens frontavis.

Tavarisch Sklansky tændte sin fjerde cigaret før han blev færdig med Ukraina. — Det svære militærkort, som jeg fik fra den alrussiske generalstab viser, at Den røde armés fronter, tegnet

i sammenhæng og uten hensyn til de tynde meldings- og patruljelinjer, betegner en frontlinje paa tilsammen omkring 12,000 kilometer, det vil si fem ganger hele den norske uten-skjærs kystlinje fra Kristiania til Boris Gleb ved Varangergrænsen! Og det areal, som Den røde armé har vundet tilbake for Central-Rusland i sit første virkeaar utgjør omkring 3 millioner 240,000 kvadratkilometer, eller temmelig nøyagtig 10 ganger Norges hele kvadratindhold.

Nu tænder jeg mig en russisk cigaret. Jeg føler trang til fysisk at se noget, som i hast fylder et stort tomrum. Selv om det bare er cigaretrøk.

KINESERNE I «DEN INTERNATIONALE RØDE-ARME».

— Hvor mange kinesere er der i den russiske rødearmé nu? spurte jeg Trotskis suppleant, varakrigsminister *Sklansky*.

— 30—40.000, fordelt paa fronten, svarte *Sklansky*. *A. Viliev* gir i «Det væbnede folk» for 6. oktober 1918 en skildring av Petrograds internationale kinesiske avdeling, som er indkvartert paa Kirotchnaja i den tidligere gendarmdivisions kaserner.

De gule internationale krigere er udmerket indkvartert: enhver har sin seng, sengklær o. s. v. De faar den almindelige rødegardistkost. De faar ingen spesielle kinesiske retter.

Et blik paa den indre orden overbevise en om, at disciplinen er meget streng.

Avdelingens frontchefer ilægger ingen disciplinære straffe og endnu mindre korporlige revsels-er. De melder av om bemærket forseelse til organisatoren Schan-Tjan-Ho, og denne tar de fornødne forholdsregler, overensstemmende med sine landsmænds psykologi og skikke.

Paa trots av streng disiplin og den omstændighet at alle soldatene er frivillige, forekommer desertering hyppig. En kineser som av en eller anden grund er kommet i en vanskelig stilling, melder sig ind i avdelingen, spiser sig mæt, blir varmt klædt og . . . deserterer. De blir bragt tilbake til kasernøen, fratat statens utrustning og jaget bort.

Avdelingschefen anser sine soldater for udmerket krigsmateriel, som dog kræver meget arbeide og energi. Kineserne viser stor opmerksomhet under opplærelsen. Vaabnene omgaaes de rent kjærlig og skilles nødig fra dem. En kinesisk frivillig er neppe kommet ind i avdelingen før han for egen regning skaffer sig vaaben. Desuten kan man merke hvilken stor tillokkelse alle slags distinktioner og klirrende ting, især sporer, utøver paa dem.

Endnu befinner Petrograds kinesiske internationale avdeling sig i formationsstadiet. Opplærelsen er endnu ikke avsluttet. Avdelingen tæller omtrent en bataljon ved Murman-banen.

Petrograds avdeling kommanderes av kamerat

Potschko, tidligere løytnant, som var med under hele kampagnen 1914—17 paa fronten, et aar i egenskap av soldat, senere som officer. Efter den gamle armés demobilisering traadte han som frivillig ind i den røde armé og kommanderte en tid de kinesiske kulier.

Kommandosproget er kinesisk. Kommandoen utøves efter kinesisk sedvane.

HVORFOR BONDEN IKKE ER BLIT BOLSJEVIK.

I det eneste ikke-bolsjevikiske blad i Sovjet-Rusland, mensjevikavisen «Altid Fremad» har jeg fundet en sjelden artikkel: Den gir nemlig en likefrem skildring fra det daglige liv paa bondebygden i Rusland, slik som det arter sig nu. Det er «Indtryk fra en reise gjennom det ufimiske og samariske guvernement».

Jeg forlot Ufa tilhest i slutten av december 1918 nogen dage før byen blev indtat av Sovjet-arméen, fortæller forfatteren, Wolschsky. I de første par dage maatte vi reise gjennom landsbyer, som hvert øieblik kunde falde i sovjets hænder. Her hersket en uhyre panik. Henover Orenburg-chausséen jaget hundreder av lastevogner med kjøt og med brød til Ufa: Bønderne skyndte sig med at bli kvit alt overflødig. I landsbyene slagtet man ned kvæget, gjemte unna alt haben-gut og ventet paa en blodig rettergang. Ulykken,

som uundgaaelig nærmet sig, fremkaldte en tryk-
ket stemning hos en stor del av bønderne i disse
landsegne. Den tredje dag naadde jeg sovjet-
arméens gebet. Jeg blev forundret over indbyg-
gernes forholdsvis rolige stemning, da jeg havde
været forberedt paa et billede av sørgeligste art.
Bønderne samlet, tro mot sin nøttralitetspolitik,
gaver av brød og kjøt for at bevæge seierher-
rerne til medlidenhet og avvende deres vrede.
Ivrig lyttet de til forespeilingene i kommissære-
nes og regjeringskommandantenes taler om at
alle overgrep og skamløsheter skulde bekjæmpes
og haabet oprigtig paa, at slik skulde det ogsaa
bli. En hel række kjendsgjæringer tydet dog
paa, at denne idyl ikke lovte meget. De forskræmte
indbyggere kunde ikke begripe, hvad de turde
besvære sig over og hvad ikke. De opfattet en
bande bevæbnede røvere, som viste sig iedsaget
av soldater fra den røde armé, som repræsenta-
ter for regjeringen og lot den drive geschæft som
det passet den. Heller ikke de virkelige repræ-
senter for regjeringen nærret et sandt ønske
om at gjøre ende paa alle overgrep og skamløs-
heter, og selv overfor de mest oprørende volds-
handlinger vaaget ikke bønderne at kny. I en
landsby voldtok den kommanderende sin verts 15-
aarige datter. Hele landsbyen kjendte til det,
men ingen vaaget saa meget som at plystre i den
anledning.

Jeg reiste 60-80 verst videre og kom ind i et
tredje gebet. Her hadde sovjetregjeringens civil-

forvaltning ledelsen: «De fattiges komité» (landsbyproletariatet, som var tildelt magten istedetfor bondesovjetterne) og «Kommunist-komitéen». Her traf jeg for første gang paa en landsby som hadde glemt sin evige nøytralitet, og følte et dypt hat til den nye regjerings nye foranstaltninger. — Paa en strækning av 350—450 værst avla jeg besøk i 25—28 bondehytter i forskjellige landsbyer (uten nogetsomhelst valg) og av samtalerne med bønderne forstod jeg, at bonden under det kaos, hvis tryk hviler paa ham, ikke *kan* føle anderledes, og at det er ham umulig at se nogen utvei ut av de økonomiske vanskeligheter, som omgir ham paa alle kanter.

Den første aarsak til den almindelige utilfredshet ligger naturligvis i beslaglæggelsen av kornet og rekvisitionen av alt som ligger over normen (1½ pud — 24 kg. — korn maanedlig pro persona.) Bonden kan ikke skjønne, at han ikke kan faa spise sig mæt paa sit eget korn, at en stor del av hans arbeidsprodukter skal tages fra ham med magt, til bedste for byen, som ikke byr ham noget til gjengjæld. Videre er bonden bange for muligheten av misvekst og uaar (som er saa hyppig hos os ved Volga); han regner ikke med nogen hjelp fra «arbeider- og bonderegjeringen». Her ligger grunden til al forbitrelsen fra landsbyenes side, ikke alene mot regjeringen, men ogsaa mot byen og arbeideren. — «Byen lever paa vor bekostning, men gjør intet for os». — «Ifjor ødela de alt, som de fandt hos bourgeoisiet, og nu er turen

kommet til os» — i slike ordelag karakteriserer landsbyen det som nu sker.

Ja, man tør virkelig heller ikke vente nogen-somhelst imøtekommenhet fra bonden, man tar ikke alene kornet fra ham, men ogsaa hans hester, kuer, sauer, hans saueskindspels, hans filtstøvler, hans klædesplag. Uten nogen som helst plan blir han berøvet alt kvæg og alle hester, som overskrider normen. Og normen er sat saa lavt, at det ikke alene berører storbonden (kulaken) men ogsaa middelstandsbonden og sogar den fattige bonde meget følelig. Fra en soldathustru med 2 barn tar man kalven og lar hende bare beholde kuen; mer end en sau maa der ikke falde paa hvert familiemedlem.

Alle disse rekvisitioner og fastsættelser av normer er avhengig av stemningen inden den stødlike komité, og er meget forskjellige selv inden en og samme guvernementskreds. Nogen av disse foretagsomme «fattig-komitéer» gik saa vidt i sine rekvisitioner, at de rekvirerte det hjemmevirkede lerret, som konerne skulde ha til sine nakne barn og sine mænd, som var klædt i filler.

Og for alt som landsbyen avgir faar den intet igjen. Om manufakturvarer er der naturligvis ikke tale, sukker og te har bonden forlængst glemt smaken av, og da han mangler petroleum, tænder han om kvelden en træstikke, noget den ældre generation kun kjender fra fædrenes fortællinger. I den sidste tid forsvandt ogsaa saltet. Saltverkene befinner sig 200 verst fra Samara-

egnen — i Iletzkaja Sashita. Da prisen paa salt paa markedet steg til 100—125 rubler pr. pud (16 kg.), drog mange til saltverkene. Efter 2—3 markedsdage øket tilførselen, og snart faldt prisen paa salt til 25 rubler pr. pud (selvkostende pris og transportutgifter beløper sig til 18 rubler). Saa grep naturligvis «fattig-komiteerne» straks ind for at gjøre en ende paa denne smughandel; saltet blev konfiskert paa skranken og brakt paa markedet, rekvirert for 10 rubler pr. pud. Derved opnaadde de nu, at saltet forsyndt fra markedet, og nu staar prisen i 200 rubler pr. pud. Saaledes stod sakerne paa den tid, da Iletzkaja Sashita var i Dutovs haand, og det var umulig for «fattig-komiteerne» at organisere nogen salttilførsel.

Resultatet av denne store energi fra «fattig-komiteerne»s side var, at virksomheten i landsbyene litt efter litt døde hen. Saaledes har «fattig-komiteen» i Buguruslan-kredsen under trusel om konfiskation forbudt fremstilling av linolje med haandmaskiner; i den simbiriske kreds blev tilvirkning av honningsaft snart forbudt. De forbød alle disse virksomheter under henvisning til at de skulde oprette oljemøller og honningsaftfabrikker, og anvende utbyttet herav til bedste for de fattige. Naturligvis kom ikke disse planer til utførelse. Men tilvirkningen av honningsaft og olje blev indstillet, i en slik tid, hvor man fullstendig mangler smør og sukker. For at dække mangelen paa fabriktobak begyndte man at saa

tobak i Camarisk-kredsen. Her konfiskerte «fattigkomiteen» de faa indsamlede pund tobak, og jeg tror neppe man nu vil finde en eneste, som vil saa tobak til vaaren.

I Melekes-kredsen befinder der sig endel landsbyer i nærheten av skogene, der lever de av vidjebast. Indbyggerne i disse landsbyer ser med rædsel frem til, at de til vaaren ikke vil være istand til at kjøpe brød, da de hele vinteren igjennem ikke har hat noget arbeide. Og skjønt der var stor efterspørsel efter denslags indpakningsstof, saa bløv der dog ikke gjort nogen bestillinger, da privathandelens apparat er ødelagt og intet nyt skapt i dets sted, og Allah vet, om det nogensinde vil bli skapt. — Forfærdigelse av vognhjul i stor maalestok er ogsaa næsten helt indstillet, av den enkle grund, at butikkene er lukket, markeder holdes ikke, og hjemme frygter man for beslaglæggelse av hjulene.

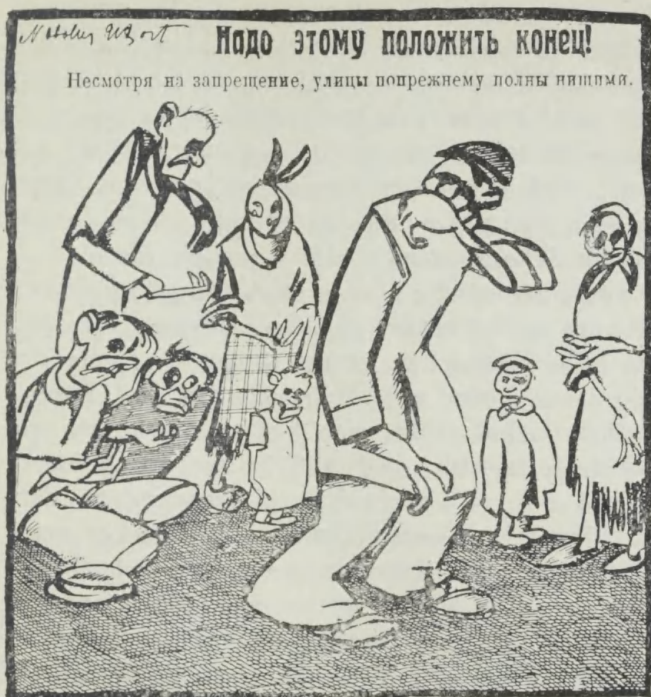
Overalt opdager man trykket av dette dype og stadig voksende økonomiske forfald. En mængde bondehus staar med knuste vindusruter, da der ikke er noget at erstatte dem med. Ved møllerne staar lange køer av mennesker. (Dampmøllerne staar av mangel paa nafta, og halvparten av vandmøllerne er blit sterkt medtat i denne forfallsperiode.) Paa søn- og helligdage blir der ikke arbeidet paa møllerne, selv om hundreder av vogner venter, og det i en tid, hvor man skulde ha sørget for at drive arbeidet med avløsninger, for at faa melet malt saa hurtig som mulig. Men

ingen bryr sig med det. Møllerne blir ikke administrert hverken av «fattig-komiteene» eller av kredssovjettene, og istedetfor at hæve møllernes præstationsevne, blir der indført «normer». — at ingen maa lage op noget forraad, og i april—mai vil vel bonden ha sit $1\frac{1}{2}$ pud korn, men ikke noget mel.

Den for hestene fastsatte lave forration trækker nok en ulykke med sig — formindsket utsæd. I vore egne vilde bønderne gaa over til en fuldkommere jordbearbeidning med større landbruksmaskiner, som fordret nogen hester. Mange av disse maskiner blir vel staaende uten arbeide til vaaren. Bonden har fuldstændig tapt modet og lysten til at gjøre noget, eller til at dra omsorg for noget som helst. Hvorfor skal han vel sætte paa føl eller fore op kalven, saa tobak eller solsikker — gjør han det saa blir jo alt bare konfiskert. Av hvilken grund skulde han øke utsæden eller arbeide op marken, naar han, enten han lar det være eller ikke, allikevel ikke faar mer end $1\frac{1}{2}$ pud (24 kg.) pro persona, og i bedste fald som godtgjørelse faar et *papir* (en rubelseddél fra pengepapir-pressen), som han ikke kan kjøpe noget for. Ja, forøvrig blir ogsaa det papiret tat fra ham. I den sidste tid er der blit indført ekstraordinære skatter, som virkelig er uhyre. — Jeg kom ind i et herberge — et halvveis forfaldent hus — ikke mer end 10—15 reisende daglig — det vil si en indtægt av 30 rubler pr. dag — og skatten beløp sig til 1000 rubler. En kreds

(hvor tilberedningen av vidjebast maatte avbrytes) med 4 landsbyer, den største tæller 500 bondehytter, 18 caschen land pro persona, blev paalagt en skat paa 2 millioner rubler, eller 100 rubler i gjennemsnit paa hver bondegaard. Man maa imidlertid her heller ikke glemme, at der foruten denne ekstraordinære skat ogsaa gives andre penge- og naturalskatter. — En lettelse i disse mislige tilstande, som er hitført, omend bare i lokal maalestok, gennem ændring av «fattigkomiteernes» sammensætning, kan ikke naa landsbyen, da $\frac{3}{4}$ av dens indvaanere betjener sig av lønnet arbeidshjælp paa den aarstid, da det værste arbeide paa marken foregaar. I den aller sidste tid trær her og der omend kun i sjeldne tilfælde «kommunistkomiteer» istedet for «fattigkomiteer», uvisst av hvilke grunde.

En stor del av indvaanerne maa i taushet finde sig i sin skjæbne og vente paa sin uundgaaelige ruin. Slaat ned og likegyldig for alle økonomiske tiltak — det er bonden. — «Det er som vi hadde lænker paa», sa nogen av dem til mig. «Da vi var livegne, følte vi os friere». — Paa en slik jordbund slaar reaktionær stemning dype røtter. — Et medlem av en «fattigkomité», som agiterte for at der skulde vælges en ny formand i sin komité og derfor blev gjennempnyet av «Eksekutions-ekspeditionen», omtalte med glæde dengang, da chefen for landspolitiet i 1908 kom til landsbyen, hvor høflig han omgikkes alle, trykte deres haand — — men av disse her hører man ikke andet end grov til-

„Det maa bli slut paa dette! Trots alle forbud er gaterne fremdeles fuld av figgere.“ (Fra en bolsjevikisk avis novb. 1918).

tale, skjönt de er vore likemænd. — Forfølgningen av kirken (i mange egne er de geistlige saa forjaget og skræmt, at de kun forretter gudstjeneste paa befaling av militærkommandanten), fængslingen av de geistlige, som er blit kirken tro, forseglingen av kirkerne, alt dette øker bare bøndernes religiøse følelser. Forbudet mot religionsundervisning i skolen, som virker som magtindgrep,

der det er indført mot kommunens vilje, mindsker paaældende elevenes antal. I en landsby avtok saaledes skoleelevenes antal fra 150 til 30, og paa alle mine forsøk paa at overtale bønderne til at sende barna paa skolen, fik jeg haardnakket det svar: Det lønner sig ikke, de lærer nok at danse og leke, men utover det ingenting! — skjønt dette absolut ikke svarer til det virkelige forhold.

Bemerkelsesværdig er den store likegyldighet for læsning og for bøker. I alt ser bonden et forsøk fra bolsjevikene paa at dra folket over paa sin side — og derfor vender han sig fra dem. Denne (bolsjevikiske) magt, som har revet sig løs fra folket, fortsætter med «at bringe revolutionen dypere ind». — I den sidste tid gjennomførte den i kredsene Butulminsk, Samara og Melekes resolutionen om «det kommunistiske jordbruk (bearbeidelse av jorden)». Denne resolution gjennomførtes ved hjelp av trusler og magt, ved fængsling og nedskytning — og «kommunen» (det kommunistiske selskap, hvor jorden drives i fællesskap av foreningsmedlemmene) skal tilsynelatende være etablert med vold. Endog «fattigkomitéernes» kongres forstod faren ved en slik fremgangsmaate og protesterte, men blev tilslut (i Camarisk-kredsen) jaget væk. Opfatningen og stillingen til «kommunerne» er overalt den samme, saaledes at et medlem av en familie (de eneste bolsjeviker, som jeg møtte paa min reise) overfor mig avgav erklæring om, at kun provokatører og fiender av bolsjevismen kunde under-

lægge bolsjevikene den hensigt at ville putte alle bønder ind i «kommuner», for disse var faktisk kun, oprettet for dovenpelsler og arbejdsløse, mens bolsjevikene tvertimot vilde gi en driftig kar mulighet til at drive sit eget gaardsbruk.

Enkelte repræsentanter for regjeringen faar alt forstaaelse av sin farlige stilling, frygter for sit liv. Saaledes kom der i en landsby tjl mig en formand i «fattigkomitéen» for at be om et raad: Skulde han bli paa sin post eller forlate den? — Jeg føler, sa han, at det snart kommer en ny regjering istedetfor denne, og da er vi daarlig situert.

Alt dette er nok til at vise, hvor overfladiske og litet paalidelige alle de fordele er, som Sovjet-regjeringen vinder ved fronten. Hvert skridt fremover, som lykkes den her, forvandler dens venner til dens argeste fiender.

Alene ved at omlægge den økonomiske politik og ved at skape et bredere grundlag gjennom økning av den masse, hvorpaa regjeringen støtter sig ute paa landsbygden, alene herigjennem kan vi — maaske — redde os fra utbruddet av en forfærdelig reaktion.

UTENRIKSMINISTER TITCHERIN OM KON- CESSIONER OG RAADSSYSTEM.

Jeg traf Ruslands overarbeidede utenriksminister oppe i Dom Sovjet (Hotel Metropol) i Moskva like efter min samtale med Lenin. Jeg takket

ham først for al velvilje og hjelp fra sovjetregjeringens side under min studietur, og fremsette derefter følgende spørsmål:

— Hvis Ententen skulde stille den fordring for fred, at der skaptes en demokratisk representasjon paa vanlig parlamentarisk grundlag, med almindelig stemmeret for alle samfundsklasser, kunde det saa tænkes at sovjetregjeringen gik med herpaa? — Hertil svarte *Titcherin* omtrent følgende:

— En slik fordring vilde være en merkelig indblanding i indre russiske forhold. Og hvis Ententen virkelig skulde ville sætte op som en betingelse, at vi skulde etablere parlament, var det umulig at akseptere den, da det for os vilde bety tilbakegang til en borgerlig ordning. — Sovjetinstitutionen er av grundlæggende betydning for os som russiske kommunister. Menneskene kan ikke betragtes isolert, de er avhengige av milieuet, deres omgivelser og forbindelser spiller en betydningsfull rolle. Se f. eks. bare paa den gamle zaristiske hær og den nye røde armé: Begge sammensatt av de samme mennesker, det samme «materiel», men forskjellen i organisation og forbindelser bevirker, at det dog allikevel er to helt forskjellige arméer. Slik er det ogsaa med parlament og sovjetordning.

Parlament skaper muligheter for gjenindførelse av borgerlig kapitalisme. Uten sovjetsystemet kan masserne ikke bli politisk opdraget og oplyst. Det er visselig de samme mennesker enten de

møter ved valgurnen til parlamentsvalg eller de alene for sig og sammen bare med sine arbejdsfæller i fabrikken avgir sin stemme paa sovjet. Men i det sidste tilfælde bevirker forbindelsen, mileuet, at de stemmer slik at de faar magten. Det blir saaledes en sak av grundlæggende betydning dette, at vi ikke kan oppgi sovjetordningen til bedste for et parlamentarisk system, som kunde føre tilbake til bourgeoisi. For parlament betyr en borgerlig institution. Dette er det eneste vi netop *ikke* kan gaa med paa.

— Men kunde det ikke tænkes, at Sovjet-Rusland vilde gaa med paa at indføre almindelig stemmeret for alle til sovjet, altsaa med bibehold av sovjetforfatningen?

— Stemmeret for bourgeoisiet er naturligvis ikke et saa viktig spørsmål som dette at bibeholde selve sovjetordningen, svarte Titcher. Men vor revolutions idé er jo netop proletariats diktatur, altsaa at proletariatet alene skal ha og besitte magten, den hele magt alene. Og dette moment har internasjonalt allerede hat en slik prinsipiell og agitatorisk betydning, at vi ikke godt kan ændre signal.

— Hvad sigter utenriksministeren egentlig til, naar De i Deres sidste note til ententemagtene erklærer, at sovjetregjeringen eventuelt kunde gi visse *koncessioner*?

— Som nordmænd kjender De antagelig den Hannevigske koncession, svarte Titcher. Det er et eksempel paa hvad der sigtes til med «kon-

cessioner» i noten. Det gjælder almindelig koncession paa anlæg og drift av jernbane med grund (skog). Desuten kunde der bli tale om koncession paa metaller og naftakilder, kanske ogsaa salt, i det hele underjordiske rigdommer. Koncessionæren faar utnyttelsesret for en viss tid, antagelig blir den sedvanlige koncessionsfrist 48 aar, paa visse betingelser, særlig en viss mindre procentvis avgift til den russiske stat. Arbejderkontrollen kan virke uten at hindre koncessionæren i at faa sin profit. — At gi koncession til amerikanske og engelske kapitalister eller kapital derfra kan der jo ikke godt være tale om, saalænge vi har krig med Amerika og England. Og selv koncessionen til den norske kapitalgruppe er naturligvis avhængig ogsaa av politiske forhold. Norge har ved at kalde sin legation hjem brutt med Rusland, halvveis ialfald.

SOVJETREGJERINGENS KONCESSIONSPOLITIK. HANNEVIGS «STORE NODRE VEL.»

Den økonomiske forutsætning for en virkelig socialistisk produktion er en sterkt utviklet kapitalistisk. Dette var ialfald før den russiske novemberrevolution en anerkjendt socialistisk sats. Socialismen spirer i kapitalismens skjød og er dens søn og rette arving. Det er da paafaldende, at kommunistene vinder magten først i de to lande, hvor den moderne finans- og industrikapitalisme kanske er mindst utviklet i Europa, i bondelandene Rus-

land og Ungarn. Har vi tat fuldstændig feil i vor socialøkonomiske marxisme eller er forklaringen liketil den, at det slet ikke er socialismen som har vundet i Rusland og Ungarn, men bare socialistene? — Økonomien har sine egne love, som det er likesaa umulig at ophæve som tyngdeloven. De kan nok suspenderes for en kort tid, men bare for at virke saa meget sterkere efterpaa. — Bolsjevikerne i Rusland kom i krigens og utviklingens medfør i besiddelse av magten længe før Rusland var naadd frem til andet end en delvis kapitalistisk utvikling. Det kan derfor ikke bli andet end en delvis socialisme, som kan bli gjennomført i sovjet-riket paa mange aar fremover.

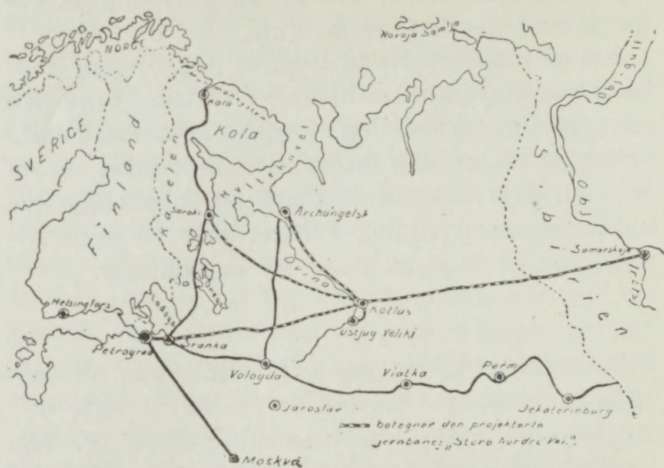
Chefen for Ruslands høieste økonomiske raad, folkekommissær R y k o f f, erklærte overfor mig under en samtale i Moskva den 19. februar, at «bolsjevikerne allerede før novemberrevolutionen forstod, at de ikke kunde overta exploiteringen og utnyttelsen av alle Ruslands statseiendomme, derfor har regjeringen ingen anden vei at gaa end at la andre landes kapitalister delvis gjøre det, særlig i rikets fjernere egne.» Uttalelsen kom som et svar paa et spørsmaal fra mig angaaende den store Hannevigske koncession, som ogsaa utenriksminister T i t c h e r i n delvis sigtet til, da han omtalte regjeringens vilighet til at gi koncessioner i sin berømte note til Ententen (jfr. Titcherins uttalelser til Stang og mig den 20. februar). «Men naar den norske stat ogsaa er blit socialistisk, kan

de norske og russiske arbeiderregjeringer sammen exploitere Rusland,» la Rykoff til. — Foreløbig er det imidlertid bare fremtidsmusik og litt ustemt i tonen, da koncessionen ikke gives til den norske stat, men til en norsk-amerikansk kapitalistgruppe. — Men selvom bolsjevikerne som praktiske politikere erkjender at de først maa la kapitalistene (d. v. s. utenlandske, for der er jo ikke overvættets mange hjemlige kapitalister igjen) «vække Nordens slumrende kræfter» før spørsmålet om socialistisk drift kan melde sig, saa forekommer det dog en norsk socialist høist forunderlig og høist overflødig at opstille saa gunstige og vidtdrevne koncessionsbetingelser som bolsjevikregjeringen allerede i princippet har godkjendt ved Hannevigs-koncessionen. Selv høirepartiet i Norge turde ikke drømme om at opstille saa kapitalistvenlige koncessionsvilkaar som kommunistregjeringen i Moskva tilbyr den profithungrige storkapital. — H a n n e v i g s - k o n c e s s i o n e n, det største og mest omtalte økonomiske problem i Rusland for tiden, er vel det eiendommeligste «socialistiske dokument,» som har set dagens lys. — Det roper sit spørsmål utover til alle landes socialister: Kom socialistenes seir altfor tidlig i Rusland? Skal vi allerede nu sande Kautskys ord: «En revolution, som opstaar gjennom en krig, er et tegn paa en viss svakhet hos den revolutionære klasse. — — En revolution, som opstaar som følge av en krig, mislykkes lettere eller den mister for tidlig sin daadskraft. — — Vi har altsaa ikke den mindste

grund til at ønske en kunstig paaskynding av vor fremmarsj gjennem en krig?»?

Det er imidlertid paa tide, at jeg gjengir indholdet av selve koncessionen. Den taler desværre selv tydelig nok om den russiske kommuniststats avhengighet av den internationale kapital — om et land, hvis kapitalfattigdom og tilbakeliggende kapitalistiske utvikling tvinger selv en socialist-regjering til først at skape ny kapitalisme.

Petrograd-regjeringens officielle organ «Severnaja Kommuna» (Nordre Kommune) bragte den 26. februar 1919 et indgaaende referat av den komiteindstilling, som kommissionen for statsanlæg i Petrograd-republikken (Nordre kommune) netop hadde mottat fra sin spesielle kommunikasjonskomite angaaende den vældige koncession paa anlæg og drift av Store nordiske vei — Veliki Severni Putj — eller «Hannevigs-koncessionen.» Spørsmålet var nemlig i kommissionens møte den 5. februar blit henvist til detaljbehandling i nævnte kommunikasjonskomite med Solimoff som ordfører. Denne hadde derefter tilkaldt en række specialister og sakkundige paa skogs-, finans-, koncessions-, jernbane- og bygningsvæsenets omraader. Efter avsluttet arbeide forela altsaa komiteen nu sine kritiske og sakkundige bemerkninger. Denne officielle indstilling gir først en oversigt over Hannevig-koncessionens indhold.

Store nordre vei. (Hannevigskoncessionen)

Koncessionen omfatter for det første anlæg og drift av en jernbanelinje av normal sporvidde for almindelig trafik fra floden Obj i Sibirien, fra det punkt, hvor floden Irtsj falder ut i Obj, ret vestover i retning mot byen Kotlas ved floden Dvina. Fra Kotlas er hovedlinjen projektert videre i to hovedspor, nemlig en bane fra Kotlas nordvestover til Soroki paa Murmanbanen (ved Onega-bugten i Hvitehavet), og en bane fra Kotlas ret vest til Svanka (hvor Murmanbanen kommer ind paa Petrograd—Vjatka—Sibirien-banen) eller forbi Svanka helt frem til Petrograd. Fra hovedknutepunktet Kotlas er forøvrig ogsaa projektert sidespor til byen Veliki Ustjug (Ustjug Veliki) og Nadjesdinski-fabrikkerne.

Jernbanekoncessionen repræsenterer linjer paa tilsammen ca. 3000 verst. (Da 1 verst er litt mer end en kilometer, svarer dette omtrent nøiagtig til kongeriket Norges samlede jernbanelinjer, tertiærbanerne medregnet — 3185 kilometer, eller en strækning som fra Lindesnes til Nordkap og tilbake igjen til Røros.)

Foruten anlæg og drift av jernbane omfatter koncessionen ogsaa utnyttelsen av 8 millioner desjatin skog — ca. 80 millioner maal. (Alle Norges skoge tilsammen utgjør bare 69 millioner maal. Borregaard-selskapets samlede skogseiendom i Norge og Sverige er ca. 1½ million maal.) I dette areal medregnes alene den dugelige (veksterlige) skog, som findes indenfor det areal, som selskapet vælger, hvilket er understreket i en særskilt anmerkning i koncessionsbetingelsere. Disse 8 millioner desjatin skog skal overlates av regjeringen efter koncessionærens anvisning. Derav er 2 millioner desjatin, som utpekes av selskapet, beregnet til at dække dets eget behov.

Nettogevinsten av de 2 millioner desjatin og de sagbruk og fabrikker som selskapet anlegger for eget behov, regnes med i jernbanens overskud. Paa de øvrige 6 millioner desjatin har selskapet ret til at hugge ned hele distriktet efter en beregning, hvorunder en 150-aars fornyelse av skogbestanden er lagt til grund, desuten har selskapet ret til paa det hele areal at hugge ut alle trær, som i brysthøide maaler 5 versjok (ca. 8¾ tomer.) Koncessionen paa de førstnævnte 2 millioner

desjatin gives fra den dag, da driften paa hele jernbanestrækningen begynder, for et tidsrum av 80 aar, efter hvilken tid ogsaa den hele jernbane gaar over til statseie. Koncession paa de gjenstaaende 6 millioner desjatin gives paa 48 aar. Ifølge statutterne har selskapet ret til at erholde sine skogseie-domme over hele Rusland. For de 6 millioner desjatins vedkommende kan selskapet kræve, at skogsdistriktene overlates i sammenhengende skogstrækninger paa op til 500 000 desjatin, (5 millioner maal,) til dannelse av særskilte foretagender efter selskapets anvisninger.

Foruten disse skogarealer faar selskapet ret til uten erstatning at benytte al den jord og grund, som er utlagt til jernbaneanlægget og ikke er dyrket mark eller arrondert (almemming) og ikke optat av andre jernbanelinjer — i den utstrækning som selve jernbanelegemet og bygninger gjør fornødent.

I tilfælde av at selskapet under sine linjeundersøkelser opdager m a l m f o r e k o m s t e r, har det ret til at drive gruber (bergverk), forædle malmen og fabrikere metalmanufaktur, i hvilken forbindelse staten efter selskapets utvisning overlater herfor fornøden grund. Selskapet betaler til staten $\frac{1}{2}$ kopek pr. pud (16 kilogram) utbrutt malm uten hensyn til malmarten. (1 kopek var før krigen værd ca. 2 øre, i mars 1919 ca. $\frac{1}{3}$ øre.) Selskapet faar ogsaa andre rettigheter, saaledes ret til at anlegge og drive skibsværfter og havner, aapne dampskibslinjer, uten

avgift erholde grund til anlæg av byer og landsbyer, idet alle slike foretagender regnes som dele av jernbanenettet. Selskapet har videre ret til at benytte sig av den vandkraft (fossefald,) som findes i nærheten av jernbanelinjen, idet den nødvendig jord (grund) i den forbindelse stilles til raadighet av regjeringen.

For at kunne vareta sine finansielle og økonomiske interesser og for at lette de forskjellige foretagenders økonomiske operationer faar jernbanen tilladelse til at aapne egne bankforretninger ved alle jernbanestationer og i de nærliggende byer (Archangelsk, Vologda, Viatka, Jekaterinenburg, Moskva, Perm, Petrograd, Tymen, Jaroslav og Veliki-Ustjug,) hvorved dog bemerkes, at disse bankforretninger ikke maa ta mot kontante pengeindlaan mot renter. — «Slik er i store træk selskaps rettigheter,» sier «Severnaja Kommuna» under sin referering av komiteindstillingen.

Dets forpligtelser er følgende:

1) Selskapet skal forbinde alle byer, som har over 3000 indbyggere og ikke ligger over 20 verst fra jernbanelinjen med denne enten ved automobiler eller sidespor. 2) I løpet av et visst tidsrum skal selskapet ha utvist de skogsarealer, som regjeringen er pliktig til at overlate det, samtidig som saadanne planer for rationel skogsdrift forelægges, at en forstmæssig og økonomisk drift kan sikres. Dog er selskapet ikke pliktig til at paata sig tapbringende forretninger. Der er paa forhaand ikke

opstillet indskrænkninger i selskabet ret til at utvælge skog. 3) Avgiften (til regjeringen) af fældet tømmer til bygnings- og sagbruksvirke sættes til 5 pct. av noteringsprisen paa Londoner-markedet, mens avgiften for ved og bygvirke til lokalt brukt reduceres i forhold til prisen paa stedet. I asiatisk Rusland regnes avgiften pr. tømmerstok til halvdelen av forannævnte. Denne avgift erlægges ved avslutningen av hvert driftsaar. Desuten erlægges selskapet istedenfor indtægts- og industriskatter 25 pct. av sit nettoutbytte, men noget minimumsbeløp er ikke fastsat. 4) I tilfælde der er behov derfor, skal selskapet skaffe fra 10 000 til 20 000 tons skibstonnage. 5) Selskapet skal bygge jernbanelinjen og forsyne den med rullende materiel og nødvendig utstyr paa egen bekostning og paa de vilkaar og i løpet av den tid som nærmere bestemmes i statuttene. 6) Tiden for paabegyndelsen av arbeidet paa jernbanelinjen beregnes for strækningen Obj—Kotlas—Soroki til 5 maaneder og for linjen Kotlas—Petrograd (eller Svanka) til 7 maaneder fra den dag, da anlægsprojektet godkjendes av regjeringen, mens selve projektet (anlægsforslaget) skal være indlevert senest 18 maaneder fra den dag selskapet konstitueres med en aktiekapital paa 10 millioner rubler. Dette aktiebeløp bør være fuldt indbetalt til selskapet senest 1 aar efter dets stiftelse, saa at arbeidet kan paabegyndes senest 2½ aar efter at kontrakten er undertegnet. — Til den i statuttene nærmere bestemte termin skal selskapet ha

bygget færdig linjen saaledes, at der kan ekspederes 1 persontog og 4 godstog pr. døgn i begge retninger. — Selskapet har ifølge «Severnaja Kommuna» desuten «diverse mindre forpligtelser, saaledes er det underkastet rikets kontrolinstitutioner og maa skaffe arbeiderne proviant o. s. v.»

Petrograd-regjeringens kommunikationskomite gir en række yderligere oplysninger, som er meget karakteristiske og kaster interessante streiflys indover denne verdens største og merkværdigste koncessionsaffære. Den underkaster ogsaa regjeringens foreløbige koncessionsutkast adskillig og visselig meget berettiget kritik paa vigtige punkter.

«Koncessionen gives til den russiske «artist» Borissov og den norske undersaat Ganevitsch (Hannevig!), bakom hvilke der staar amerikansk kapital.» — Der sigtes til Edvard Hannevig. «Da spørsmålet om koncessionens indvilgelse ifølge officielle meddelelser saa at si allerede er besluttet paa forhaand, hadde kommunikationskomiteen nærmest alene at nøie sig med det faktum, at i betragtning av de nuværende betingelser for Ruslands indre liv er det yderst vigtig, ja aldeles nødvendig for at vække Nordens slumrende kræfter at skape muligheter for byg av en jernbanelinje, som skjærer Rusland fra øst til vest med forbindelser til Østersjøen, Murmansk og Archangelsk, skjønt der ved dekret maa gjøres betydelige indrømmelser til fremmed kapital og

indgaaes vilkaar, som er meget tunge for landet. — Principspørsmålet: Under det nuværende regime at overlate med eneret og paa monopolgrundlag koncessioner paa utnyttelse av skogrigdomme i Nord-Rusland, berørtes kun flygtig paa møtet.»

Koncessionen vil selvsagt undergaa endel ændringer under dens videre bearbeidelse. Men disse blir antagelig av forholdsvis detaljmæssig art. I principet er nemlig koncessionen besluttet av den Leninske centralregjering og det høieste økonomiske raad i Moskva. Hvorvidt det blir den norske kapitalist Edvard Hannevig og hans «gruppe» som faar koncessionen eller ikke, avhænger bl. a. av, om Hannevigs-gruppen har mot nok til at gaa løs paa opgaven nu i det psykologiske øieblik. Det forutsætter bl. a. tro paa at bolsjevikregjeringen vil gjenvinde Sibirien til Obj ialfald (Koltshak staar jo nær Perm) og at Ententen ikke intervenserer. — Kan ikke Hannevigs gruppe ta koncessionen, vil den antagelig bli utbudt paa det internationale finansmarked, som kommunikationskomiteen helst ønsket. — H v e m der blir den endelige koncessionshaver har imidlertid for øieblikket mindre interesse end det faktum, at sovjetregjeringen staar færdig til at overlate til utenlandsk kapital «den største koncession verden hittil har hørt tale om,» for at bruke komiteens eget uttryk. «Bare jernbaneanlægget repræsenterer en kapital paa 4½ milliard tyske mark, mens alle verdens kanalbyg tilsammen alene har kostet 2—3 milliarder. Med de 8 millioner desjatin skog

naar koncessionen op i ti- eller hundretals milliarder.» Det er Petrogradsregjeringens egen kommission som slaar fast disse tal fra uendelighetenes rike.

GARVERFØRENINGENS STORE KONCESSION.

Den 1. mars 1919 traf jeg i Petrograd en svensk forretningsmand, som netop kom fra sovjetmyndighetene med den besked, at *Russian Tanners' Association* (Russiske garveres forening) i princippet allerede hadde faat godkjendt koncession og monopol paa indførsel fra utlandet av alslags raamateriale for lærindustrien samt paa utførsel fra Rusland av lær. Den sidste forretning er av regjeringen anslaat til at repræsentere 2—300 millioner rubler om aaret. Koncessionen var godkjendt av handels- og industriministeren *Krasin*. Foreningen har opprettet fornøden skriftlig overenskomst med sovjetmyndighetene, herunder ogsaa om at den av regjeringen skal utstyres med et laaneakkreditiv paa 8 millioner rubler til indkjøp av raastof og garveekstrakt særlig fra Turkestan; av beløpet utbetales dog 700 000 rubler i kontanter.

Foreningen er en helt selvstændig, privatkapitalistisk organisation av garverieiere. Den blev stiftet i begyndelsen av krigen. Medlemmenes garverier og fabrikker er blit nationalisert, men foreningen skal altsaa nu levere raastoffene til de nationaliserte fabrikker, og ifølge min hjemmelsmand er der stipulert en fortjeneste paa 10 %, som tillægges vareprisen,

efterat alle administrations- og transportudgifter er medregnet. «Garveriejerne er naturligvis meget vel fornøjet med denne ordning. De sikres en glimrende fortjeneste og slipper alle vanskeligheder med fabrikkerne og arbejderne.» — Dette er den første koncession, som sovjetregjeringen har givet indenlandske, russiske kapitalister og forretningsmænd. Ogsaa inden levnetsmiddelbranchen var en lignende sak oppe.

INTERVENTION.

— Tror De Ententen vil intervenere?

— — Det var et spørgsmaal, som uavladelig blev stillet mig av de russiske politikere jeg traf paa reisen. Man var i Rusland næsten likesaa desorientert med hensyn til dagens situation hos Ententen og i Europa ellers som man utenfor Rusland er det overfor den indrepolitiske stilling i Sovjetriket.

Resultat: Kontrarevolutionen blev bare en flagstang for Sovjetrepublikkens socialistbanner.

Ententens egen cerneringspolitik har jo som en logisk konsekvens medført, at Sovjet-Rusland nu i maanedsvis — just i det vigtigste konsolide-

rings- og avklaringsstadium — har ligget der som Stanleys mørke fastland — midt i Europa. Selv Vorovsky-legationens Stockholmske medlemmer var tydeligvis temmelig uvidende om hvad der virkelig foregik i Rusland just now — paa det kunde jeg, som fulgte dem fra Stockholm til Petrograd og Moskva gi adskillige illustrerende eksemplarer. Ententen har aapenbart bygget formeget paa fordrevne russeres beretninger. Emigrantlitteratur er regelmæssig av betydelig personhistorisk værdi og kan gi livfulde illustrationer til det store billedverk over hvad der nu engang har skedd. Men flygtningers individuelle erfaringer om henrettelser og eiendomstap blandt nærmeste slekt og venner er naturligen ikke egnet til hos dem at skape den kjølige atmosfære, som trænges ved en vurdering av hvad der nu videre bør ske. — Europas adel og enevoldsmagter stod sig ikke paa at lytte til de franske emigranternes interventionsraad kontra det franske borgerskap av 1789. Det amerikansk-europæiske bourgeoisie av 1919 vilde neppe tjene hverken sin egen eller verdenskulturens sak med en militær eller økonomisk tvangsintervention overfor det russiske arbeiderregime av idag.

— Det er min overbevisning, at en ententeinvasion nu vilde bli møtt med næsten enstemmig motstand fra alle hold av aktiv betydning inden hele Sovjet-Rusland. Paa en enkelt, halv undtagelse nær var ialfald alle de politiske størrelser, som jeg hadde anledning til at træffe i Rusland

fuldt ut enig paa dette punkt — uten hensyn til politisk anti-bolsjevisme forøvrig: At en entente-intervention nu vilde være det værste av alt og kun tjene den sorteste reaktions interesser. — La mig her straks citere hvad mensjevikerens ubestridte fører Martov svarte mig: «Det er absolut usandt, naar det i den europæiske presse har været sagt, at det fremdeles skulde være nogen sterk stemning for ententeintervention her i Rusland.

— Under mensjevikerens ledelse er der reist en kampagne mot intervention, som har aapnet øinene for den store indrepolitiske fare ved en saadan selv i smaaborgelige kredser. I dette spørsmal har mensjevikerne erklært sig helt ut solidarisk med bolsjevikerne, fortsatte Martov. Ogsaa de øvrige partier, som har reist sig eller holder paa at komme til liv igjen efter den værste bolsjevikstorm, staar her paa samme standpunkt og vil komme til at uttale sig herfor, saasnat de faar lov til at faa mælet igjen.» Martov ga i samme forbindelse sin personlige hovedbegrundelse for sin opfatning: «Hvis det imperialistiske Europa lager en reaktionær ring om Rusland og disse land for alvor sætter ind sine vældige militære kræfter, vil deres regulære arméer antagelig snart slaa den røde hær. Men hvad opnaar Ententen herved til beste for den demokratiske idé, som man sier sig at ville fremme? — Da bolsjevikerne allerede har utryddet enhver demokratisk tilbøielighet hos Ruslands

store masser for tiden, vil befolkningen forholde sig passiv og akseptere enhver paatvunget regjering, hvor reaktionær den end kan ventes at bli. — Men hvis Wilson og de allierte slutter fred med bolsjevikerne og ophæver enhver blokade, har Rusland og demokratiet bedre utsigter. Hvis landet ikke tvinges til fortsatt krig, paa nationalt grundlag, saa nødsages bolsjevikregjeringen til at koncentrere alle kræfter paa de vældige økonomiske opgaver. Og da vil straks de virkelige arbeideres, socialdemokraternes, tryk stadig bli sterkere. Paa revolutionens fredelige vei vil dette uavladelige tryk med en økonomisk naturlovs styrke tvinge regjeringen ind paa den normale utviklings baner. Herigjennem vil selv bolsjevikregjeringen maatte komme til at svinge ind paa den almindelige stemmerets vei, til en faktisk parlamentarisme, omend denne muligens kan bli noget russisk modificert i forhold til hvad man kjender som vesteuropæisk parlamentarisme. — Se derfor er vi sterkt mot en intervention.» —

Martovs og mensjevikernes syn falder her temmelig nøie sammen med høire-socialist-revolutionæres. Venstre-socialist-revolutionære med Maria Spiridovna i spidsen staar, betegnende nok, i den skarpeste opposition tilhøre for sine tidligere allierte bolsjevikerne. Deres foreninger og organer er forbudt. De var overhodet ikke engang saapas «legalisert» da jeg forlot Moskva i februar iaar, at man kunde peke ut nogen sam-

lende venstre-socialist-revolutionær partiledelse indenfor Sovjet-Ruslands frontgrænser.

(Lenin fortalte mig imidlertid, at han stod i begreb med at «legalisere» ogsaa det socialrevolutionære parti. — Et møte holdtes allersidst i februar mellem bolsjevikregjeringens kommission og en deputation fra socialistrevolutionære medlemmer av den opløste konstituant. Disse hadde fra Ufa av opfordret de tropper som opererte mot Sovjet-Rusland paa Østfronten, til at gaa over til sovjethæren, hvorfor bolsjevikregjeringen paa sin side hadde lovet amnesti. — Selv om «legalisering» derefter kan ha fundet sted er ialfald ikke de social-revolutionæres partistilling synderlig forbedret efter de oplysninger jeg har faat fra Rusland i juni iaar.)

— «Den halve undtagelse,» jeg nævnte ovenfor repræsenteres av en gammel trudovikfører. Men heller ikke han var nogen positiv interventonist. Han spurte, som alle andre, interessert: «Hvad mener De om intervention? Og tror De som har læst andre end bolsjevikiske aviser, at Ententen vil intervenere?» Jeg svarte hertil, at som socialdemokrat var jeg selvsagt principielt og paa forhaand mot en borgerlig intervention overfor et arbeiderstyrt land, og at jeg ikke trodde Ententen for alvor vilde intervenere, men muligens opretholde blokaden en tid fremover. Hvertil trudoviken bemærket: «Som international socialdemokrat vilde jeg mene det samme. Men jeg konstaterer bare, at da er vi sultet ihjel in-

den seks maaneder.» — Manden bodde i Petrograd. Og der sulter man i ordets fuldeste betydning selv om man som trudoviken hører til 1. kategori — «erste Kategorie der Fresser» som han ironisk uttrykte sig, idet han pekte paa den brødsalk, som utgjorde hele den forhaandenværende næringsmængde for det døgnet. Hans ord indeholdt i virkeligheten ogsaa den bitreste anklage mot Ententens utsultningspolitik. Man kan naturligvis ikke fritta bolsjevikerens manglende evne til at organisere bl. a. Ruslands indre transportvæsen for en væsentlig del av skylden for hungersnøden i Ruslands byer. Men det er da ikke andet end ufrivillig skrøpelighetssynd. Ententens uthungringspolitik derimot er ondskapsynd, seigpinende masse mord paa et helt folk, først og fremst paa Petrograds befolkning, som har været henvist til i stor utstrækning at hente sit matforraad hjem over Østersjøen. Og det gaar i første række mest ut over dem, som man kanskje nærmest vilde hjelpe: borgerklassen og intelligensen, uten i noget mon at tjene til fremme av nogen «demokratisk tanke.» Det bedste demokrati og det virksomste middel til at fjerne bolsjevismens utvekster og skape lykkeligere og roligere forhold baade i Rusland (og dermed i verden forøvrig!) var at Ententen sendte en armada, lastet med levnettsmidler op til Nevastaden. Gjerne mot fiks kontant! En fortsat utsultningsblokada kan alene ha fleres sultedød tilfølge og kanskje i løpet av nogen maaneder skape et kaos.

som selv den argeste socialistæter vilde erkjende dog var værre end alverdens bolsjevikediktatur. For det staar fast, at bolsjevikerne har da ialfald skapt en handledygtig regjering i Rusland. Endnu er det langt igjen til idealstaten og endnu længere til socialismen, som skal følge efter det nuværende «overgangsstadium,» for at bruke sovjetforfatningens egen terminologi. Men Lenin har da ialfald ut av kaos skapt et noget, en virkelig ordnet regjering, med en regjerings magt og samlende evne ialfald saalangt Central-Rusland rækker. Det var mer end baade zarismen og Kerenski formaadde at skaffe det land, som var faldt i anarkistiske atomer efter 3 aars uavbrudte krigsnederlag. Dikaturet var nødvendig i Rusland da det blev skapt for halvandet aar siden. Og da blir det nærmest bare en klassefølelssak om man foretrækker sort for rødt. Men falder ogsaa arbeiderregjeringen i fisk, vil verden opleve et kaos eller en reaktion, hvis make vi neppe kan forestille os. Der gis for tiden intet andet parti som er regjeringsdygtig end bolsjevikerne og ingen anden samfundsklasse som kan avløse proletariaetts organiserte del som statsmagtens bærer. Dette er muligens tildels en følge av revolutionen selv, men det er iethvertfald et faktum idag. En intervention for et aar siden og en intervention i 1919 er under alle omstændigheter to væsensforskjellige ting. Ogsaa i militær henseende er stillingen nu en anden. Istedetfor desertørernes herjende og demoraliserte bander fra

Kerenskitiden møter Ententen nu Trotskis organiserte røde hær. At erobre Rusland nu fra «arbeidernes og bøndernes røde armé» blir ingen militærpromenade. Og om den taper et slag ligger det umaadelige steppeland der nu som i Napoleons dager som det rene guttaperka for alle tryk. Petrograds erobring ved et kombinert finsk angrep betyr intet. «Saa slipper vi at fø paa den utsultede byen. Ententen kan gjerne overta forsørgelsen. Den skal faa nok at gjøre.» Moskvas fald er heller ikke ensbetydende med Lenins. Og saa den gjæring i hjemlandene, som en entente-invasjon vilde fremkalde!

Verden trænger fred. Rusland i første række. Og landets egen regjering ønsker det, saasandt den kan faa reddet endel av sine principper.

Men Titcherins noter forblir ubesvart. Hans duer er endnu ikke vendt hjem med noget oljeblad i nebbet. Uagtet han kanskje er villig til at la Sovjet-Rusland betale Zar-Ruslands statsgjæld og ellers gi betydelige koncessioner. Ententen er kanskje ræd for, at det hele bare er diplomatisk spil, at Lenin tar sigte paa en ny rastfred, et nyt Brest-Litovsk. — Jeg har grund til at tro, at det ikke er hensigten. Bolsjevikerne erkjender ialfald allerede selv, at de ikke magter at socialisere eller nationalisere al Ruslands økonomi. Deres koncessionspolitikk er saaledes ialfald alvorlig ment. Og selv i forhold til de øvrige russiske regjeringer, som staar i borgerkrig, maatte der kunne findes en platform for den fred,

som det lidende russiske folk og verden forøvrig i al civilisations og menneskelighets navn nu har krav paa.

Koltschaks borgerlige diktatur er neppe lempeligere end Lenins arbeiderdiktatur!

ISOLERT FRA EUROPA.

Rusland nu — det er et lukket land. Et stort fængsel, eller rettere en vældig karantæneø. Europa er ræd bolsjeviksmitten. En beklemmende følelse av isolerthet griper en straks man slipper over grænsen. Og russerne selv føler det samme. Mennesket er et socialt væsen og lider under ensomhet. Det blev derfor i vide kredser hilst med en glæde, som man ikke herhjemme kan gjøre sig nogen rigtig forestilling om, da den traadløse, Ruslands eneste forbindelse med utenverdenen, den 20. februar iaar meldte, at den internationale socialistkonferanse i Bern hadde besluttet at sende en studiekommission til sovjetlandet med den berømte marxist Kautsky i spidsen. Lysner det endelig?

Lenin var imidlertid aabenbart litet begeistret. — Jeg har netop faat besked om, at Bernerkonferansen vil sende 4-5 av sine ledere hit til os, sa han til mig under samtale paa Kreml samme dag. Jeg har svart, at de selvfølgelig vil bli motat, men at jeg ikke anser dem for socialdemokrater. — Inden mensjevikenes leir vakte derimot

efterretningen stor begeistring og stort haab. I «Arbeider-Internationalen»s eneste nummer, som mensjevnikpartiet forsøkte at utgi efterat dets avis «Vperiod» var blit inddrat, læser man — i det eneste nummer som fik utkomme og saa dagens lys 12. mars 1919 — hvilken betydning man tilla dette lille tegn paa interesse utenfra. Centralstyret og Moskvakomitéen for Det russiske socialdemokratiske arbeiderparti (mensjevnikene) opfordret partimedlemmene til overalt at indkalde møter for at raadslaa om den bedste mottagelse av de delegerte, til at anskaffe demonstrationsfaner med inskription: «Leve den gjenoplevende Internationale! Med det internationale proletariat mot den internationale imperialisme! Hjertelig velkommen ønskes den socialistiske delegation, det russiske proletariats gjest! Gjennem demokrati til socialisme! Ned med broderkrigen i arbeiderklassens rækker!» — Avisen haaber paa, at opplysning om de *virkelige* forhold i Rusland vil kunne skape enighet inden Arbeiderinternationalen, saa man kan faa Internationalens hjælp til at finde en vei ut av den sækkegate, som det russiske proletariat er bragt ind i gjennom en fordærlig politik, som fullstendig tilsidesetter demokratiets grundsætninger og med magt vil indføre socialismen i et land, som ligger tilbake i økonomisk utvikling og er blit fullstendig ruinet i verdenskrigen. I betragtning herav har partistyret besluttet at gjøre alt mulig for at la delegationen bli fullt bekjendt med Ruslands

virkelige økonomiske og politiske stilling. Samtidig protesterer partistyret paa det mest energiske mot den smudsige bakvaskningskampagne, sm bolsjevikkpressen paa forhaand førte kontra delegationen.

Det blev med bebudelsen. Clemenceau sørget for ved pasvanskeligheter at hindre undersøkelsesdelegationens avreise til Rusland. Bolsjevikene sørget for, at mensjevikene ikke fik anledning til nogensomhelst propaganda. De inndrog «Arbeider-Internationalen» og fængslet Martov og Dan. — Rusland og dets virkelige socialdemokrati er fremdeles like isolert. — Internationalen pligter imidlertid med al kraft at gjenopta arbeidet for snarest at knytte den avbrutte forbindelse med verdens mest utsatte socialdemokrati. Eller skal socialismen i Rusland knuses mellem bolsjevismen og Koltschak?

ET MØTE I Z.-E.-KA.

Den 17. februar var jeg i det alrussiske «storting» i Moskva. Det hadde møte i Hotel Metropols store tidligere restaurantlokale. Paa præsidentpladsen sat Sverdloff med Kamenev og Vladimoski ved sin side. Paa den røde vægfanen bak præsidenttribunen ser vi Sovjet-Ruslands nye riksvaaben: Plogen og hammeren i rød stjerne og ordene: «Sovjetkongressens alrussiske Centraleksekutivkomité». Det gaar tvangfrit for sig her. De delegerte røker sine cigaretter og sitter med hat

Dom Sovjet (hotel Metropol i Moskva), hvor Sovjets Central-
 eksekutivkomite holder til. (M. P. fot.)

og frak paa. — Det er noksaa koldt, for kulmangelen er stor. Vi fremmede sætter os ind i en av stolrækkerne midt blandt repræsentantene og tænder vore norske snadder, mens vore oversættere holder os à jour med de russiske begivenheters gang. — Krylenko, revolutionshærens tidligere øverstkommanderende, (oprindelig gymnasielærer, men utkommandert under krigen som vernepligtig marineunderofficer paa Sortehavsflaaten) staar paa talerstolen. Han er nu offentlig aktor i kontrarevolutionære sager. Krylenko ønsker, at revolutionskomiteene ikke længer skal ha terroristisk myndighet, at alle skal dømmes av domstolene. Den kommunistiske partifraktion har imidlertid hat partimøte paa for-

haand og vil ikke vite av Krylenkos forslag. Vedkommende kommissariat (justisdept.) har et andet forslag. Det vil bli vedtat, sier Litvinoff til mig paa forhaand, for det har gaat igjennem i vort partimøte. Krylenko optar derfor heller ikke sit forslag, men faar bare vedtat en liten ændring i justisdepartementets forslag. Efter dette faar «komiteene til motarbeidelse av kontrarevolution og sabotage» kun da ret til at henrette uten rettergang, hvis de mener, at det gjælder større kontrarevolutionære sammensvergøelser, mens disse saker normalt skal paadømmes av det specielle revolutionstribunal, domstolen inden komiteene. Dette forslag begrundes nærmere av Dserchinski, formand i samme hovedkomité, hvor Peters er næstformand. — Tribunalets medlemmer skal nu ha ret til at besøke de fængslede og søke opplysninger hos disse. Det er fornuftig, for at vi kan beskytte vore egne, saa ikke ogsaa de blir skutt, bemerker Dserchinski under almindelig munterhet. Dserchinski er en mager, noksaa høi mand, han minder om Wallenstein. Jeg la merke til, at han altid gik med revolver, ogsaa naar han kom for at spise middag ved vort store fællesbord oppe i Kreml. — Efter forslaget skal koncentrationsleirenes fanger (russere, som er ført dit for kontrarevolution) kunne tvinges til arbeide. Det blir en skole i arbeide ogsaa for officerer, bemerker Dserchinski gravalvorlig som altid. Ny munterhet. Han ender med at si, at

hittil har komiteens arbeide væsentlig været rettet mot kontrarevolutionære, fra nu av blir det antagelig mest mot dovne sovjetarbeidere, som ikke vil arbeide. Ogsaa denne replik fremkaldte munterhet i forsamlingen. Fænomenet doven sovjetarbeider var aapenbart kjendt.

Folkekommissær Kurski (justisminister) begrunder ogsaa propositionen — som en vanlig minister. Kun bruker han ikke tiltalen: Mine herrer repræsentanter, men Tavarischi: Kamerater! som alle andre. Tavarisch! — den franske revolution hadde sit Citoyen!

Det fremgaar av Kurskis og Krylenkos oplysninger, at *revolutionstribunalene* vælges lokalt av sovjettene, der er intet alrussisk revolutionstribunal og saaledes heller ikke nogen appel, undtagen hvis der er gjort formfeil eller procesfeil. Da kan revolutionstribunalenes domme ophæves av en fællesrussisk administrativ kassationsavdeling. Og slike feil har nok været gjort ofte, efter de oplysninger som blev git paa møtet av Krylenko. I begyndelsen kassertes ca. 50 pct. av tribunalenes domme for aapenbare og grove procesfeil, sa Krylenko. Men nu var man nede i 3—4 pct. «Vore folk lærer den formelle jus efterhvert».

Efter mensjevikenes opfatning betegner den lovændring som centraleksekutivkomiteen vedtok paa sit møte i februar ingen forbedring, tvertimot kan revolutionstribunalene nu negte forsvarere at optræde til bedste for de tiltalte. Heller

ikke kan disse kræve sine vidner avhørt. Tribunalet kan avskjære baade forsvar og vidneførsel og dømme efter den mest summariske proces — endog til døden. Og enhver dom eksekveres øieblikkelig.

JURISTENES KAMP OG SEIR.

I november 1917 het det: Ned med juristene, zarismens lakeier! — Dommerne og de øvrige fagjurister hadde naturligvis ogsaa i Rusland maattet indsigte sit daglige yrke efter de til enhver tid gjældende love, hvor reaktionære disse end var. Folkeforbitrelsen over alle zarismens ugjerninger gik derfor i sit første, elementære utbrud ut over dommerne og juristene. Folkehætet søker altid levende maal. Desuten var jo Kerenski advokat — ergo ned med alle jurister!

Pr. dekret besluttedes de juridiske fakulteter ved universitetene ophævet. Proletariatets nye stat hadde ikke bruk for jus civile. Den juridiske videnskap reducertes til et bifag under det historisk-filosofiske fakultet.

Den detroniserte fru Justitia er imidlertid blind som bekjendt. Hun har aapenbart ikke kunnet læse dekreter. Da der — som vanlig i Rusland — ikke var nogen til at paase et dekret gjennomført, hadde hun ialfald vanskelig for at finde plads for sin vekt og sin svære corpus juris i pikemmeret hos historiens muse. —

Efter bolsjevikenes seier i 1917 blev alle fag-

lærte jurister som saadanne negtet at plædere i rettene. De blev simpelthen avvist av domstolene, hvor der som regel heller ikke blev git plads for fagjurister. Juristene gav sig imidlertid ikke. De møtte uavladelig for skranken — og blev avvist. Dette virket som en stadig gjentat retsfornektelse — den anklagede blev altsaa negtet det bedste forsvar! I løpet av 1918 sluttet de gamle advokater, som hadde faat sin eksamen ved zar-tidens universiteter, sig sammen i en organisation: «Rettens forsvarere» — *Pravo Sastupniki*. Medlemmene møtte stadig i skranken for gratis at forsvare politisk anklagede. *And the cat came back*. Allerede ved et dekret av 30. november 1918 blev organisationens medlemmer anerkjendt av sovjetmyndighetene og gjengit retten til at møte i alle retssaker. Og nu faar sakførerne fast løn av staten, 1000 rubler maaneden, samme løn som de faste dommere, desuten har begge ekstra-honorar for hvert retsmøte. Sakførselen er fri for klientene, baade i civil og kriminel rettergang. Sakførerne opnævnes av domstolen for hver sak. Der blir herunder som regel tat hensyn til partens ønske, forutsat at vedkommende sakfører er villig til at ta saken utenfor tur. — Ogsaa til faste dommere (formænd i *folkedomstolen* — *narodni sod*) vælges omtrent udelukkende gamle «zarjurister». — «Folk har som regel ikke tillid til ikke-juristers retfærdssans,» het det allerede nu i 1919. «Man foretrækker selv antibolsjeviske jurister for ikke-jurister».

Underretten (folkedomstolen, *narodni sod*) bestaar fra december 1918 av en fast dommer (og hertil vælges altsaa utelukkende fagjurister) med 2 jurymænd i civile saker og i mindre straffesaker, mens 6 jurymænd deltar i større kriminalaffærer. *Underretten* vælges av vedkommende lokale rayonssovjet. (Der er 12 slike i Moskva). Retsformanden vælges for ubestemt tid, men kan naarsomhelst avsættes av rayonssovjetten, jurymændene vælges blot for en bestemt retssession, et bestemt sæt lagrettemænd (8) for hver session. Valg sker hver 6. maaned. *Appeldomstol* kjendes ikke. Dog gives der for hvert guvernement en kassationsret ved navn *Folkedomernes sovjet*, som vælges av de faste formænd (juristene) for folkedomstolene inden guvernementet. Dette er et slaaende bevis for, at juristene i løpet av bare vel et aar har formaadd at hævde sin stilling.

At man allerede savner en *høisteret* viser sig i vaklende og forskjelligartet lovfortolkning. Næste skridt vil derfor bli en gjenfødelse av høisteret.

ARBEIDERNES UNGE FAGBEVÆGELSE.

Ogsaa om f a g b e v æ g e l s e n i Rusland gjælder det samme som om saa mange andre politiske og økonomiske fænomener derborte: Den er bygget op paa bakgrund av en række særlige russiske eiendommeligheter. Men la mig straks gi ordet

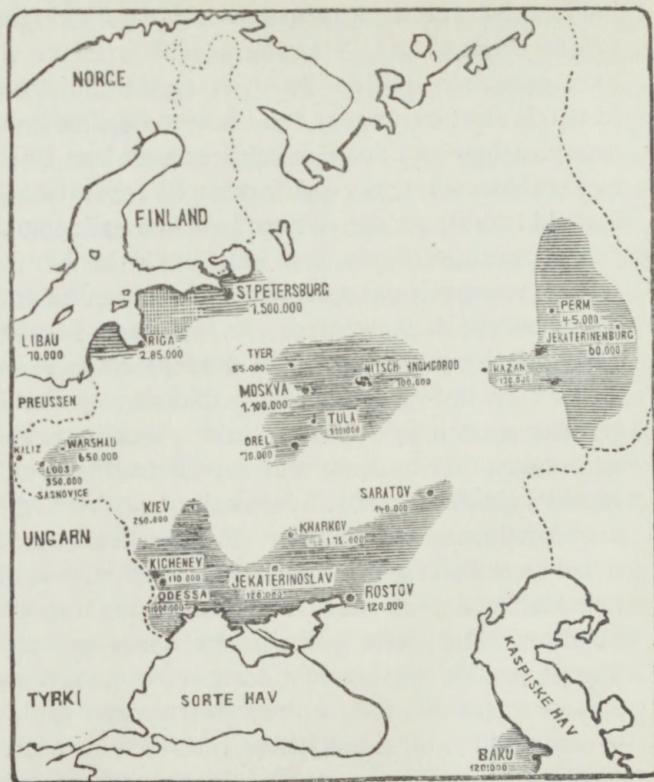
til den russer, som maa forutsættes at ha det bedste kjendskap til saken, M. T o m s k i, formand for den alrussiske faglige landsorganisation — V s e r o s s i s k y c e n t r a l n i j s o v j e t p r o f e s s i o n a l n i c h s o j u s o f. Jeg traf ham i Moskva, hvor han er førstemand i præsidiet for det alrussiske fagforbundscentralraad, bestaaende av 9 medlemmer, alle valgt paa den faglige landsorganisations aarskongres. Ogsaa den alrussiske arbeidsminister, folkekommissær W. S c h m i d t, er for tiden medlem av det faglige centralraad (landssekretariatet.) Det er ikke statutmæssig nødvendig, at arbeidsministeren sitter i dette raad, men av praktiske grunde vælges han for derigjennem at opnaa bedst mulig samvirke mellem regjeringen og fagorganisationen og samtidig gjensidig kontrol. — «Fagforeningerne i Rusland er helt forskjellige fra alle andre lands trade-unions,» begyndte T o m s k i. «De blev først skapt i 1905, midt under revolutionen og blev derfor allerede i fødselen fuldstændig revolutionære og socialistiske. Deres første store opgave var saaledes av helt politisk natur, nemlig medvirkning til dannelse av det første arbeiderparlament, vor sovjet av 1905, hvis formaal og program i første række var det rent politiske: et grundlovsgivende parlament valgt med almindelig stemmeret for alle borgere. Der blev nok ogsaa arbeidet med 8-timerskravet og nogen andre faglige spørsmal, men sovjet hadde først og sidst politiske opgaver. Efter reaktionens seier i 1905 blev fagforeningerne forfulgt av zar-

regjeringen. Sammenslutning i landsforbund var der ikke tale om, det var illegalt, der blev i høiden taalt lokale fagforeninger, og selv de eksisterte kun saavidt i 1909.

Først i 1917, i mars og april, tok fagbevægelsen igjen fart. Det var atter under en politisk revolution, at den russiske fagbevægelse fik sin daab, og det har i høi grad farvet hele dens lægning av karakter.» — Av den beretning, som folkekommissær Schmidt skrev til novemberrevolutionens aarsfest, sees, at i de to maaneder mars og april 1917 foregik den russiske fagorganisering med feberagtig hast. Bare i Moskva og Petrograd skjød 130 fagforeninger op av jorden, i Rusland forøvrig 2000 foreninger! En broget mangfoldighet, som ingen kunde regulere. Ved siden av de rene fagforeninger (organisert efter arbeidsgren og produktion) som metalarbeidernes, boktrykkernes, tekstilarbeidernes o. s. v., finder vi «laugsforeninger» som fyrbøtternes, elektroteknikernes, maskinstenes og «firmaforeninger» av alle arbeidere og funktionærer i Singer-kompaniet, Brødrene Nobels firma, krudtfabrikkene i Ochta etc., desuten «paralelforeninger» som de barmhjertige søstres, tjenestepikernes, handelsmedhjælpernes og «kaste-foreninger» av bygningsformænd, regjeringskontorenes underordnede personale o. lign. — Et veritabelt Babel! Alle opfordringer til at slutte sig sammen i stedlige samorganisationer støtte paa haardnakket motstand, hvorfor regjeringen, sovjet og samorganisationene grep til de skarpeste for-

holdsregler for at knuse separatismen og fremtvinge fællesskap i plan og ledelse. Efter 1½ aars energisk arbeide fra oven er det nu lykkes at samle fagforeningene ind under en fælles landsorganisation. At dette arbeide er gaat saa hurtigt og forholdsvis let, skyldes foruten de revolutionære forhold i første række, at man hverken hadde nogen faglig tradition og for den saks skyld heller ikke faglige særmeninger og fordomme at kjæmpe med. Den russiske fagbevægelse var faktisk et ubeskrevet blad, hvor den nye arbeiderregjerings kampfæller i kraft av proletariatets diktatur og revolutionens egen nødvendighet skrev statuttene. Som et resultat herav staar der nu 70 fagforbund (i Moskva og Petrograd), hvorav de fleste er bygget over produktionsprincippet. For de fleste fag er medlemsspligt indført: For overhodet at faa arbeide, maa man være medlem av sin fagorganisation. Om dette princip har der staat store kampe paa de faglige konferanser og kongresser. Det er karakteristisk, at paa de russiske fagkongresser indbyr de forskjellige retninger ofte ikkeorganiserte politikere til at tale gruppernes sak i rent faglige spørsmaal. Saaledes var mensjevikredaktøren Martov oppositionens advokat paa den sidste fagkongres i Moskva i januar iaar, mens det bolsjevikiske flertal kunde føre ingen ringere end Lenin i marken paa sin side.

Som al russisk statistik er ogsaa fagorganisationens høist upaalidelig. (Folketælling er ikke holdt siden 1897!) Man har foreløbig kun at holde sig

Industriarbeidernes fordeling i Rusland i 1905. Tallene angir antallet av arbeidere.

til de medlemstal, som de delegerte opgav paa sidste alrussiske fagkongress, som holdtes i Moskva fra 15. til 25. januar iaar, skjönt alle vet, at repräsentantene smørte godt paa for at kunne repräsentere flest mulig. Efter dette skulde 3 mill. 422 000 fagorganiserte arbeidere være repräsen-

tert paa kongressen. (Landsorganisationens eget medlemstal en tid før kongressen lød kun paa 2 mill. 855 100, og selv det var for høit, og siden er tallet gaat betydelig ned bl. a. paa grund av industriarbeidernes overgang til jordarbeide, krigstjeneste og som følge av industriens indskrænkning ved raastof- og kulmangel). Tekstilarbeiderne er den største faggruppe opgit til 711 000, derefter jernbaneforbundet med 450 000. Men metalarbeiderne har den ubetinget bedste organisation, de tæller ca. 400 000. Derefter kommer lær- og skofabrikarbeiderne med 225 000 og handels- og kontorbetjentene med 200 000. Skogsarbeiderne staa lavest med 5000. — I landsorganisationens medlemstal opføres 1,925 100 under storindustrien, 930 000 under smaaindustrien.

Her har vi den eneste tilnærmelsesvis rigtige statistik over «den aktive del» av Ruslands befolkning, den egentlige bærer av den store revolution.

FRA KLASSEKAMP TIL STATSMASKINERI.

«Under drønnet fra kanonerne i den store novemberrevolutions dage i 1917 avgik den saakaldte Manchester-fagbevægelse i Rusland ved døden. Den er død — og ingen anstrengelser fra «de levende døde» i de «uavhengiges» leir kan blaase nyt liv i den.»

Med denne fanfare indleder russeren B. Koselev hovedartikelen i den russiske fagorganisations fest-

skrift til revolutionens etaarsjubilæum den 7. november sidstleden. Kun i $\frac{3}{4}$ aar fik den russiske fagbevægelse udvikle sig frit eftersom strømningene nedenfra, fra de nyorganiserte industriarbejdere selv virket. Fra det øieblik av, da den Leninske regjering hadde regjeringsmagtens tøyler fast i sin haand tok den ogsaa et kraftig tak om fagorganisationens nakke: Den vei, ikke den! Det gjaldt at faa industriarbejderne til at forstaa at fra nu av var det ikke længer kapitalistene som var Ruslands egentlige arbeidsgivere, men arbeidernes egne repræsentanter i kraft av proletariats diktatur. Fagorganisationens rolle som økonomisk klassekamporganisation kontra arbeidsgiveren — slik som vi kjender den her i Vesteuropa — erklæres for utspilt, derfor ingen streik, ingen lønskamp længer! Fagorganisationens oppgave skal nu være at finde sig en passende plass inden statsmaskineriet, som et organisk virkende, integrerende led av dette, til regulering og økning av produktionen, til undgaaelse av enhver streik og tvist paa arbeidsplassen. — Fagorganisationen skal med andre ord melde sig ind i statens store arbeidsgiverforening.

— De «uavhengige», «frie» kapitalistiske arbeiderfagforeninger er døde! Leve de nye produktionsarbeiderfagforeninger! roper Koselev. Dette og «Proletariatets økonomiske produktionsdiktatur!» er ogsaa de nye kommunistiske slagord paa fagbevægelsens felt.

Det er klart, at denne revolutionære kursæn-

dring i fagforeningspolitikken har vakt en betydelig debat inden den fagorganiserte russiske verden. Dog langt mindre end en slik fuldstændig omlægning av alle begreper nødvendigvis maatte fremkalde i alle vesteuropæiske land med sine gamle kamperfarne og traditionsrike fagorganisationer. Man maa nemlig ikke et øieblik glemme, at en fagbevægelse, som er skapt i mars, ikke er blit fastere end en halvgaat deig i november. Den er let at elte til hvilkensomhelst form under en kraftig haand.

Den russiske fagbevægelse kjender kun den politiske streik, — de økonomiske kampe kjender den igrunden kun fra en periode, da enhver streik hilstes velkommen av saboterende arbeidsgivere. — Og den har aldrig hat nogen arbeidsgiverforening at brytes med!

Saa interessant som emnerne for debattene paa fagkongressene end er, saa savner man tydelig den faglige erfarings vigtige argumenter.

— Lenin og hans politiske hjælpere fik naturligvis ikke fagorganisationen med et slag ind paa den nye linje. Men allerede paa den faglige landsorganisations sidste alrussiske kongres, som holdtes i Moskva fra 15. til 25. januar iaar, konstaterede kommunistene et overveiende flertal for sit nye program: Fagorganisationen omdannet og reducert til et led i statsmaskineriet, idet det som nærmeste formaal erkjendtes, at hele landsorganisationen snarest mulig skulde gaa fuldstændig op i og forenes med rikets høieste økonomiske raad (industridepartementet).

LENINS DIKTATUR- OG FAGORGANISATIONSTANKE.

Hvis det enkle altid er det store, er Lenin isandhet stor ogsaa paa fagorganisationens omraade. Av flertallet paa den 2den alrussiske fagkongres (nummer 2 er betegnende for den russiske fagbevægelses ungdom!) i januar iaar var Lenin anmodet om at indlede spørgsmaalet om «fagbevægelsens opgave.» — Hilst med store ovationer steg førstekonsulen op paa talerstolen. Med vanlig slagordskraft og retorisk dygtighed reducerede han hele problemet til to letforstaaelige teoretiske almenbegreper: Fagbevægelsen har to opgaver, en negativ: kampen for fagorganisationens uafhængighed, og en positiv: fagforbundenes omdannelse til statsorganer. — — Jeg har her bare plads til et noget forkortet referat av Lenins tale. Til gjengjæld faar vi her netop de sætninger, som han ved enhver leilighet plugger ind i proletarietets bevissthet — — — «Kampen om spørgsmaalet: proletarietets eller bourgeoisiets diktatur, som nu beskjæftiger hele verden, og som tilspidser sig med uhørt hurtighet, denne kamp kan alene forstaaes, hvis vi foretar en rigtig utlægning av uafhængighets-løsenet (inden fagbevægelsen). — — Hvordan kan man her tale om almindelig demokrati eller om fagbevægelsens uafhængighet? Der kan overhodet ikke forekomme noget exklasse- eller noget overklassedemokrati, saalænge kapitalistene beholder hvad de besitter. Da blir det et bourge-

oisie-diktatur, som hykler under dække av demokratiets falske skilt. — — Al tale om almindelig stemmeret, om folkevilje, om stemmelikhet vil i dette tilfælde kun være et bedrag, for der kan ikke eksistere nogen likhet mellem utbytter og den utbyttede, mellem den, som besitter kapitalen, og de nuværende slaver. Selvfølgelig betegner det borgerlige demokrati i sammenligning med zarisme, monarki og andre overleveringer fra feudalismen et visst trin i den historiske progressions evolution, og i sin tid har det gjort sin nytte. Men nu er spørsmålet stillet saaledes og ikke anderledes: E n t e n borgerskapets diktatur, skjult bak nationalforsamlinger av forskjellig slags, stemmeret, demokrati og andre borgerlige løgne, som kun blænder og daarer folk, som er blit marxismens renegater, — eller proletariatets diktatur, som gir mulighet for med jernhaand at føre bødlene fra borgerskapets midte til skafottet. Sovjetmagten er ikke bare det russiske proletariats regjeringsform, den er i kampen om magten blit det internationale proletariats samlingsmerke; den er den anden etappe i den sociale revolutions verdensutvikling. Den første etappe var Pariserkommunen, som har vist os, at arbeiderklassen kun kan naa socialismen gjennom diktaturet, gjennom voldelig undertrykkelse av utbytterne — og ikke ved det gamle borgerlig-demokratiske parlamentariske regjeringssæt. — — E n t e n proletariatets magt eller borgerskapets diktatur. I slike alvorlige saker maa der ikke være nogen gylden middelvei. —

— Noget tredje gives ikke, kan og bør heller ikke gives. Enhver tale om uavhengighet eller demokrati overhodet — allerede det er det største forræderi mot socialismen.»

I talens anden del omhandlet Lenin statsorganisering av fagforbundene. «Efterat den politiske magt nu er gaat over paa proletariatets hænder, maa fagforbundene stadig oftere optræ i statsopbyggerens rolle. — Novemberrevolutionen vil kun i det tilfælde føre til fuld seier for socialismen, hvis arbeiderne blir enige om at ta forvaltningen i sine hænder. Den omveltning, som vi har ført frem, og som vi bestemt har foresat os at føre til ende allerede i løpet av to aar (vældig bifald), — denne omveltning er kun mulig og gjennomførlig ved at magten gaar over til en ny klasse, som indtar borgerskapets og slaveeiernes tidligere stillinger ogsaa inden statsmaskineriet (statsopbygningens affærer) og grundlægger en ny livsform (fornytt stormende applaus). — —

— I de kapitalistiske stater, som er forrest, omfatter fagforeningene efter et aarhundredes utvikling i civilisation og kultur ikke mer end en femtedel av arbeiderne. Og selv denne lille del av arbeiderne, som stod i spidsen for fagforbundene, blev kjøpt av kapitalistene saa at de som ledere for sine arbeidsfæller kunde hævde sine stillinger i de kapitalistiske forhold. De amerikanske socialister kalder disse folk for «den sociale klasses arbeiderløitnanter». Hos os, kamerater, er tiden inde, da fagorganisationen kan ta fat paa en ombygning av hele

økonomien og av hele staten, med støtte i den kapitalistiske industri, som før tjente til uendelig undertrykkelse av arbeidermassen. — — Det er ikke lenger teoretisk dette spørsmål om fagorganisationens omdannelse til et led i statsforvaltningen: Den staar for os som industriens organisator, efter at være undergit de organisationsformer, som *Det højeste økonomiske Raad* for folkeøkonomien har lagt grunden til. Det er en selvfølge, at bourgeoisie-intelligensen gjør sig lystig over hver enkelt feil, som det nye gjør. Men feil er uundgaaelig. Trods alle vanskeligheter har vi paa et aars tid fuldført saa meget, at den revolutionsbevægelse som begyndte i Rusland, nu er blit uundgaaelig. Fagorganisationens omdannelse til statsinstitution er ubetinget nødvendig. En forening av forbundene med statsmagtens organer er uundvikelig, likesaa storindustriens overgang paa deres hænder. Men det er aldeles ikke nok. Vi maa gjøre vore erkjendelser ut fra vore egne praktiske erfaringer for at forstaa situationen og dens omfang. Her støter vi paa vor hovedopgave, og den fremholder ogsaa den foreslaatte resolution, naar det her heter, at egenmægtig indgripen i statsmagtens funktioner fra fagorganisationens side alene vil føre til et almindelig forfald, og det har vi lidt nok under. — Arbeideren befandt sig aldrig skilt fra det gamle samfund ved nogen kinesisk mur, han har tvertimot tat med sig betydelig traditionel psykologi fra det kapitalistiske samfund. Om arbeiderne grunder et nyt samfund,

forvandles de ikke derved til nye mennesker, frigjort for den gamle verdens smuds! Det er bare en drøm, naar man tror, at man har fridd sig for dette smuds. Det er en stor utopi bare at tænke at det overhodet skulde være mulig. Da vi tok paa os den opgave at indføre socialismen, stod vi paa det kapitalistiske samfunds grund og maatte kjæmpe mot al skrøpeligheetssynd og alle feil hos de arbeidende. Eksempler herpaa gaves der nok av i hver fagforening, i hver fabrik, de sørget kun for sig selv og lot Gud og øvrigheten sørge for resten. Det har kostet os meget. Men det vilde ogsaa være en stor feil om vi paa vor side med et eneste slag vilde slaa fagforbundene sammen med statsmagten. — — Fagorganisationen staar nu foran en stor opgave: at faa masserne belært om stats- og industriforvaltningen, og holde dem til praktisk arbeide. — — Vi har gjort store feil, det var uundgaaelig! Men av feilene skal nu millioner av arbeidere dra nytte, og ikke som før bare en liten procent av studerende, som øvet sig teoretisk i statsforvaltning. Og disse millioner skal selv erfare alle følger av sine feil, Det er den nye psykologi, som opstaar inden arbeiderklassen, det er den store historiske opgave, som proletariatet har at løse, og som maa trænge stadig dypere ind og erkjendes av fagforbundene og de enkelte medlemmer. For at holde den kommunistiske Internationals banner høit og for at gjøre fagorganisationen til skaperen av en ny livsopfatning, et nyt liv, maa hundrede nye millioner av arbeidere utdannes, som

takket være sin erfaring vil undgaa de gamle feiltagelser. Og kun heri finder vi en garanti for socialismens fulde seir, kun herigjennem kan man overvinde enhver mulighet for tilbakevenden til det gamle.»

Stormende applaus hilste denne Lenins slutningstirade.

FAGOPPOSITIONEN VIL IKKE OPGI FAG- ORGANISATIONENS KLASSEKAMP- KARAKTER.

Oppositionen, som ledes av mensjeviker, hadde naturligvis en række vegtige og nærliggende motargumenter at føre i marken, saaledes ogsaa dette, at det var langt frem, før kommunistregjeringen *faktisk* blev landets eneste arbeidsgiver, den vilde jo selv ved sin koncessionspolitikk skape nye kapitalistforetagender paa russisk grund (jfr. Hannevigskoncessjonen!) derfor var det i høi grad nødvendig at tømre og fagorganisationen som en kampdugelig klassekamporganisation istedetfor at kvæle den i fødselen.

Oppositionen er derfor ogsaa *mot tvunget medlemskap*, da dette vil føre ind i fagorganisationen et flertal av uinteresserte, ikke-klassebevisste arbeidere og litt efter litt berøve den sin karakter av en kampdygtig organisation til vern om kropsarbeidernes særlige interesser som løns-

arbeidere. I motsætning hertil fremholdt *Tomski* og *Lenin* paa sidste fagkongres, at Ruslands arbejdere nu lever under en socialistisk revolution, de har selv magten og ansvaret for samfundsproduktionen. Fagorganisationen er ikke længer nødvendig som kamporganisation, idet kapitalistene er slaat ut. Den tid maa snart være inde, da fagforbundene som organisationsmæssig apparat gaar *helt* op som et led av regjeringsmagten. Fagorganisation er imidlertid nødvendig av andre grunde, saaledes ogsaa av hensyn til arbeidskontrollen. Men fagorganisationen maa ikke bli en stat i arbeiderstaten! — Hertil svarer oppositionen igjen, at netop nu, da alt «arbeidsgiverskap» koncentrerer hos en eneste «trust», nemlig regjeringen, som blir landets største arbeidsgiver, gjælder det for fagorganisationen at staa rustet til som kamporganisation at hævde lønsarbeidernes særlige faglige interesser. Ingen har heller brev paa, at Lenins regjering eller en av industriarbeiderne valgt regjering til alle tider blir sittende ved statens ror og dermed som landets største arbeidsgiver. Bønderne tæller ni tiendedele av Ruslands befolkning, og den dag nærmer sig derfor med logisk konsekvens, at bondeflertallet tar regjeringsmagten, og da er det klart, at bønderne vil ha industriarbeiderne til at arbeide billigst mulig for sig og staten. Allerede nu viser det sig, mener mensjevikoppositionen, at selv Lenins regjering har faat saa utprægede regjeringsinteresser, at disse absolut ikke længer

falder sammen med de særlige interesser, som lønsarbeiderne i industrien bør hævde gjennom en klassebevisst faglig organisation.

KRITIK OVER SOVJETS PROVIANTERINGS- POLITIK.

Den ikke-bolsjevikiske opposition paa den sidste alrussiske fagkongres i Moskva 13.—25. januar iaar samlet sig om et resolutionsforslag som begynder med en omtale av fagforbundenes holdning til provianteringen og de kooperative organisasjoner. Herom heter det bl. a.:

1. Provianteringskrisen, som skjærpedes til hunger, er et resultat av det almindelige økonomiske forfald og opløsningen av Rusland. Paa grund av denne tiltar det økonomiske forfald, byene avfolkes, produktiviteten gaar ned og arbeidermassernes livsstandard sænkes.

2. Ved at provianteringskrisen mindsker arbejderklassens antal og dermed dens politiske og sociale spesifikke vekt, vokser landsbyenes magt likeoverfor byenes.

3. Som grundlag for sin provianteringspolitikk har «sovjetregjeringen» valgt kamp fra proletariatets side mot bondestanden (den saakaldte «hellige krig for brødet»). Som følge av proletariatets ytterst ufordelagttige stilling er denne kamp utartet helt til borgerkrig og bonde-

opstand. Provianteringspolitikken satte sig som maal at gjennomføre forholdsregler, som ikke svarte til den russiske bondeøkonomis betingelser (brødmonopolet i dens nuværende form) videre andre finansielle og økonomiske forholdsregler f. eks. faste priser under den uendelige emission av papirpenger. Og da varehandelen (varebytte) mellom by og land ikke lenger eksisterer, øket denslags forholdsregler end yderligere bondestandens fiendskap overfor byen. De av frygt herfor foretagne forholdsregler hadde kun til hensigt at hitføre en delvis ændring i provianteringskursen (f. eks. oppløsningen av «de fattiges komitéer» og gjenindsættelse av den midlere bondestands) og medførte kun kortvarige avstaaelser til det sultende proletariat. (1½ pud mel, dekretet av 10. december.) Men for det meste kom det (d. v. s. kursændringen i provianteringspolitikken) forsent, eller det var ikke mulig at gjennomføre dette eller det virket tilslut forstyrrende paa provianteringspolitikken.

Paa grund av forstyrrelsen av provianteringen og takket være udueligheten hos det byraakratiske apparat, som kun undertrykte enhver kooperativ selvvirksomhet, blomstret s p e k u l a t i o n e n op og andre parasitiske former for privathandel.

4. Den beslutning, som Centraleksekutivkomitéen (sovjets permanente parlamentsutvalg) vedtok paa møtet 17. januar 1919, hvori medlemmene av denne 2. fagkongres deltok, gik ut paa at holde fast ved den tidligere politik, men i virkeligheten legaliserte den spekulasjonen. Denne beslut-

ning bringer intet nyt i provianteringssspørsmålet og øker kun det økonomiske forfald.»

Resolutionsforslaget sier dernæst, at det er nødvendig at høre op med at bruke voldsmidler (militær tvangsrekvisition) i kampen mot bondestanden, hvorved borgerkrigen ogsaa føres midt ind i landsbyene; vareutvekslingen mellem by og land

„Skolebarna er gatesælgere — hvordan gaar det med abc'en?
Tilegnet kommissariatet for folkeoplysning.“ (Fra en bolsjevikavis)

maa op og jernbanetransporten atter bringes paa fote. «En provianteringspolitikk som støtter sig paa fredelige midler og gjensidig tillid og som gjennomføres under fuld offentlighet og ved demokratisk regjeringssæt, alene en slik politikk er istand til at mildne bybefolkningens hungersnød.» Der kræves uindskrænket initiativ for arbeidernes og borger-

nes kooperative. Resolutionen foreslog at overlate provianterings funksjoner til arbeiderkooperativen, som hadde den herfor nødvendige erfaring og desuten organisationsapparatet ferdig, mens fagorganisationens umiddelbare deltagelse i anskaffelse og fordeling av levnetsmidler betegnes som ikke formaalstjenlig.

Fagoppositionens resolutionsforslag blev forkastet av fagkongressen med stort flertal. Jeg refererer det imidlertid her, fordi det gir et i disse censurers dage uvanlig gløt bakom kulisserne — ind til den indre kritik. — Det er betegnende for bolsjevikflertallets foragt for anderledes tænkende, at ikke engang mindretallets resolutionsforslag fandtes i bolsjevikavisenes referat fra fagkongressen. Og da det paa den tid (i januar) heller ikke var tillatt et eneste ikke-bolsjevikisk blad at utkomme i Sovjet-Rusland, maatte jeg pr. hest langt ut i Moskva for at faa tak i resolutionen hos forslagsstilleren personlig. Det blev dog forholdsvis billig. Denne kjøretur kostet nemlig ikke mer end 180 rubler.

STREIKFORBUD, AKKORDARBEIDE, MIND- STEPRÆSTATION OG PRÆMIESYSTEM INDFØRES.

Det er interessant at se, at med arbeiderregjeringens overtagelse av industriell ledelse, er tonen i fagforeningsavisene blit fullstendig forandret. Hvis man ikke saa bladets tittel, kunde man ved første øiekast tro, at man hadde faat fat i Ar-

beidsgiverforeningens meddelelsesblad! Se f. eks. følgende sats i en rundskrivelse fra Metalarbejderforbundet: «Arbejderklassen har ikke hat og vil hverken direkte eller indirekte ha nogen interesse av at industrien gaar tilbake. Vi kan ikke godkjende den tendentiøse sækning av produktionen. Vi er kapitalismens retmæssige arvinger og alt det som hindrer fremgangen i produktionen kan vi bare dadle!» — — «Proletariatets skjæbne er nøie knyttet sammen med produktions, og en økning av denne er ogsaa til fordel for proletariatet, hvorimot en nedgang i produktionen betyr proletariatets ødelæggelse. Klassekampen gjør fremskridt og antar stadig mer fuldkomne former.»

Som det sees, har man endnu ikke turdet være saa logisk at man frigjør sig for slagordene om klassekamp, skjønt bolsjevikenes fagforeningspolitikk aapenlyst hviler paa erkjendelsen av, at med Sovjetregjeringen og industriens nationalisering er i virkeligheten klassekampen endt paa industriens omraade. — I praksis trækker imidlertid sovjetstyret alle konsekvenser av det faktum, at nu er statens arbeidsgiverinteresser i virkeligheten ogsaa arbeiderklassens. Den socialøkonomiske lov om arbeidsutbyttet og lønnens avhengighet av den produktive evne er gjennom den høitkolerte marxist Lenin for første gang ophøiet til et samfundsprincip, som ogsaa arbeiderne direkte har at erkjende og underordne sig. Arbeidsevnen og arbeidsydelseerne maa økes, ellers gaar revolutionens resultater tapt! («Revoluti-

onen» er her et udmerket valgt slagord; det indeholder den dobbelte sandhet, at det gjælder en industriarbejderrevolution og at revolutionens fremtid derfor er avhængig av industrien).

Som en logisk konsekvens av at hensynet til produktionens økning — arbeidsgiversynet — er blit fremherskende har kommunistene først og fremst *forbudt enhver streik*. Ved lov, dekret. «For proletariatet er ikke produktionsordningen længer likegyldig, og man ønsker ikke mere at forstyrre den gjennem streik.» Slik motiver de lærde fagforeningsteoretikere streikeforbudet. — Der har naturligvis paa trods av forbudet forekommet endel ulovlige streiker allikevel. Saaledes var en ulovlig arbeidsnedleggelse et av punkterne paa dagsordenen under det møte i Petrograds sovjet i begyndelsen av februar iaar, hvor jeg var officielt indbudt som gjest. Og da jeg reiste fra Moskva i de sidste dage av februar, var der fattet beslutning om varig utelukkelse (lockout) av ca. 2000 kautschukarbeidere ved den verdensberømte Bogatir-fabrik. Disse hadde nemlig gjentagne ganger gaat til demonstrationsstreik, fordi de ikke vilde finde sig i at deres maksimumsløn, som hadde været oppe i 1500 rubler maaneden i fabrikkens privatkapitalistiske periode, nu efter nationaliseringen skulde slaaes betydelig ned. (Selv efter tarifforhøielsen, som skulde træ i kraft fra 15. mars, blev maksimumslønnen bare 1050 rubler). Det er et interessant træk dette, at sovjetregjeringen her maa overta selv

den rolle fra arbejdsgiverforeningen: at slaa arbejdslønningen ned ved de høist betalte fabrikker for at opnaa likeartede lønsforhold inden en branche. Naar Bogatirs privatkapitalistiske eiere hadde kunnet betale saa høi løn (betydelig høiere end de fleste andre fabrikker og i lys av rubelkursens nedgang over det dobbelte av sovjetlønningen), saa skyldtes det foruten de gode konjunkturer og fabrikkens store raastofkjøb, at Rusland ikke har hat nogen lønsregulerende arbejdsgiverforening. — Før sovjetregjeringen overtok denne forsømte reguleringsoppgave!

Dette er vel den første og største kompliment, som *realiter* fra arbeiderhold er ydet arbeidsgivernes organisationsarbeide! Den har kanskje dobbelt værdi for arbeidsgiverforeningene, siden den kom fra sovjetregjeringen?

Jeg skal ikke omtale de store konflikter inden tekstil-, metal- og trøarbeiderbrancherne i Petrograd, som er behandlet i selve den alrussiske sovjet. Jeg skal her bare nævne nogen ulovlige streiker, som er forekommet i det allersidste, efter at fagorganisationen utgav sin aarsberetning til 7. novemberjubilæet i 1918. Først 3dages-streiken ved geværfabrikkene i Tula. «Den skyldtes politisk demagogi i anledning av ernæringskrisen,» sa Den faglige Landsorganisations formand *Tomski* til mig under en av vore konferanser i Moskva. «Antagelig stod socialistrevolutionære og høire fløi av mensjevikene bakom. Det var ikke nogen lønsaksjon, det gjaldt bare krav paa bedre provi-

antering.» (Lønsaktioner forekommer — bortset fra Bogatiraffæren — i det hele tat sjelden nu som rubelen har saa minimal værdi — desuten kan man vanskelig faa kjøpt noget for den under den store vareknapheten. Det er *maten*, som er alpha og omega i Sovjetrusland nu).

Foruten streikeforbud finder vi arbeidsgiverens produktionsformel i indførelsen av *akkordarbeide* og *præmiesystem*. Dette besluttedes godkjendt av den sidste alrussiske fagkongres i Moskva (15. —25. januar 1919). — I enkelte brancher var det allerede prøvet tidligere. «Præmiesystemet blev umiddelbart indført blandt kul- og grupearbeiderne i Moskvadistriktet,» fortalte *Tomski*. «Det er videre indført inden metalindustrien i stor utstrækning, likeledes i Tulas store gevær- og patronfabrikker. Centraleksekutivkomitéen har som bekjendt bestemt, at der overalt skal sættes op en *norm for det arbeide en arbeider indenfor den enkelte kategori mindst maa præstere* for at naa op i den løn, som Centraleksekutivkomitéens tariff fastsætter. Der hvor præmiesystemet er indført, betales tillægspræmier for merarbeide utover tariffnormens minimum. Efter præmiesystemets indførelse har arbeidernes produktivitet stadig øket, til 40 à 50 procent nu i de sidste maaneder», forklarte *Tomski*, idet han nikket tilfreds til sin sekretær, som bekræftet hans utsagn.

Stykkakkord og andet *akkordarbeide* er likesom præmiesystemet først praktisert av metalarbeiderforbundet — allerede før fagkongressens offi-

cielle sanktion. Forbundet paastaar officielt at produktionen efter indførelse av akkordsystemet i en række fabrikker steg med optil 50 procent over det fastsatte arbejdsminimum.

Akkordarbejde, mindstenorm for arbejdspræstationer, præmiesystem og streikforbud er alt-saa ikke længer bare vesteuropæiske arbejds-gi-
vergløser, men ogsaa nødvendige bestanddele av den kommunistiske terminologi i Østeuropa.

TVANGSORGANISATION INDEN FAGBEVÆGELSEN.

I det første cirkulære, som den alrussiske fag-organisation efter samraad med Lenin udsendte i juli 1918 angaaende «de opgaver som nu paa-hviler fagforeningene» opstilles følgende tre hovedformaal: 1. At skape en disciplinert arbejds-hær til kamp mot det økonomiske sammenbrud. 2. Utarbejdelse av regler for arbejdsdisciplin og 3. For regulering av arbejds-løn.

Det blev et operativt indgreb fra oven — dik-tatur over fagbevægelsen. Arbejdernes lokale fabrikkomiteer, som hadde tat magten i fabrikkene, opløses og indordnes med et temmelig be-skedent magtomraade som underordnede led i det nye system. Den særlige centralorganisation for fabrikkomiteene erklæres for ophævet. De 10 store blandede organisationer, som arbei-dere, funktionærer og ledere i statens tjeneste

hadde dannet, blir forbudt. Begrundelsen herfor gives i cirkulærets post 23 og 24: «En slik separatilværelse skyldes for det første, at disse foreninger har en politisk-faglig karakter, og for det andet, at de ledende i disse blandede foreninger ikke ønsker at underkaste sig proletariatets felles faglige disiplin. Arbeiderbevægelsens interesser i Rusland kræver inddragelsen av alle saadanne foreninger.» Jernbanemændenes, post- og telegraaffunktionærenes foreninger skal likeledes opløses. Overalt bør der inden disse brancher dannes «nye foreninger av en proletarkjerne», som derefter anerkjendes som de eneste lovlige repræsentanter for de arbeidende inden branchen — hvor stor eller hvor liten «kjerne-troppen» end er. De gamle foreninger sættes dermed ut av spillet. Alle skal ind under det statsanerkjendte organisationssystem. «Desorganisation kan ikke lenger taales.»

«Fremdeles er det nødvendig at rette oppmerksomheten paa de fagforeninger, som forener saadanne kategorier av leiet arbeidskraft som lavere teknisk personale: mestere, teknikere, instruktører, tegnere osv. Ved oppbygningen av fagforeninger paa dette felt støter man paa de største vanskeligheter paa grund av medlemmenes mellomstilling mellom arbeidere og administration.» Ogsaa disse foreninger skal opløses, omend med mer «lindrigt våld». — Over alt i hele industrien skal princippet: *Produktionsarbeiderforeninger* (istedetfor fagforeninger) konsekvent gjennomføres.

Selv om proletarietets diktatur tildels blir et diktatur over proletariet. Den sterkeste mulige centralisation under ledelse av regjeringen og dens høieste økonomiske raad (industridepartementet), med parlamentet (centraleksekutivkomitéen og sovjet) som avgjørende instans ogsaa i alle vitale faglige spørsmåal. Den faglige landsorganisation spiller en ganske anderledes beskeden rolle i Sovjetrusland end i Vesteuropa. Den har nærmest administrative og raadgivende opgaver, et formidlende hjul i statsmaskineriet.

DIKTATUR OGSAA OVERFOR PROLETARIETET.

Fra bolsjevikisk hold øves der fremdeles et betydelig tyranni overfor anderledes tænkende — ogsaa overfor ikke-bolsjevikere inden arbeiderklassen. I Moskva hvor Lenin og regjeringen holder til, er det vistnok bedre end ute i «provinserne.» Men meningsdiktaturet er selv i Moskva ganske sterkt. Det beviste en begivenhet som hændte netop i de dage da jeg selv var der.

Torsdag den 13. februar hadde de uavhengige inden handelsfunktionærenes og arbeidernes 4 fagforbund tillyst diskussionsmøte i fagforeningshuset, Moskvas vakre Dom Sojusof. Der var kommet ordre fra høieste hold om at de 4 fagfor-

bund inden handelen hadde at slutte sig sammen til et fælles industriforbund for al handelsvirksomhet i Moskva. Som rimelig er hadde dette magtbud fra oven vakt stor bevægelse hos de fagorganiserte handelsarbeidere. Der opstod inden deres kreds en sterk kamp om det spørsmåal: Skal vi allerede nu opgi vore forbunds klassekamporganisation, deres karakter av uavhengig fagforbund til vern om handelsarbeidernes særlige faglige interesser som lønsarbeidere ogsaa i statens og kommunes tjeneste? Og istedet gaa ind bare som et led i statens nye administrative apparat? — Man staar nemlig foran en nationalisering av handelen og regjeringen vil derfor skape sig et færdig apparat herfor gjennem det fælles industriforbund.

For at drøfte de faglige spørsmåal, som denne nyorientering skaper, hadde altsaa de 4 handelsforbund sammenkaldt møtet i Dom Sojusof. Der møtte 4—5000 delegerte for de 80 000 organiserte handelsarbeidere, som de 4 forbund efter sigende skal omfatte. Og diskussionen begyndte. De ikke-bolsjevikiske fagforbundsmænd erklærte, at magtbudet fra oven var et indgrep i arbeidernes selvbestemmelsesret, et diktatur, som man ikke uten videre kunde finde sig i. Det var intet til hinder for at nationaliseringen like godt kunde gjennomføres om fagforbundene beholdt sin selvstændighet. Tvertimot vilde disse forbund som nu hadde overvundet barnesygdommene, var naturlig organisert efter medlemmenes behov og interesse, og stod fast tømret ha lettere for at samvirke til na-

tionaliseringens gjennomførelse uten at arbeidernes faginteresser blev git paa baaten end et løst og i hast oppbygget nyt industriforbund. Eller var det kanskje hovedhensigten ved hjelp av dette industriforbund at slaa de eksisterende virkelige fagforbund istykker?

De tilstedeværende bolsjeviker blandt de delegerte tok til gjenmæle og fremholdt regjeringens argumenter for nyordningen. «En stund gik debatten videre,» fortalte min meddeler. «Men da det under diskussionen viste sig at være absolut anti-bolsjevikisk stemning hos de delegerte og vi nærmet os en avstemning, som vilde vise stort flertal mot regjeringspropositionen, lot bolsjevikerne det elektriske lys skrue av. Flertallet vilde allikevel fortsætte møtet, men da erklærte føreren for den officielle kommunistgruppe, at hvis de delegerte ikke gik, vilde militær bli tilkaldt.»

At kommunistene ikke skaper sig venner ved denslags midler overfor arbeidernes egne repræsentanter er klart. «Men fagorganisationens politiske og faglige selvstændighet taales ikke av disse nye byraakrater,» erklærte min hjemmelsmand. «Det er jo et gammelt, russisk byraakrattræk dette, at man ikke alene vil ha en organisation for retningsmæssig til sin raadighet, men ogsaa politisk. Derved undgaar man bl. a. ved sin side at ha organer, som kan øve kritik over det nyopvoksende arbeiderbyraakratis egen virksomhet. I saa henseende vilde en selvstændig og mægtig fagorganisation selvfølgelig bli ubehagelig.»

— I den typografiske forening i Petrograd utgjorde den bolsjevikiske fraktion bare en fjerdepart av medlemmene. Denne fjerdepart bemægtiget sig imidlertid med den stedlige regjeringis stiltiende billigelse foreningens kasse, bøker, inventar og lokaler og erklærte uten videre fagforeningen for opløst — som «gul.» De resterende tre fjerdedele av typograferne var nemlig ikke bolsjeviker, men av en anden socialistisk opfatning, de fleste mensjeviker. Petrograds typografer hører til de ældste og faglig bedst trænede arbeidere i Rusland. Det var saaledes typograf-forbundet i Petrograd, som utgjorde kjernetropene i sovjet av 1905, som erklærte zarismen krig, og forbundet tvang da endog censuren til faktisk ophør — typograferne negtet at sætte de aviser, som bøiet sig for censuren. Overfor disse forholdsvis gamle fagforeningsfolk maatte bolsjevikerne omsider gi tapt. De reorganiserte sit fagforbund i Petrograd paa samme basis som før. Dette mindretalskup har ikke skapt flere bolsjeviker inden typografstanden i Petrograd!

I en række provinsbyer er de ikke-bolsjevikiske fagforeninger blit opløst ved et magtbud av de lokale arbeiderraad, som isteden har dekreteret danselsen av «kommunistiske fagforeninger.» — Fler-tallet i de ældre fagforeninger er da blit nødt til at gaa ind i disse nye kommunistiske foreninger, idet de nemlig hverken faar arbeide eller understøttelse hvis de ikke staar i foreningen. — Paa den maate kan man altsaa skape kommunister i Rus-

land. Hvor dypt den indre kommunistiske overbevisning stikker har jeg ikke faat anledning til at konstatere.

ARBEIDSDISCIPLIN.

«Man maa straks føre ut i livet paa fabrikker og verksteder *arbeidsdisciplinen*, som er sterkt paa-krævet som følge av de sidste dages økonomiske og politiske forhold», erklærer den faglige landsorganisation i sin foran nævnte rundskrivelse. «Arbeiderklassen som har avkastet kapitalistenes og godseiernes politiske og økonomiske enevælde og har tat magten i sine hænder, vil ikke kunne magte sin opgave, hvis den ikke inden sine rækker istedetfor «stokkedisciplinen» skaper en barsk «jerdisciplin», en proletarisk, men retfærdig selvdisciplin.» — «Arbeidsdisciplinen er uløselig forbundet med arbeidslønnen.» Fagledelsen konstaterer derefter, at «det økonomiske forfald, som er et resultat av krigen og nu er forværret ved produktionens katastrofale nedgang, truer med at ødelægge hele folkehusholdningen for stedse.» «Det alrussiske raad for fagforeningene konstaterer, at en av hovedaarsakene til det produktive arbeides forfald — ved siden av aarsaker av teknisk og økonomisk karakter — er den fuldstændige desorganisation av bedriftene og mangelen paa produktionsdisciplin. I det man erkjender situationens truende karakter maa fagforeningene anspænde alle kræfter for at

hæve arbeidets produktivitet og efterhvert gennemføre den nødvendige arbejdsdisciplin paa fabrikker og verksteder.» — — «For en bestemt garantert arbejdsløn maa der garanteres en bestemt norm (gjennemsnittsminimum) av arbejdsydelse (produktion). I den hensigt skal der i hver forening dannes en speciel komité (et normeringsudvalg) til bestemmelse av hvad der skal kræves produceret inden hver arbejdsbranche og for hver kategori av arbeidet indenfor den enkelte produktionsgren.» Derefter gives nærmere regler for utvalgenes arbejde og for «overnormeringsudvalg». — Der er indført *registreringskort*, hvorved hver enkelt arbejders ydelser kan bestemmes og kontrolleres. «Idet man regner med, at akkordbetaling kun er et av midlene til at høine arbejdsproduktionen, konstaterer Det alrussiske Raad for fagforeningene, at præmiering av arbejde over produktionsnormen indtil bestemt begrænset høide vil være et nyttig middel til at høine produktionen uten at utmatte arbeideren. Baade akkordbetaling og præmiering indføres med tilladelse av og under kontrol av fagforeningen.» — «I vigtige tilfælde, naar kameratslig paa-virkning ikke strækker til, og de enkelte grupper av arbeidere negter at underkaste sig foreningsdisciplinen, maa foreningene utstøte saadanne av foreningen med alle herav flytende følger.»

Fagforeningene er tildelt ret til at opsætte «regler for indre orden» og til at utøve disciplin-

INDUSTRIARBEIDERNE LAVE
LØNNINGER.

Novemberrevolutionen var en utpræget industriarbeider-revolution. Jeg ventet derfor at finde høje lønninger ialfald i fabrikkene. Til min overraskelse gjorde jeg imidlertid en motsat erfaring.

Det er Centraleksekutivkomiteen (det permanente stortingsutvalg) som til enhver tid normerer arbeidslønnen gjennom tariffjer gjældende for det hele land. Den sidste tariff, som traadte ikraft 15. mars 1919, øket lønningene. Men selv efter denne er den høieste maanedslønning, som «kvalificerte arbeidere med fremragende erfaring i særdeles ansvarsfuldt arbeide» kan opnaa, bare 1050 rubler, minimum — for hjælpearbeidere — er 600 rubler pr. maaned. Hvis rubelen hadde hat sin kurs fra før krigen (1,40 til 2,25 kroner) vilde dette ha været en staselig lønning. Men rubelen svarte i mars neppe til mer end høist 25—30 øre i norske penge. («Vi regner rubler som kopek», sa vognmændene — og handlet derefter, naar kjøreturen var slut!) — 1 kilogram brød kostet i mars mindst 36 rubler paa det aapne marked i Petrograd, (i slutten av mai var brødprisen efter hvad der meddeles mig oppe i 100 rubler). Den 15. mars tilsvarte toplønnen for de mest kvalifiserte arbeidere høist 260 a 315 kroner maaneden efter norske forhold, hjælpearbeidernes 600 rubler blir ikke mer end 180 kroner maaneden. — «Hvorfor bruker ikke industriarbeiderne sin magt til at skaffe sig bedre

lønninger?» spurte jeg formanden for den alrussiske fagorganisation.

— Arbeiderne forstaar, at under revolutionen hjelper ikke en nominel forhøielse av arbeidslønningene det mindste, svarte T o m s k i. For dem har det reelle mer at si: Hvad faar vi for pengene? Med hver forhøielse av den almindelige lønsstandard synker pengeværdien sterkere end lønnen stiger. Prisene paa livsfornödenheter vokser fortere. En lignende erfaring har man jo ogsaa høstet i Vesteuropa. — I Rusland kommer imidlertid det skjæbnesvangre moment til, at den enorme seddeltrykning, som foregaar vildt uten hensyn til guldreserve, av sig selv trykker penge-sedlenes værdi ustanselig nedover. Teoretisk set er naturligvis en lav kurs paa arbeidspræstationer det bedste middel til at holde rubelkursen oppe. Det vilde imidlertid tyde paa næsten overmenneskelig intelligens hos en hel arbeiderklasse, hvis ogsaa dens enkelte medlemmer erkjendte, at deres individuelle arbeidsløn av hensyn til statens almindelige pengepolitikk burde holdes paa minimum. En slik høiere nationaløkonomisk politik, som i første omgang uvægerlig gaar utover egen privat-husholdning, akcepteres naturligvis ikke med engang av alle de den gaar ut over, selvom læresætningen understrekes ved diktatur — det viser proteststreikene.

(Jeg gjengir paa neste blad den sidste løns-tarif.)

Som det fremgaar av t a r i f f e n, inddeles samtlige industriarbeidere i 4 grupper, bestemt efter

Lønstarif, gjældende fra 15. mai 1919 (fastsat av Sovjets Centraleksekutivkomité).

Klasser	<p>Massearbeider som fullføres under ledelse og deltagelse av maskinstillere. Hjælpearbeider under opsyn og efter anvisning av kvalifiserte arbeidere. Enkle haandværk inden fyringsyrket. Enkle arbeider som ikke kræver skolede kræfter.</p> <p>Forskjelligartede, ikke komplicerte, dog med ansvar forbundne og nøiagtige massearbeider uten deltagelse av ledere og maskinstillere, hvorved særlig opmerksomhet/saavel som bruk av enkle tegninger er nødvendig. Tunge arbeider i fyringsyrket ved ovner, presser, verktoemaskiner etc., som kræver selvstændige arbeidere med en viss utdannelse og erfaring.</p> <p>a. Forskjelligartede med ansvar forbundne arbeider, som forutsætter kvalifiserte arbeidere, resp. længere utdannelse, nøiagtig utførelse saavel som selvstændig behandling av tegninger. b. Ansvarsløse og tunge arbeider inden fyringsyrket, som kræver særlig erfarne arbeidere resp. langvarig utdannelse og øvelse, videre ogsaa særlig anstreng. og utholdenhet.</p> <p>a. Særlig komplicerte og nøiagtige arbeider, som forutsætter høitkvalifiserte arbeidere, resp. selvstændig bløndskap til og bruk av alle mulige komplicerte tegninger og præcisionsmaalapparater. b. Særlig ansvarsløse arbeidere som alene kan utføres av kvalifiserte arbeidere med fremragende erfaring og utstrakt bløndskap til fabrikkationen.</p>											
	I min	II	III max.	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Maanedsløn	600	680	7,20	770	810	850	890	920	950	990	1020	1050
Dagløn	24	26,40	28,80	30,80	32,40	34	35,60	36 80	38	39,60	40,80	42
Timeløn	3	3,30	3,60	3,85	4,05	4,25	4,45	4,60	4,75	4,95	5,10	5,25

arbeiderens utdannelse og gradert efter vanskeligheten av det arbeide, han kan utføre. Nogen idiotisk «likhet» er saaledes ikke gjennomført. Sovjetregjeringen graderer sine industriarbeidere langt nøiagtigere end det kapitalistiske system, som under øieblikkets konkurranse gjerne gager et hvilket som helst «sjauerarbeide» langt høiere end kvalifisert arbeide og haandverk. — Hvem bestemmer til hvilken gruppe eller lønskategori den enkelte arbeider skal henføres? «Det er lønskommissionen inden hver enkelt fabrikk, som vælges av fabrikkomiteene. Ifølge dekret skal

denne lønskommission bestaa av et like antal arbeidere og arbeidsledere. (Som saa ofte ellers i Rusland er det ikke saa sjeldent, at man ogsaa her praktiserer loven paa sin egen lokale maate — det paritetiske princip overholdes ikke saa nøie i praksis.) Over de enkelte fabrikkers lønskommissioner staar *rayonskommissionerne*,» forklarte *Tomski* videre. De kan revidere de beslutninger, som de enkelte fabrikkers kommissioner har fattet. *Rayonskommissionene* bestaar av repræsentanter for distriktets fagforbund inden den industri, som fabrikken hører til. — Er de enkelte arbeideres placering under gruppe og lønskategori avgjort, naar *rayonskommissionen* har talt? spør jeg. — *Tomski* smilte:

— Som regel. Men hvis vedkommende arbeidere er ihærdige, har de adgang til at appellere videre til Den faglige Landsorganisations generalkommission, som har en særlig tarifavdeling.

— Men der blir vel de enkelte lønsforhold endelig avgjort?

— Nei, ikke altid, svarte den gemytlige *Tomski* med et endnu bredere smil. Herfra kan der appelleres videre helt op til kamerat Lenin! — Vi har hat eksempler paa slik ihærdig appel. Det jeg her nævner angaar ikke direkte pengeløn, men eksemplet er allikevel illustrerende. For en tid siden forlangte arbeiderne ved den store tekstilfabrik *Danilov* her i Moskva en speciel fordel for sig og sin familie — nemlig ret til fra tid til anden at faa utlevert 10 *arsjin* (meter) «manufaktur» av fabrikkens produktion — til maksimalpris. De hen-

viste til den store vareknaphet. Da de med sine 10 meter første gang naadde saa langt op som til Lenin, blev de avvist med den rigtige bemerkning, at saken henhørte under Den faglige Landsorganisations generalkommission. Men karene gav sig ikke. De gik løs baade paa sovjetpræsident Sverdloff og paa Centraleksekutivkomiteen (det permanente storting). Og da de paany kom med sit 10-meterskrav, foreslog præsidentskapet i Centraleksekutivkomiteen for at faa en slut paa det, at der i sakens anledning skulde nedsættes en specialkomité. Arbeiderne ved Danilovfabrikken var blitt saa opskaket og nervøse i anledning av denne affære, at de arbeidet litet — de vilde ha tøiet — og dermed var det jo blit en «statssak», som Centraleksekutivkomiteen kunde ta sig av — det var altsaa ikke lenger bare en fagorganisationssak. Nuvel. Specialkomitéen bestemte, at arbeiderne skulde faa sine 10 arsjin é n gang! — Men denslags skal ikke gaa oftere, la Tomski til. Landsorganisationen maa naturligvis arbeide i tæt samvirke med centraleksekutivkomité og regjering, fortsatte Tomski. Arbeiderne vet, at de kan klage over den ene hos den andre. Vore medlemmer er ofte forbauset over, at de faar det samme svar hos arbeidsminister Schmidt som hos formanden Tomski. De tror vi har telefonert til hinanden. Arbeiderne er hos os blit slike udmerkede jurister, ja næsten spidsfindige i sine fortolkninger av dekreter og tariffier! —

— Fagforeningskontingenten?

— Den var før ens for alle medlemmer uten

hensyn til fortjenesten, fra 50 kopek til 1 rubel pr. maaned. Det nuværende system, besluttet paa sidste fagkongres, fastsætter imidlertid en procentvis kontingentutligning. For tiden skal hver arbeider erlægge 1 pct. av sin maanedsløn i fagforeningskontingent — altsaa 6 til 10½ rubel maaneden.

INDUSTRIENS NATIONALISERING.

Allerede før novemberrevolutionen i 1917 hadde arbeiderne her og der begyndt at ta industriens ledelse eller kontrol i sin egen haand, gjennom sine *fabrikkomiteer*. Efter revolutionen blev man vidne til den mægtigste anarkosyndikalisme paa dette felt. De lokale fabrikkomiteer skaltet og valt paa egen haand og alene med egen interesse for øie, med den følge, at industrien yderligere forfalt. De nydannede *fagforeninger* søkte nu at trænge frem til den industrielle ledelse; det kom herunder til sterke konflikter mellem fagorganisationen og de syndikalistiske fabrikkomiteer. Et dobbeltherredømme kunde imidlertid ikke gaa i længden. Fagforeningene vandt, men klarte ikke at lede landets industrielle liv — jernbane- og kanaltransportarbeidernes mislykkede forsøk paa selv at lede jernbanerne og elve- og kanaltransporten fremhæves av bolsjevikiske fagforeningsledere som et særlig godt bevis herfor. Det blev saa *folkehusholdningsraadene*, som overtok den ledende rolle. Paa folkehusholdningsraadenes første

alrussiske konferanse den 20. mai 1918 blev det bestemt, at «folkehusholdningsraadene er den eneste ledende organisation for folkeøkonomien, og ansvarlig for det økonomiske liv i landet.» Indenfor folkehusholdningsraadene har fagorganisationene en meget sterk repræsentation. Efter forslag av en række ingeniører, journalister, økonomer og arbeidere dannedes tilslut *Høieste økonomiske raad* som centralledelse for folkehusholdningsraadene (guvernements- og kredsraadene.) I spidsen for Høieste økonomiske raad staar nu en folkekommissær (statsraad). Forøvrig bestaar raadet av 69 medlemmer, herav vælger fagorganisationen 30, centraleksekutivkomiteen (det permanente stortingsutvalg) 10, mens 7 av folkekommissærene hver utpeker 1 medlem, kooperationen har 2 og folkehusholdningsraadene 20. — Høieste økonomiske raad er Ruslands største og viktigste regjeringsdepartement. Det er nu dette, som ordner nationaliseringen av fabrikkene og fatter beslutning om deres ledelse og finansiering m. v. Som led under raadet finder man departementer for hver av de store industrier, f. eks. for kemisk industri, og under departementene igjen centraler for de enkelte bedriftsgrener, saaledes en gummicentral, en tekstilcentral, en metalcentral osv., nemlig for de industrier, hvor nationalisering av bedrifter har fundet sted.

Gummicentralen er igjen delt i 8 avdelinger (bureauer), nemlig en teknisk, en for materialkjøp og forvaltning, en salgs-, en kalkulations-, en finans-, en statistisk og en juridisk avdeling.

Gummicentralens direktion bestaar av 9 medlemmer, derav vælges 3 av arbeidernes fagforbund inden gummibranchen, de øvrige 6, som er specialister og teknisk kyndige, utnævnes av Høieste økonomiske raad. 3 av disse er foreslaat av de tidligere direktioner i Ruslands 4 største gummifabrikker. Disse 3, som alle er tidligere storfabrikanter, utgjør gummicentralens engere direktion.

Ved dekretet av 28. juni 1918 blev nationalisering slaat fast som alrussisk princip. Efter dekretet skal i enkelte industrier, saaledes i gummiindustrien, alle fabrikker, som er aktieselskaper, nationaliseres, mens i andre industrier, f. eks. i metalbranchen, kun selskaper med over 1 million i aktiekapital underkastes nationalisering. I gummibranchen begyndte den faktiske nationalisering 7. august 1918. Samtidig gik man igang med at nyordne de enkelte fabrikkers ledelse. Istedetfor de gamle fabrikkomiteer oprettedes en *fabrikforvaltning* for hver av de 6 kredser hvori riket opdelt, saaledes danner alle gummifabrikker i Petrograd en kreds. Vedkommende fabrikkers arbeidere vælger 2 av fabrikkforvaltningens 6 medlemmer, gummicentralen foreslaar 2 (teknisk kyndige), arbeiderne kan gjøre indsigelse mot deres valg, men det er Høieste økonomiske raad som avgjør, hvorvidt der skal tages hensyn til arbeidernes indsigelse. De 2 sidste medlemmer av fabrikkforvaltningen opnævnes av vedkommende departement. Fabrikforvaltningens medlemmer har ikke arbeide ved siden av det administrative.

Paa hver enkelt fabrik vælges der av arbeiderne, ingeniørene og funktionærene i fællesskap en *fabriks-arbeiderkomité*. Disse komiteer har i likhet med de tidligere fabrikkomiteer (som nu er opløst) tiltat sig noksaa stor myndighet — betydelig mer end de vil faa efter det nye reglement, som netop er utarbeidet. De blir her tildeelt en forholdsvis beskednen rolle. Der eksisterer ogsaa en arbeidervalgt kontrolkomité ved den enkelte fabrik. — Fabrikledelsens *centralisation*, magtens flytning fra arbeiderne ved fabrikken til administrationen, til statens nye embedsverk, er parolen over hele linjen. De enkelte fabrikker kan saaledes alene sælge og kjøpe gjennom centralforvaltningen, som fastsætter priser, arbeidsløn (tariffene), finansierer bedriftene osv. Jeg hadde anledning til at tale med flere arbeidere, som var kommet med i det administrative arbeide eller i komiteerne. De uttalte, at arbeidet nu syntes langt interessantere end før. Gummicentralens chef, en tidligere storfabrikant, men loyal og interessert i sin nye stilling, erklærte, at nationaliseringen som idé var god netop nu i det kritiske øieblik for Ruslands økonomiske og politiske liv, særlig da man herved fik raastoffene fordelt, men at revolutionen hadde demoralisert arbeiderne som producenter. «De politiserer og tænker mest paa at reformere verden, produktionsevnen er sterkt nedsat, arbeidet ligger fuldstændig nede. Nationaliseringen vil ikke staa sig overfor konkurransen naar rikets grænser engang aapnes.» — Jeg indvendte, at

underernæringen vel var en avgjørende årsak til den alment nedsatte produktionsevne. Gummi-centralens chef erklærte, at det var en medvirkende årsak. — Forøvrig bevirket kulmangelen og raastofmangelen, at en række fabrikker var stængt, eller bare gik en eller to dage i uken. (Arbejderne fik fuld ukeløn, selvom fabrikken stod.)

Ved ikke faa fabrikker har ingeniører og direktører forsøkt sabotage. Efter arbejderkontrollens oprettelse blev forholdet imidlertid betydelig bedre, og nu er det ganske bra i saa henseende overalt. Alle tidligere ingeniører og næsten alle direktører fortsætter i sine stillinger ogsaa efter nationaliseringen. — Efter de utkastede fremtidsplaner vil man koncentrere de enkelte industrier i bestemte landsegne. Saaledes skulde Nordrusland bli stedet for maskinbyg og elektroteknik, metalurgien skulde samles i kul- og malmegnene osv. — Ved nationalisering ydes der ikke erstatning til de tidligere aktionærer. Forholdet har avfødt stor uretfærdighet og meningsløs vilkaarlighet.

MENIGMANDS MENING.

Den er ikke let at faa tak i for en farende svend, som pressen paa forhaand har utstyret med officiøst mandat. Arbejderklassens officielle opfatning traf vi naturligvis paa hvert gatehjørne. I alle fabrikker, centraler og forenings-

kontorer blev vi præsenteret for arbeidernes officielle repræsentanter.

Naar man under verdenskrigen hadde talt med én tysker, hadde man talt med alle tyskere.

I Sovjetrusland maatte man dog helst ha talt med to, før man kunde si at man hadde hørt hele den tillatte folkemening. Ved siden av bolsjeviker traf man nemlig ogsaa paa officielle mensjeviker baade i fabrikker og kontorer, ja helt op i sovjet. For at forsøke sin storartede opfindelse: *legalisert opposition* har Lenin «sluppet frem» mensjevikene, og tildels de høiresocialistrevolutionære, de er indtil videre tillatt paa prøve — «Hans majestæts loyale opposition». Alle andre politisk interesserte er lyst utlæg som «kontrarevolutionære». Derfor syv segl for munden. Kradasken gaar paa rede haand for den som vender hodet om.

Jeg hadde imidlertid foresat mig, at jeg ogsaa vilde høre russiske arbeideres private mening utenom partiprogrammene. Efter den obligate prutning med isvostik kjørte jeg derfor med min oversætter ut til arbeiderkvarterene, altsaa til de bedre strøk, hvor arbeiderne hadde ryddet plads for sig i borgerklassens tidligere boliger. — Jeg traf 5 arbeidere sammen, derav et par lokomotivførere, jevne arbeidsmænd, som ikke var noget større politisk interessert.

— Vort lønningssystem og vor arbeidstid er betydelig bedret efter revolutionerne og efter at vi fik ret til at fagorganisere os, fortalte en av

lokomotivførerne. Mens regelen før var 3—4 døgnns arbeide i træk med bare 24 timers hvil mellem hver arbeidstermin, vi arbeidet ofte 5—6 døgn itræk, saa har vi nu ret til hvil ved hver endestation for vor rute, som er 150 verst for godstog, desuten faar vi en 3dagshvil i hver maaned, mens kjelerengjøring finder sted. Før var ogsaa lønnen stipulert slik, at vi fik interesse av at kjøre flest mulig verst i træk. Nu har vi ikke verstpenger, men fast løn efter «kategorier», med 200 arbeidstimer om maaned. Høieste løn er nu 1008 rubler pr. maaned i Petrograd, 740 paa landsbygden. For 36 timers overtid utover de 200 faar vi 100 % tillæg, men bare vanlig timebetaling for det som ligger over 236 timer. Vi skal nemlig ikke ha nogen interesse av at arbeide paa overtid. Vi er saaledes meget mer fornøiet med vor arbeidsordning nu end før. Hadde vi bare mat! Men den klager jo alle over. Vore kostrationer er altfor utilstrækkelige. Vi er alle altid sultne. Det er bare en «revolutionsløn» vi faar. Den strækker ikke paa langt nær til. For 5 rubler kunde vi før faa meget mer end for hele lønnen nu.

— Det er vel overdrivelse, mente jeg.

— Nei, omregn rubelen i brød, saa vil De se, at for 1000 rubler faar De nu i februar 50 pud brød (à 20 rubler pr. pud). Før krigen kostet 50 pud brød bare $1\frac{1}{2}$ rubel.

— Rækker arbeidslønnen til sko og klær? spurte jeg. Da lo alle 5 arbeidere og svarte: *Njet!*

(nei) i kor. Derefter begyndte de indbyrdes at tale noksaa ivrig sammen. Jeg spurte min oversætter hvad det gjaldt. Aa, de er bare enig om, at det vilde bli mye værre om det igjen blev zarisme.

· EN JUBILÆUMSARTIKEL OG LITT SELVKRITIK.

Efter at ha angit de store nyverk, som sovjetstyret allerede i løpet av første aar har skapt paa det økonomiske felt finder jeg det som min pligt ogsaa at referere de kritiske betragtninger, som bolsjevikene selv anstiller. Jeg griper i flæng A. Kaktins jubilæumsartikel av 7. november sidstleden: «Et aars økonomisk kamp og opbygning», i skriftet om folkehusholdningsraadens virksomhet i Nordkommunen. Kaktin skriver blandt andet: «Skjønt over halvdelen av produktionen er i vore hænder. hersker der dog stor uorden, især paa finans- og arbeidsomraadet. Bankenes nationalisering og finansapparatets ombygning er langt fra avsluttet og selve vort system er slet ikke utarbeidet paa det felt. Meget sterkt virker ogsaa den store slitage og det tekniske utstyrs ælde og mangelen paa raamaterialer og brændsel, som især er stor i metalindustrien, i den kemiske industri, i papir-, tekstil og andre brancher. Men endnu sterkere føles ustabiliteten, den indre uorden og den ofte forekommende mangel paa dis-

ciplin inden produktionens grundfaktor: arbeidet. Vi mangler kvalifiserte arbeidere, vi mangler tilstrækkelig utholdenhet ogsaa med hensyn til produktionsevne. Det bedste bevis herpaa er akkordbetalingen, som det trods alles ønsker ikke er lykkes at komme forbi, da vi for øieblikket ikke har noget at erstatte den med. Endnu større uorden og kaos hersker der i levering, fordeling og transport. Statistik over det vi har og det vi trænger føres planløst og ikke overalt, statistikken har endnu ikke git os de nødvendige data til at vi kan forme et produktionsprogram og et leveringsprogram, uten hvilke det er helt meningsløst at ordne en social husholdning. Mangelen paa program og planer paa alle omraader inden folkehusholdningen og med hensyn til jordbruks-gjenstande føles bittert og gjør det umulig helt at bekjæmpe den private handel og spekulation, som ikke blot undergraver vort system for levering og fordeling, men ogsaa hele folkehusholdningen, og særlig følbart vort finansielle system. For ikke at tale om mangelen paa en almen utarbeidet og systematisk husholdningsplan maa vi paaepeke en masse slendrian, uorden, dobbelt-system (paralellismer) og friktion i det organiske system, som regulerer folkehusholdningen.»

Kaktin anfører derefter en række eksempler paa dette virvar av organer, hvis myndighetsomraader griper ind i hverandre. Der er en mængde levninger fra fortiden indbyrdes indfiltrede (kommissariater for finanser, for jordbruk, for kom-

munikationer, for statskontrol) — «organisationer av gammel monarkist-byraakratisk type med deres sjælløse embedsmænd, som man ikke kan befri sig for, da man ikke har nogen at bytte dem med.» Han kritiserer ogsaa sterkt den tidligere folkekommissær Larin, som har æren av at ha bygget op folkehusholdningen og det høieste økonomiske raad, fordi Larin efter forfatterens mening ikke har vaaget helt at tvinge ut bourgeoisiet paa folkehusholdningens omraade. «Mange meningsløse overflødige organer arbeider parallelt og tuller væk den fælles sak, eksempelvis kommissariatet for byhusholdning ved siden av kommissariatet for utenlandshandel, centralkollegiet for Petrograds evakuering og lignende, som vi selv har skapt som følge av manglende erfaring og ukyndighet eller under tryk av dette eller hint behov, som ikke levnet os tid til en regelret utbygning av alle organer for vor økonomiske myndighet. Alle disse organisationsfeil er til stor hinder for proletariatets nyskapende arbejde, idet dette unødig sinker arbeidet og medfører overflødig korrespondanse og friktion. Dette maa apsolut rettes paa i den nærmeste fremtid.»

UTEN PARTIBRILLER.

Wenn jemand eine Reise tut . . . Moskvatoget arbeidet sig frem efter «den eneste rette linje», som selvherskeren over alle russer skal ha trukket op med linjal paa landkartet for

at faa den korteste vei mellem sine to residenspunkter.

Som løven fra testamentet gik jeg gjennom vognene, sökende hvem jeg kunde opsluke — jeg lette fremdeles efter en virkelig menigmand. Det var et av de sidste passagertog i Sovjetrusland, der var netop idag kommet opslag om, at om nogen dage vilde der bare gaa godstog. Det var derfor utvalgte passagerer, alle forsynt med speciel propovsk fra høieste jernbanemyndighet. Der stod *Sverdloff* paa billetten. Min attaché forklarte mig, at det virkelig var sovjetpræsidenten. — «Sitter han og skriver ut jernbanebilletter fra Moskva?» — «Ethvert medlem av sovjets centraleksekutivkomité (enhver stortingsmand) er efter grundloven forpligtet til at ta arbeide i regjeringens tjeneste», svarte attacheen.

(Det er senere fra et enkelt hold herhjemme i Norge paastaat, at det er en bror av sovjetpræsidenten, som er billetchef.)

I en av kupeene sat der endel utprægede arbeidertyper. Der slog jeg ned. Flere var lokomotivførere, som skulde frem til sine maskiner. Et par av passagerene kunde et av de «levende sprog», saa samtalen var snart i fuld gang.

— Det er desværre neppe halvparten av lokomotivene, som er i brukbar stand nu. oplyste en av lokomotivførerne, en kraftig, vakker kar. Han var bolsjevik og medlem av den lokale sovjet; nu reiste han i sin forenings erend, jeg saa selv hans legitimationspapir. «I Tverdistriktet f. eks.,

hvor jeg er ansat, kan bare 35 av 70 godslokomotiver brukes og 7 eller 8 av 15 passagerlokomotiver. Tver regnes for et meget godt distrikt. Verkstedene, som leverer reservedele, kan ikke præstere saa meget nu som før. Alexandrovskifabrikken i Petrograd f. eks., som tilhører Nikolajjernbanen, en av vore allerbedste, leverte tidligere ca. 10 lokomotiver pr. maaned, nu klarer den knapt 2. Alle arbeidere skylder paa *sulten* som aarsak til nedgangen i produktionen. Lederne taler kanskje mest om manglende arbeidsdisciplin. Men det *er* sulten! Arbeiderne er blit saa uthungret og svake, at de neppe kan staa paa benene. Det nytter ikke at sætte op 8-timersdag paa papiret med bestemte, korte middags- og frokostpauser. Efter en time, høist et par timers arbeide maa de allerfleste hvile. De orker simpelthen ikke mer. Det *én* arbeider kunde klare før, det maa der nu 5-6 til. Selv er jeg blit saa svak, at da jeg forleden dag skulde ha løftet sleidstangen paa lokomotivet maatte jeg 'ta 5 mand til hjælp. Det er et arbeide, som jeg før klarte alene.

De andre arbeidere bekræftet disse uttalelser.

— Er det rigtig det som jeg har læst i regjeringsavisene om at det blandt bonderekruttene er blit en ren sport at rømme? spurte jeg. At de vedder med hverandre om, paa hvilken station de skal stikke av?

— Vi kan ikke si andet end hvad vi selv ser, svarte lokomotivførerne. «Og der ser vi jo, at

bondesoldatene friskt væk deserterer.» En av dem oplyste, at han netop hadde ført et militærtog oppe fra en av bondebygdene til fronten. «Det var 1500 mand, da vi satte toget igang. Da vi kom til fronten var der neppe over 500 soldater tilbage.» — «Da jeg kom med et militærtog til Tver for nogen uker siden», fortalte en anden, «stod soldatene inde i stationens venteværelse og solgte suppe til de indfødte. Hvordan kan dere sælge unda suppe i disse matknappe tider? spurte jeg. Jo, der er kokt suppe til 100, men nu er vi bare 30 igjen, svarte soldatene.» — «Der gjør sig allerede ogsaa ved fronten gjældende et visst modsætningsforhold mellem arbeider- og bondekontingentene. Bønderne stikker ofte av, naar de ser sit snit til det, og er mest mulig «passive» ogsaa ved fronten. Naar vi bebreider bondsoldatene for denne holdning, saa svarer de gjerne som saa: Før lofte bolsjevikene os at det skulde bli slut med krigen. Den var overflødig. Ned med krigen! ropte de, og saa tvinger de os netop til krig. (Er det bondsoldatenes rømning som forklarer Denikins fremgang?) De mer oplyste blandt arbeiderne sier derimot at vi maa holde ut for vore efterkommeres skyld. Det vilde bli mye værre om vi nu maatte vende tilbake til zarismen.» — Den sidste sats, som stadig kommer igjen, var ogsaa her alle enig i. — «Men er der ikke nogen mellemparver i Rusland mellem bolsjevisme og zarisme? Maa dere apsolut ha diktatur, rødt eller svart?» spør jeg. — «Ja, de mener det, de som har greie paa det.»

En «intelligens», en akademiker, som kom direkte fra Ukraina, tar nu ordet: «En kommissær, som er min gode ven, fortalte mig netop, at nu hadde de grepet til kraftige midler for at motvirke deserteringen. Fra tid til anden blir de hjemgaaende tog visitert, og alle soldater, som da ikke kan fremvise permissionskort blir øieblikkelig tat ut av toget og skutt paa stedet.»

— Det er et egte *russisk* træk dette, bemerket en norskrusser, da han hørte om stationseksekveringen. 99 lovovertrædelser forblir ustraffet, nr. 100 faar dødsstraf — —

CIRCULUS VITIOSUS.

At jernbaner og andre transportmidler lider under en langvarig krig, er en gammel kjendt ting. I Rusland er imidlertid transportvæsenets forfald saa utpræget, at dette i forbindelse med en til upraktiskhet dreven likhetstrang ser ut til at være bolsjeviksamfundets Achilleshæl. — Ifølge en opgave, som jernbaneminister *Ne v s k i* avgav omkring novemberjubilæet 1918, skulde 160 000 av Ruslands da disponible 270 000 jernbanevogner være i brukbar stand. Av 9 000 lokomotiver var de 4 500 «syke». 50 procent av lokomotivene var altsaa i brukbar stand i november 1918, mot 67 procent i november 1917 (revolutionsdagen). Siden er lokomotivenes og vognenes «sygdomsprocent» stadig øket, efter hvad en række jernbanemænd oplyste. Lange rader av ubrukbare, urepa-

rente vogner saaes paa de fleste større stationers sidespor. «Sovjet-Rusland faar ikke raamateriel og erstatningsdele for reparation fra utlandet. Desuten har de kontrarevolutionære besat de byer, hvor de største jernbaneverksteder ligger, som Charkov, Jekaterinoslav osv.» Det var ledernes forklaring paa fænomenet. De menige jernbanearbeidere fandt forklaringen paa et andet og nærmere sted: «Vi sulter. Arbeiderne orker ikke at utføre et ordentlig dagsverk i reparationsverkstedene.» Jeg spurte en av sovjetrikets fremste mænd, hvorfor man ikke kunde gi reparationsarbeiderne saapas stort kosttillæg, at ialfald de kunde arbeide, saa transporten kunde komme isving — da vilde jo om en kort tid alle kunne faa mat. Den røde armé hadde i Ukraina erobret vældige kornlagere, med millioner pud korn, efter bolsjevikkpressens opgaver. Men Petrograd og Moskva sultet fremdeles — fordi jernbanevognene stod.

«Det vilde være et brud paa det socialistiske likhetsprincip, om vi gav jernbane- og verkstedsarbeiderne større rationer end andre arbeidere,» var svaret. «Det vil en sovjet, hvor de andre arbeiderkategorier er i flertal, aldrig gaa med paa.» — Det synes altsaa ikke at være nogen muligheter for at komme ut av dette fortvilede kredsløp: Man sulter, fordi man ikke har jernbanevogner, og man kan ikke faa jernbanevogner, fordi man sulter. *Circulus vitiosus*. — Jeg var i begyndelsen av februar tilstede i Nordkommunens sovjet i Petrograd, i det Tauriske palæ. Det var en vældig

forsamling, næsten udelukkende kropsarbeidere. Og forhandlingene var særdeles interessante. Her merket man i sandhet, at bolsjevikerne hadde trukket socialismen ned fra teoriens himmel og med et eneste krafttak plantet den med alle sine praktiske spørsmål nede paa jorden, for at bruke et bilde jeg anvendte i den korte tale, hvormed jeg gjennom sovjet overbragte Ruslands arbeidere en hilsen fra den norske fagorganisation. En serie av praktiske dagsproblemer kom op til behandling. De fleste dreiet sig om k l e b a (brød) og k r e s t j a n i (bønderne). Paa dagsordenen stod ogsaa jernbanens verkstedsarbeideres krav paa samme brødrasjon som sovjets egne proviant- og transportarbeidere fik, nemlig $1\frac{1}{4}$ pund pr. dag. De hadde understreket sin fordring gjennom en demonstrativ streik. Deres representant fremholdt meget riktig betydningen av at jernbanemateriellet blev reparert og at verkstedsarbeiderne paa grund av underernæring ikke klarte det. «Hos os er brødet slet og alting daarlig!» ropte den utsultede arbeiderrepresentant. Han møttes imidlertid av et vældig protestrop fra hele salen, og da Nordkommunens arbeidsminister, smeden Ivanov hadde erklært, at det ikke stod værre til med verkstedsarbeiderne end med andre arbeidere og at deres arbeide ikke kunde betragtes anderledes end andres, vedtok sovjet næsten enstemmig præsident Sino-vievs resolutionsforslag, som avslog verkstedsarbeidernes krav og uttalte sovjets misbilligelse av deres ulovlige streik. — Likheden var reddet. Ret-

færdigheten hadde seiret. Men lokomotivene blev jo ikke «friskere» for det. Det er neppe praktisk politik altid at indrette sig efter satsen: *Fiat jus, per eam mundus!* — retfærdigheten skal ha sin gang, selv om verden gaar under. — Efter hvad jeg senere har erfart, er det logiske resultat ikke uteblit: Sovjet har uavladelig vanskeligheter med de misfornøiede verkstedsarbeidere, som beskyldes baade for sabotage og ulovlig streik.

SVIGTENDE TILGANG PAA ADMINISTRATIV KRAFT.

At transportdilemmaet er blit saa svært skyldes efter min mening ogsaa i ikke liten utstrækning manglende administrativ evne, som desværre er et noksaa tydelig fænomen i Sovjet-rusland nu. Men hvordan kunde man forøvrig vente andet? — Ruslands arbeiderklasse raadet ikke som de vesteuropæiske socialdemokratier over en stab av øvede kommunerepresentanter og trænede stortingsmænd. Næsten alle ledere er forhenværende emigranter, hvis politiske forhaandserfaring indskrænker sig til teoretiske betragtninger og det rene agitationsarbeide fra utlandet av. Deres vigtigste adkomstbrev til de høieste administrative lederstillinger blir nødvendigvis deres aarelange fængsels- og forvisningsdomme. Og evnen til agitatoriske populærforedrag i sovjettene er gjerne av største vigtighet. Øvede fagforenings-

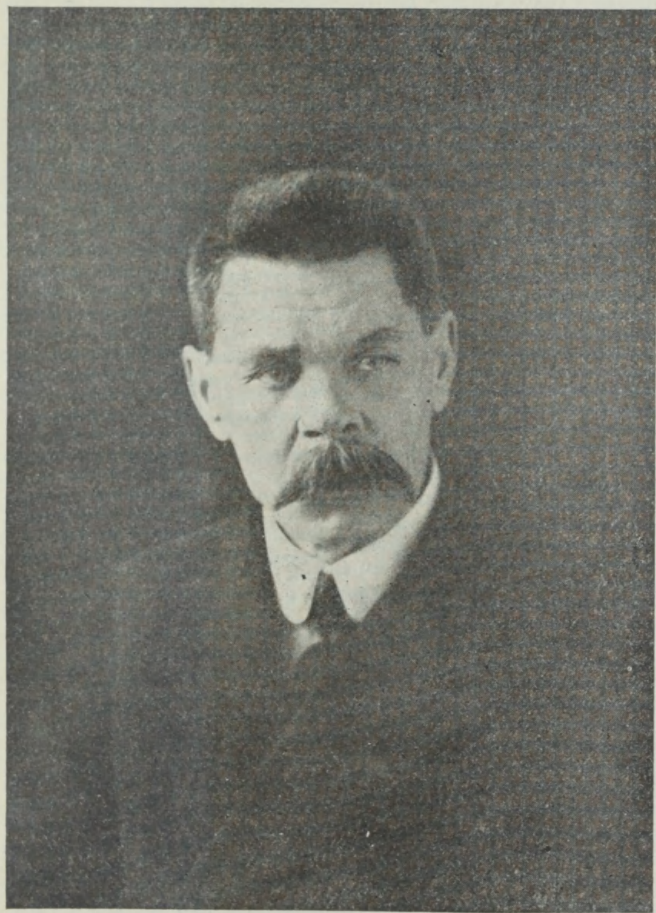
folk skorter det ogsaa paa. Den russiske fagorganisation er jo ikke mer end et par aar gammel og uten nogen virkelig faglig tradition eller erfaring. Naar dertil kommer, at man med et eneste kølle-slag har slaat ut alle de gamle, prøvede administratører, er det klart, at man her, ved spørsmålet om praktisk administration, staar overfor forholdenes vanskeligste side. En praktisk kapacitet, som ikke har den autoriserte politiske tro, er straks ubrukelig som selvstendig administrator, merkelappen «kontrarevolutionær» hænges selv paa en socialrevolutionær for et godt ord. Vedkommende blir da i et hvert fald stillet under opsigt av et par politisk edsvorne, og de vil som regel neppe ha den nødtørftige praktiske erfaring. Slikt spionerende formynderskap er maaske nødvendig i revolutionstider, men det øker ialfald ikke arbeidslysten og initiativet. Til at slaa ned det gamle kapitalistiske system, dertil var sovjetforfatningen i Rusland aabenbart det kraftigste middel, som passet godt til de særlige nationale og politiske forutsætninger i Peter den stores og analfabetenes land. Revolutionens negative rolle er fuldstændig naadd. Der er gjort rent bord indenfor Sovjet-Ruslands bølgende grænselinjer. Men det viktigste, opgavens positive side, det hvorfor man egentlig gjorde revolutionen, staar aabenbart igjen, nemlig gjennom en forbedret produktion og administration og en retfærdig fordeling at skape bedre livsvilkaar for hele den store arbeidende masse.

Daarlignere end den seirende arbeiderklasse har det netop nu i Ruslands største industri-centrer, kan den overhodet ikke ha det. Paa den anden side maa man holde klart for sig, at landet for øieblikket befinder sig i en overgangstid. Enhver eruptiv fødsel er forbundet med smerte. Gjennem sit kup i november 1917 og konstituantens sprængning valgte bolsjevikene med velberaad hu «katastrofeteorien» og Lenins keisersnitlinje, idet de vraket den gamle socialdemokratiske taktik, som forutsætter socialismens organiske vekst paa den stadig vikende kapitalismes bekostning. De praktiske vanskeligheter, bolsjevismen selv har skapt, har git os beviset ihænde for, at Kautsky hadde ret, da han profeterte, at dagen efter revolutionen vilde bli betydelig vanskeligere end selve revolutionsdagen. En fornuftig mand søker helst at undgaa at rive hele huset ned over hodet paa sig, naar han ikke har noget andet at bo i under ombygningen. Bolignøden lærer ham den kunst at foreta ombygningen stykkevis, saa han selv hele tiden kan ha tak over hodet. — Bolsjevikene paa- staar imidlertid, at den zaristiske samfundsbygning var saa pilraatten, at den faldt ned over dem av sig selv. De har muligens ret. — Det nybyg, som de selv hittil har faat tømret op for «overgangsstadiet», er imidlertid bare en nødbrakke, omend vakkert tapetsert med dekretter og andet smukt papir. Det stabile, bærende jernskelet, — den sikre og forbedrede produktion i et nyt og

bedre økonomisk system, — er endnu ikke forhaanden. Først naar den akute revolutionsperiode engang er over og blokaderingen rundt Rusland avløst av fredelig konkurranse, først da — bakom «overgangsstadiet» — kan vi faa en virkelig prøve paa, om den bolsjevikiske taktik kan føre frem til det overlegne økonomiske produktionssystem, som ligger i s o c i a l i s m e n.

HOS MAXIM GORKI.

Kort efter min ankomst til Petrograd spurte jeg efter Gorki. Jeg fik det svar, at Ruslands berømte digter laa farlig syk; han hadde faat blodstyrtning av sorg og harme over, at man i Petrograd netop hadde henrettet tre storfyrster. — Efter min retur fra Petrograd traf jeg imidlertid Gorki oven seenge. Det var den sidste februar iaar. Digteren bodde i Kronverksprospektet med Peter-Paulfæstningen som nærmeste gjenbo. Det store værelse, hvor jeg og min oversætterinde blev vist ind, mindet ved sine indiske gudebilleder og antikke, russiske tepper om en malers hjem. Maxim Gorki gjetet straks mine tanker: «Ja, det er en maler, som eier dette, en ven av mig, som jeg har faat bo hos. Vi lever fem familier sammen her. I disse tider kan en enkelt ikke ha en slik leilighet alene. Desuten er brændselet dyrt og knapt tilrationert. Og saa har vi slaat vore vedskier sammen.» — Digteren var meget alvorlig og i en noksaa nedtrykt

MAXIM GORKI

sindsstemning. — I europæiske aviser har det været slaaet paa, at De skulde ha været fængslet? — «Før mange ganger, men jeg har ikke været fængslet av bolsjevikene. Jeg har alene været utsat for politisk husundersøkelse, men derfor blev der senere gjort mig undskyldning. Man lette efter vaaben,» la Gorki til med et ironisk smil. — Hvorledes har forfatterne og «intelligensen» det nu? — «Der gives bare ett ord i sproget som svar herpaa: Forfærdelig!

Mange av os vil gjerne arbeide, men det er jo umulig, naar der staar en bande med et gevær for næsen paa en og betegner en som kontrarevolutionær, hvis man sier sin mening likefrem paa sin egen maate. Under slike forhold er det umulig for «intelligensen» at utføre noget virke av personlig værdi. Selv jeg, som er populær blandt arbeiderne, blir mistænkt og skjeldes ut i bolsjevikpressen. Jeg vilde ikke bli forbauset om jeg blev fængslet idag eller imorgen paa trods av mit personlige forhold til Lenin! Intelligensen inden den bolsjeviske arbeiderfraksjon utfører dog et meget interessert arbeide for at utvikle og opplyse arbeiderne, for at fordele de litterære goder, som allerede er forhaanden, men jeg er bange for, at selv dette arbeide vil vise sig at bygge paa sand. Hertil kommer rent tekniske vanskeligheter for litterær produksjon, en maa være glad, kan man faa trykt én side om dagen. Selv inden regjeringen omgaaes man med tanken om at faa trykning av russiske bøker utført utenlands, særlig i Stockholm.» — — Gorki

tok sig nu en 'sviptur til Norge. Han spør interessert efter Hamsun og Bojer. «Jeg synes bedre om den skandinaviske litteratur end om andre lands. Den er altid levende. Jeg beklager sterkt, at jeg ikke forstaar det norske sprog. Men jeg søker at faa hele den skandinaviske litteratur oversat til russisk. Jeg holder paa med at forberede et helt «nordisk bibliotek». Men jeg kan ikke faa tak i bøkerne. Grænsen er spærret.» (Jeg faar derefter i opdrag at søke at faa sendt Gorki baade den sidste skandinaviske litteratur og en række europæiske tidsskrifter. Næste dag sendte han mig en hel liste og Petrogradregjeringens bevis for, at bøkerne frit kunde passere grænsen. Men veien ind til Sovjetrusland er fremdeles stængt, selv for almindelig litteratur.)

Saa spør jeg om Gorkis opfatning av Lenin.

«Lenin kjender jeg personlig,» svarer Gorki. «Han er en stor og en klok mand. Men han samtaler ikke, han agiterer næsten bestandig, ogsaa naar man taler med ham paa tomandshaand. Det er sjelden man kan komme ind paa ham og faa et gløt bakom slagordene ind til den personlige Lenin, omgitt som han er av agitation og atter agitation. Man faar nærmest indtryk av, at Lenin tænker bare gjennem agitatoriske slagord. — — Ruslands store personligheter har altid hat noget uklart, noget uforklarlig næsten mystisk-hemmelig omkring sig og bakom sig, — slik var det ogsaa med Peter den store, med Katharina, med Iwan den Grusomme. — — Lenin har tændt

den sociale revolutions fakkell for at den skal brænde og lyse for hele verden — uten betænkning ofrer han hele Rusland for sin idé. En bolsjevikkisk-socialistisk regjering vil ikke i længden kunne holde sig oppe her i Rusland med de befolkningsforhold, vi har her i landet. Bolsjevikkeregjeringen og bolsjevismen vil gli ut av ledelsen, ikke med et smeld, men litt efter litt.»

— Uten foranledning fra min side kommer saa Gorki ind paa de tre storfyrsters henrettelse. Det var tydelig, at her murret det i et aapent saar. «Petrogradbolsjevikkene henrettet fornylig tre storfyrster. Det var et rent og skjært mord. Det sier jeg for alverden. Og jeg paalægger Dem, som kan naa almenheten utenfor Sovjetruslands grænser, at bringe min anklage frem for hele menneskeheten. Jeg har ingen anden vei at gaa nu.» Gorki fortalte, at han reiste til Moskva og fik Lenins personlige løfte om, at de tre storfyrster, brødrene N i k o l a i, G e o r g i j og P a u l Michailovitz ikke skulde bli skutt, selvom de som de øvrige medlemmer av Romanovfamilien blev betragtet som farlige for revolutionen. De skulde stilles under Gorkis beskyttelse. «Med dette løfte fra Lenin tok jeg toget tilbake. Dagen før jeg kom frem til Petrograd, hadde imidlertid bolsjevikkene her skutt alle tre brødrene. Ingen av disse var politikere, de hadde overhodet ingen politiske forbindelser. Den 60-aa-rige N i k o l a i Michailovitz var tvertimot kjendt som en motstander av Nikolai den 2den, som han ikke paa nogen maate kunde like. Storfyrst Niko-

lai var en fremragende videnskapsmand og en for Rusland meget nyttig mand, særlig som historiker og folklorist. Han var endog valgt som medlem av det franske videnskapsselskap Institut de France. Han var europæisk anerkjendt i sit fag. En fritænkende, klok mand. Jeg traf sammen med ham hos Leo Tolstoi. Heller ikke hans brødre G e o r g i j eller P a u l hadde nogensomhelst politiske aspirationer eller forbindelser. Styrfyrst Paul hørte forøvrig ikke egentlig længer med til den officielle keiserfamilie efter sin «mesalliance», giftermålet med general Pistolkors' fraskilte hustru. Paul var forresten allerede dødsmerket av en langt fremskreden mavekræft. Han var nærmest allerede i døds kampen, da han blev stillet op og skutt. Nedskytningen av disse tre storfyrster kan ikke betegnes som andet end et politisk ugrundet og skammelig m o r d. Det er Petrograds bolsjeviker, som har ansvaret herfor.»

— Det er vel Petrogradkomitéen til motarbeidelse av kontrarevolution og sabotage, som har fældt dødsdommen?

«Det skedde i ethvert fald stik mot Lenins ønske og vidende. Det er vedkommende lokale komité i Petrograd, som har utført gjerningen. Lenin blev da ogsaa meget forbitret og lei over det passerte, da underretningen om mordet kom til ham. Likeledes tok Lunatshcharski sig meget nær av dette.»

En saa virksom sjæl som Gorki finder naturligvis virkefelt, selv om hans forfatterpen maa hvile og man har inddrat hans avis. Han er saaledes

medlem av den komité som skal vurdere og ta vare paa de antikviteter og store kunstneriske værdier, som forefindes i de fyrste- og rikmandsboliger, som rekvireres. «Men tyveri er blit en fuldstændig sygdom, stjælesyken herjer som en vitterlig epidemi over hele Petrograd. Jeg kan neppe vende mig for at ta et billede paa væggen i nærmere øiesyn, vips, saa er en av kostbarhetene paa væggen bak mig væk.»

Samtalen blev ført paa russisk, Gorki indlot sig ikke paa fremmede sprog. Samtalen maatte derfor føres via oversætterinde, saa enkelte nuancer i digterens uttalelser kan jo ha gaat tapt. — Det fotografi, som Gorki tilslut forærte mig, tør man vel betegne som s i d s t e billede av Ruslands mest berømte digter.

SKLOVSKY OM VORE NORSKE ARBEIDER- RAAD.

At de hjemlige arbeiderraad, som vi har puslet med her i Norge ikke imponerer vore russiske læremestre, har jeg nok av eksempler paa fra mine samtaler med ledende bolsjeviker. Saa sent som 1. mars hadde jeg saaledes et ganske interessant ordskifte herom med den centrale sovjetregjerings gesandt og «kontrolør» hos Petrogradregjeringen, tavarisch Sklovsky. Han spurte mig, om vi hadde etablert arbeiderraad hjemme i Norge. Ja, i 1918. Jeg la til, at vore hjemlige

arbeiderraad imidlertid intet positivt hadde utrettet, de var allerede død en salig død, det hele var foreløbig blit en fjasko. —

«Naturligvis!» svarte S k l o v s k y. «Der forelaa jo ingen virkelig revolutionær situation.»

— Jeg bad ham om en nærmere uttalelse om emnet. «Kom igjen kl. 9 iaften.» Og da fik jeg følgende uttalelse (tavarisch S k l o v s k y har selv godkjendt min gjengivelse som ordlydende referat):

«A r b e i d e r r a a d har kun da nogen mening, naar der foreligger en virkelig revolutionær situation. Men isaafald har de som opgave at gjennomføre proletariatets diktatur. Uten en revolutionær situation kan arbeiderraadene (sovjets) kun diskreditere sig. Ti arbeiderraadene er i første række et organ for revolution — til at forberede og gjennomføre den. Hos os i Rusland f. eks. blev arbeiderraadene for første gang etablert i 1905 og spillet dengang første rolle. Saasart revolutionen var forbi, opløstes de naturligen, idet de da efter revolutionens slut ikke mere hadde nogen opgave. — I den sidste revolution var arbeiderraadene bæreren av revolutionen — deres rolle her er almen kjendt. Hertil kommer at i 1905 var de kun bærer av bourgeois-revolutionen. Hadde vi seiret i 1905, hadde de naturligen opløst sig, saasart konstitutionen var blit gjennomført og deres opgave hadde dermed været forbi. Men i den nuværende revolution, hvor den social-proletariske revolution staat paa dagsordenen overalt i Europa

og hvor den er gjennomført hos os, er arbeider-raadene ikke alene bærer av revolutionen, men ogsaa organer for gjennomførelsen av proletarietets diktatur.»

Sklovskys uttalelse er interessant som et fuldgyldig uttrykk for alle bolsjevikers usvikelige opfatning: Arbeiderraad har ingensomhelst berettigelse, medmindre man for alvor straks vil skride til en akut social revolution og paa forhaand aksepterer formelen proletarietets diktatur. Ellers blir arbeiderraad bare humbug og fjasko.

FRA DET DAGLIGE LIV.

Postportoet var avskaffet over hele Sovjet-Rusland. Brev, kort og tryksaker gik gratis. Og postvæsenet fungerte godt. Postcensur var ophevet paa papiret, men jeg fik bevise for, at den endnu tildels eksisterte i praksis. — Frimerkerne bruktes bare som smaapenger. Sølv, kobber eller guldmunt eksisterte ikke paa markedet. — Sporvognene gik fremdeles i Petrograd, men bare til 6 om aftenen paa grund av kulmangelen. Det lykkedes mig aldrig at faa plass paa en sporvogn, folk hang utenpaa, foran og bakpaa, overalt hvor de kunde faa tak.

I Moskva hindret snefeld enhver sporvogns-trafik. — De faa biler, som endnu var i brukbar stand, var alle beslaglagt av sovjetmyndighetene. Vognmændene hadde en gylden tid. Det gjaldt

som i gamle dage at kunne prutte og endda ha en lang remse av Kerenski-tyverublene at klippe av, naar isvostik skulde ha betaling for skyds. — En dag skulde jeg reise fra Moskva til Charkov sammen med den berømte fru Balabanov, en av revolutionens «bedstemødre.» Der var av regjeringen stillet en vogn til vor disposition. Fru Balabanov skulde føre med sig en mængde propagandalitteratur og pengehjælp til de gjenerobrede distrikter i Ukraina. Publikum hadde imidlertid stormet vor vogn, paa trods av rødegardistenes vakthold. Hver eneste vogn var stappende fuld, der stod væbnede soldater paa hvert vogntin, men endda trykket mængden sterkt paa, en hujen og skriken fra de hundreder, som stod paa perrongen og viftet med sine billetter for at komme fra hungersnødens by til kjøtgryterne i Ukraina. Rødegardistene maatte endog fyre av flere varselsskud for at holde de mest paagaende unda. Da toget satte sig i bevægelse, hængte en hel del sig utenpaa stighbrettet og dampet avgaarde med toget, hængende i armene! — Vi maatte opgi at komme ned til Charkov den kveld, skjønt 5 gardister med revolver i haand ikke var helt uvillig til at gjøre et forsøk paa at rydde vor vogn. Næste dag kom fru Balabanov avgaarde, en avdeling rødegardister hadde da besat vognen flere timer før avreisen.

— Der kommer ingen jernbanevogner tilbake fra fronten, erklærte Moskvass stationsmester. Soldatene bruker vognene til kvarter ved fron-

ten. — (Fjerdeklases-vognene, som svarer omtrent til vore kuvogner, kaldtes populært for «Maxim», fordi Maxim Gorki altid reiser paa 4de plads.) — —

Arbejderne har faat sig overlatt fyrsternes og rikmændenes paladser til sine foreninger og kontorer. I «Hestegardegaten» i Petrograd, som nu er omdøpt til Folketshus-gaten, har fagorganisationen et helt kvartal med storfyrstinde Xenias palæ. Vis a vis har kooperationen sit kvartal. Forsamlingssalen er storartet utstyrt. En hel utstilling av tegninger, malerier, plakater o. lign. fra revolutionstiden er samlet her, likesaa en utstilling av nye huslige bruksgjenstande, fra tallerkener til kister, med kunstneriske motiv fra arbeidernes liv. — Der utfoldes meget arbeide for folkeoplysning. Desværre gjør sulten og krigens det endnu vanskelig at opnaa saa store resultater som tilsigtet. — I Vinterpaladset overvar jeg en kinematografforestilling for soldater, i selve marmor-søilesalen. Krigsminister Pozern benyttet anledningen til her i zarens gamle audienssal at presentere advokat Stang og mig i en liten tale for de tilstedeværende tilhørere. — I operaen fik vi os overlatt zarens gamle loge. Overalt er arbeiderne og deres repræsentanter rykket ind i overklassens gamle privilegier. — Restaurantliv eksisterte absolut ikke. Maten manglet. Øl eller spirituosa fandtes absolut ikke hverken i Moskva eller Petrograd. Men ute paa landsbygden blev der jo drevet endel hjemmebrænding

endnu. — Al tale om «kommissærenes flothet» og champagneliv, viste sig at være pur opspind. Selv folkekommissærene var glade, naar de kunde spise sig mæt. Vi gjester fik samme kost som kommissærene, i Smolny og paa Kreml. Og det var ingen utidig flothet! Man fik i det hele det bedst mulige indtryk av kommissærenes gode vilje, deres ærlighet og interesse for sin sak.

— I Helsingfors er der i sandhet en løgncentral til utspredelse av urigtige oplysninger om bolsjevikene og Sovjet-Rusland. Den 1. februar stod der i finske aviser med svære typer om «oprør i Petrograd. Garderegiment mot bolsjevikregjeringen. Byen beskytt fra Kronstadt» osv. — Den 3. februar kom jeg til Petrograd.

Men hvor blev det av kanontordenen fra Kronstadt? Der hersket jo en næsten uhyggelig ro og stilhet paa gaterne i millionbyen. — Kanontorden er bare hørt i den utenlandske borgerpresse, Petrograds beboere har ikke hørt den siden selve revolutionsdagene for 1½ aar siden. Det ytre gatebillede i Petrograd viste absolut orden. Til at være en millionby og en hovedstad var trafikken imidlertid meget innskærket. Alle som kan komme sig paa landet er reist bort fra sultens by. Mens den før krigen hadde over 2 millioner indbyggere, under krigen 3 millioner, tæller Petrograd nu neppe mere end 800 000 a 1 million indvaanere. Efter brødkortene vel 1 200,000. «Men vi oppgir alle litt større husstand og flere barn end vi har for paa den maate at faa tillægskort,» oplyste

en statistiker. Det er naturligvis fristende, baade naar man ser hvor ynkelig litet der er av mat at dele ut paa hver persons kort og naar man vet hvad slags folketælling man har i Rusland. Den sidste virkelige officielle tælling foregik i 1897! Altsaa for 22 aar siden. Senere er det bare blit med overslag og «repræsentativ tælling.»

Vi fik udmerket losji i selve «Hotel Astoria», et av Petrograds største hoteller, nu omdøpt til Petrograds Sovjethus. Her bor ogsaa Sinoviev, chefen for «Nordkommunen» — republikken Nord-Rusland med Petrograd, forenet med Central-Rusland (Moskva) — og de fleste av Nordkommunens folkekommissærer og andre mer fremtrædende av sovjets folk. Dobbelt vaktposter bevogter indgangen, alle maa vise sine adgangskort (propovsk) for at passere ut og ind, og maskingeværer staar parat i hovedvestibulen, hvor der før var fredelige kaffekonsserter. En gang om uken blev der i Astoria git konsert, oplæsning eller balletdans i hotellets store foyer gratis for beboerne.

Befolkningen er delt i tre klasser. 1. kategori, alle kropsarbeidere og de som arbeider i sovjets tjeneste, faar dobbelt saa store matportioner (for tiden $\frac{1}{2}$ funt, 200 gr. brød pr. dag,) som 2. kategori (aandsarbeiderne med under 8 timers arbeidsdag.) 3. kategori, hvortil hører rentenister, huseiere osv. faar halvparten — altsaa $\frac{1}{8}$ funt = 0.50 gr. brød! — hvis de øvrige kategorier har nok, ellers intet. Faktisk har 3. kategori intet faat paa maanedsviis.

— Men de har penger til at kjøpe sig mat i smughandelen, sa Sinoviev. Og de kan jo ta kropsarbeide, hvis de sulter. — I Moskva er matsituationen litt bedre, der faar de $\frac{3}{4}$ funt brød i 1. kategori. Det er ogsaa litt bedre med brød nu i Petrograd end f. eks. i høst, da de bare fik noget mel. Stakkars ungarer uten bakerovn! — Det er Ententens og de kontrarevolutionæres besættelse av de bedste korndistrikter m. v., som sammen med transportvæsenets forfald osv., har fremkaldt denne forfærdelige men delvis organiserte hunger særlig i de store industribyer.

Jeg har skaffet mig en fullstendig opgave over hvad der blev utdelt paa kort i Moskva i februar maaned iaar. Den er levert mig av en ingeniør i sovjets tjeneste. Han staar i anden kategori. De fik følgende varer: $\frac{3}{4}$ funt sammalt brød hveranden dag (altsaa 150 gr. pr. dag.) Av andre varer fik de pr. maaned: 1 funt (400 gr.) sild, 1 funt vegetabilsk margarinolje (istedetfor smør), 1 funt salt (det kniper det for), 1 funt vobla (tørfisk), 2 fyrstikæsker, $\frac{1}{4}$ funt simpel tobak (ikke cigaretter i februar), $1\frac{1}{2}$ funt petroleum. — «At leve bare av de tildelte rationer er den visse hungersdød i løpet av to maaneder.»

Der drives derfor en utstrakt smughandel, som regjeringen er blit nødt til at tolerere. Det er smaabønder, koner og mellehandlere som falbyr sine sækkevarer fra torvene. Prisene i smughandelen er enorme, mens de varer, man faar paa regjeringens kort er billige. — Svart mel kostet

saaledes i Moskva 15 rubler pr. funt i smughandelen, smør 80—140 rubler pr. funt, sukker 18, te 120, kaffe 120, oksekjøt 27—40, hundekjøt 4,50 rubler pr. funt. —

SKOLERNE.

I offisiøse artikler i Sovjets kalender for 1919 fremhæves, at barna allerede før første skoledag skal indprentes, at de tilhører en ny stat. — Sovjetrepublikken gjør ingen forskjjel paa barna, enten deres far er kommunist eller mistænkes som «kontrarevolutionær», henføres de alle til 1. kategori, saaledes ogsaa med hensyn til matrattoner. Alle lærere vælges. De lærere, som ønsket ansættelse i sovjets nye skolevæsen, maatte i løpet av 1918 melde sig for raadet for folkeoplysning eller for arbeiderraadet der hvor særlige folkeoplysningsraad ikke var opprettet, med vidnesbyrd om sin utdannelse, erklæring om, at de har pædagogisk erfaring og med anbefaling fra politiske partier eller andre organisationer og forklare sine politiske ideer. Nogen tidligere lærertitel eller lærereksamen er ikke nødvendig for at bli valgt som lærer. De tidligere lærere, som ikke blev gjenindtat, beholdt sin løn til 1. september 1918, medmindre de hadde sabotert. I hver kreds er opprettet veiledende skoleraad, bestaaende av repræsentanter for alle de organisationer, som

har ret til at sende delegerte til arbeider- og soldatraad, samt for lærerne inden kredsen og for elevene. Sammen med sine forældre vælger de elever, som er over 16 aar en tredjedel av skole-raadet. Sakkyndige skoleeksperter med raadgivende stemme kan tilkaldes. Skoleraadet er underlagt sovjet og sovjetmyndighetene.

Skolerne skal være fællesskoler og uten skolepenger. I de høiere skoler kan enhver som har fylldt 16 aar optages. Undervisningen skal være en blanding av boklige fag og haandgjerning av alt slag. Børnene skal lære at forstaa, at enhver maa arbeide for at leve, heter det — og at den som ikke arbeider heller ikke behøver mat.

Religionsundervisning er absolut forbudt i skolerne. Børnene skal bibringes en rationel livsopfatning grundet paa videnskapen. Historieundervisningen lægges an saaledes, at det nærmest blir socialøkonomi, og naar de forskjellige religioner gjennemgaaes, skal læreren vise hvad der har historisk betydning og hvad der bare er legender. Ved naturfag skal likeledes forsøkes indplantet en videnskabelig, rationel opfatning.

Først og fremst maa der sørges for — heter det — at socialistiske ideer indplantes i barnet, at det opdrages til kun at føle sig tilfreds og lykkelig under socialistforhold.

Barna fik mat paa skolen i Moskva og Petrograd. Allikevel bevirket de ekstraordinære forhold betydelig nedgang i skolesøkningen.

KIRKEN.

Ifølge dekret, kundgjort 23. januar 1918, er kirken skilt fra staten. Indenfor sovjetrepublikkens grænser er det forbudt at gi nogen lokale anordninger, som kan gjøre skaar i samvittighetsfriheten eller gi nogen forrettigheter eller bestemme tap av nogen rettighet, fordi man tilhører en bestemt religion. Enhver borger kan frit bekjende sig til hvilken religion han vil. Ingen offentlige dokumenter maa angi, hvilket religionssamfund den enkelte tilhører. Ingen offentlige handlinger maa ledsages av religiøse ceremonier. (Før kunde ikke engang et skib gaa av stabelen uten en messe, en grundsten til en bank eller en bro kostet ogsaa en messe, og ved hver militærparade maatte popen først frem. Flyttet man ind i en ny leilighet eller aapnet man en høkerbutik, maatte presten først indvi den. Selv da de hvalfangere, som høsten 1895 blev levert av Akers Verksted til den russiske stat, skulde løpe av stabelen i Kristiania, maatte man først hente popen fra Stockholm for at indvi skibene). Fri religionsutøvelse tillates og beskyttes, saafremt den ikke forstyrrer den offentlige orden og ikke ledsages av angrep paa borgernes private rettigheter. Ingen kan under henvisning til sin religiøse overbevisning vægre sig for at opfylde sine borgerpligter, men hvis folkedomstolen tillater det, kan ombytning i pligtarbeide finde sted. Edsavlæggelse er avskaffet, istedet kan en høitidelig

forsikring avkræves av domstolene. Fødsel, egteskap, dødsfald skal anmeldes til de borgerlige myndigheter.

Patriarken Nikon utenfor Nikolajevporten (Kreml) — 1918.

Skolen er skilt fra kirken. Religionsundervisning tillates ikke i offentlige skoler, heller ikke i privatskoler som gir almendannende opplysning. (Religionen henvises altsaa til særlige «søndags-skoler» og religionskurser.) Religiøse eller kirkelige organisationer staar paa samme linje som andre og faar ikke nogen understøttelse fra stat eller offentlige institutioner. Kun helt frivillige innsamlinger tilstedes, men den som ikke yder sin skjerv, maa ikke derfor utelukkes av det religiøse samfund. Kirken kan ikke ha nogen privat eiendom og anerkjendes heller ikke som juridisk personlighet.

Alt kirke- og klostergoods m. v. er inddrat som national eiendom. Men alle bygninger og gjenstande, (ikoner, madonnabilleder, kors, prestekjoler etc.), som er bestemt til bruk for religionsutøvelsen (kultus) overlates de forskjellige religionssamfund til frit bruk. Al guldstasen i kirkerne var fremdeles paa plads. Prestene drev fremdeles sine gudstjenester og solgte sine lys. De hadde merkværdig faa tilhørere. Blandt disse var dog folk i rødearméens uniform temmelig godt repræsenteret. Der har fra tid til anden fremdeles været holdt religiøse ceremonier paa gaterne og pladsene i storbyene. — I Moskva var der fremdeles liv i klostrene.

EGTESKAP OG SKILSMISSE.

Forleden dag fik jeg en henvendelse fra den norske forening «Til motarbeidelse av den hvite slavehandel.» Foreningen ønsket at faa vite, hvad jeg hadde at oplyse i anledning en artikkel i «Tidens Kvinder,» «Urd» og andre blade om et dekret, som skulde være vedtat av det lokale sovjetstyre i den russiske by Vadimir. Ifølge dette dekret, som paastaaes at være offentliggjort i «Isvestia,» det officielle organ for «Nordre Kommune» (Nord-Rusland med Petrograd) skal alle unge piker over 18 aar «gjøres til statseiendom, hvilkensomhelst mand mellem 18 og 50 aar skulde kunde vælge sig en av disse attenaarige kvinder eller disse kvin-

der kunde selv vælge sig en mand inden nævnte alderstrin og leve med ham. Hvor længe forbindelsen skal vare, er ikke fastsat og heller ikke kræves der noget samtykke fra den utkaaredes side. En gang om maaneden vil der fra et specielt «kjærlighetsbureau» bli git anledning til at vælge sig mænd og hustruer.» Idet nævnte kvindeblad refererer dette, bemerker redaktøren meget alvorlig, at «dette desværre intet kommentar kræver.» Der oplyses i samme forbindelse, at ifølge dekretet er «lignende paabud paa en heldig maate gjen-nemført i byene Luga, Rolpino og i flere andre. Det ovenfor meddelte bekræftes ved et telegram fra Reuters Bureau, datert 17. januar d. a., hvori forsikres, at ordren om at «kvinderne skal være statens eiendom» er traadt i kraft, at der i mange byer er blit oprettet intendanturer for fri kjærlighe, og at adskillige anstændige kvinder blir pisket, dersom de negter at adlyde befalingene.» — Saa-vidt vore norske kvindeblade.

Jeg kunde naturligvis ikke svare foreningens bekymrede formand andet, end at personlig hadde jeg desværre ikke hat anledning til at besøke byen Vladimir og heller ikke de nyoprettede intendanturer for fri eller pisket kjærlighet i Luga. Og da jeg heller ikke har alle numre av «Isvestia» tør jeg foreløbig ikke benegte muligheten av, at noget lignende kan ha staat referert i bladet. Det er imidlertid paafaldende, at det ikke oplyses i hvilket nummer av avisen dekretet skal være indtat. Da kunde jo enhver kontrollere forholdet. Jeg be-

negter ikke, at enkelte lokale sovjetter i revolutionær hurrabegeistring har ordinert mange merkverdige lokaldekreter. Men noget slikt som i «Urd» forutsat har allerdings aldrig været praktisert, undtagen av journalister. Og under alle omstendigheter er iethvertfald enhver mulig lokallov om egteskap nu avløst av en almindelig rikslov i emnet. Det alrussiske egteskapsdekret er saapas interessant, at en kort gjengivelse av lovens prinsipper tør ha almindelig interesse.

Dekretet reducerer egteskapet til hvad det i virkeligheten er og bør være: En frivillig, privat overenskomst mellem mand og kvinde. («Kirkelig vielse» blev som bekjendt opfundet av de katolske prester i det 9de aarhundrede efter Kristus og hos os i Norge først ved Kristian den 5tes lov fastslaat som en retslig nødvendig form, mens «borgerlig vielse» som tvungen akt først daterer sig fra det franske revolutionsdekret av 1792.)

Den alrussiske egteskapslov gjør baade indgaaelse og opløsning av egteskap til en ren og skjær registreringsforretning for vedkommende registreringsmyndighet. «Kirkelig vielse» eksisterer ikke længer som egteskapsstiftende akt. Egtefolkene kan selvfølgelig gjerne søke kirkens velsignelse over pakten, men gift kan de alene bli ved at melde sig for den borgerlige registerfører. Det borgerlige egteskap kontraheres i en bygning, som er spesielt bestemt for dette formaal.

(Sjøfolk, soldater og søke kan vies andetsteds.) Der kræves omtrent de samme erklæringer for at bli viet, som den nye norske egteskapslov forutsætter. Lavalderen er dog sat til 16 aar for kvinder, 18 aar for mænd. Registerføreren skal personlig søke at overbevise sig om, at brud og brudgom frivillig, uten paavirkning fra andre, nærer ønsket om at indgaa egteskap. — Skilsmisse opnaaes lettere end egteskap. Det er nemlig efter § 87 i dekretet tilstrækkelig, at den ene av egtefællerne ønsker skilsmisse. — Begrepet *separat ion* der som en prøvetid skal gaa forut for skilsmisse, er ukjent for dekretet. Den som ønsker skilsmisse har at henvende sig til vedkommende lokale domstol med sin skilsmissebegjæring og har da krav paa øieblikkelig skilsmisshedom. Hvis begge egtefæller er enig om at søke skilsmisse henvender de sig til registerføreren, som gjør fornødne anmerkninger om skilsmissen i sin protokol. Dermed er de skilt. Hvis egtefolkene har barn eller den ene egtefælle trenger bidrag, løser domstolen enhver tvist herom under efterfølgende retssak. (Efter et andet dekret har barna krav paa offentlig underhold; de nødvendige organer herfor er dog ikke praktisk organisert endnu.) Hustruen har ret til at bruke sit eget familienavn, men hvis hun efter giftermålet har anvendt mandens, kan hun ogsaa efter skilsmissen fortsætte hermed. — Egteskapet medfører ikke fælleseie. Egtepakt (særeie) er saaledes overflødig.

UNIVERSITETET ARBEIDER FREMDELES,
MEN DET ARBEIDER TUNGT . . .

«Die Universität arbeitet, aber sehr schwer.» Denne rolige karakteristik skylder jeg en — forøvrig verdenskjendt — russisk professor. At *han* arbeidet like myreflittig som før, kan jeg konstatere av egen erfaring. De ganger jeg besøkte Petrograds universitet i februar iaar, maatte jeg ialfald hente professoren ut fra hans studiebibliotek.

Professoren saa noksaa medtat ut.

Ved en leilighet blev vor konferanse ogsaa avbrutt av doktoren: «De er anstrængt, men først og fremst underernært. De trænger absolut fettstof og kraftig kost forøvrig.» — «Men hvor skal jeg faa det fra?» spurte professoren forbauset.

— Som læge sier jeg hvad De *trænger*. — — Av mine hundreder av patienter vet jeg bare *en*, som kan skaffe sig samme levemaate nu som før, en ungkar med hemmelige tilganger, men det koster ham over 20.000 rubler maaneden. — —

— Min mand arbeider nu som før hver dag til 1—2 om natten. Det er umulig at faa ham til at forstaa, at hans fysik ikke greier det med den ernæring som nu kan skaffes, forklarer den bekymrede professorkone.

(Mens jeg var der kom der tilfældigvis nok et besøk — jeg konstaterte, at det var en jødisk oppkjøper — familien solgte unda sine gamle arvemøbler for at holde livet oppe).

Der kom ikke et bebreidende ord hverken mot bolsjevikregjeringen eller andre over professorens læber.

— Familiens indtægt er forhøiet til 4000 rubler. Vi har mange barn. Jeg har regnet ut, at vi for tiden ikke behøvde mer end 1500 rubler til for ikke at bli underernært. — De allerfleste sulter i Petrograd nu, la han mildt forklarende til.

Jeg blev budt paa selskapskost. Det var surrogatté med smaa knusktørre brødbiter.

— Vi har faat en hel sæk fra gamle venner ved Volga, hver vi hadde et litet landsted. Vi var der hver sommer. Det er konfiskert nu.

En anden av universitetslærerne viste mig et trykt dekret (offentliggjort i «Severnaja Kommuna» nr. 169 for 1918), hvorefter alle professorer, som har indehat sin stilling i mindst 10 aar, erklæres for avsatt, idet der foreskrives en alrussisk konkurranse for de saaledes vakante stillinger. Ogsaa de avsatte professorer kan delta i konkurransen om sine gamle stillinger.

— Denne idé indeholder utvilsomt en god tanke, rent generelt set, erklærte min hjemmelsmand. De dovne blandt professorene skal ikke faa lov til at sovne av i sine pladser. Da skal de gi plads for nye kræfter. Konkurranse med sig selv kan ogsaa virke forfriskende. Men det er distriktets uvidenskabelige, politiske sovjet, som er den avgjørende ansættelsesmynd'ghet. Man forlanger, at professorene skal holde «populære forelæsninger». Men evnen til at holde folkeakademiforedrag er

jo ikke alle født med. De fleste av vore mest fremragende videnskapsmænd er ganske uskikket som folketalere. Og da vil de tape i konkurransen med de «populærvidenskabelige» overfor populasen. Bredder og dybde er ikke altid kongruent. Arbeiderrådet kan nedlægge veto mot ansættelse av enhver videnskapsmand, som ikke er bolsjevik. Og er han da aktivt politisk interessert, risikerer han stempelet «kontrarevolutionær» — heraus mit den Schweinen! Blandt de, som i dekretet erklæres avsat finder jeg ogsaa den verdenskjendte professor, jeg ovenfor har omtalt. At han selvsagt vilde bli gjenind: at er klart, ingen kan konkurrere ham ut, idet han heller ikke er aktiv politiker.

Det er forøvrig universitetets fakulteter, som skal gi sovjet forslagsliste til de vakante professorstillinger. Det skulde efter dekretet være gjort inden 15. februar 1919.

— Idag har vi 16. februar. Er det gjort?

Min lærde doktor smilte: Ikke ved noget universitet! Vi har heller ikke hørt noget nærmere om den alrussiske professorkonkurransen. Men sovjets dekret er jo trykt paa dette papir, vi venter spændt paa at faa se virkeliggjørelsen — «nebst ausführlicher Motivering der Rekommandation», som det heter i dekretet. Vi har derimot alle faat vor forskudsgage for næste maanedstermin — — Det blir vel bare papir ogsaa dette. Universitetet arbeider fremdeles, men under noksaa vanskelige og eiendommelige forhold. Studenter kommer der svært faa av paa

forelæsningene, en række professorer har derfor maattet slutte helt med denslags nu. Næsten alle studenter er nemlig nødt til at ta plads paa sovjets kontorer bl. a. for at kunne leve. Men der er mange *indskrevet* som studenter. — For universitetet har en udmerket kooperativ handelsforening.

Studentantallet ved Petrograduniversitetet varierte tidligere mellem 5000 og 9000. Nu er tallet reduceret til ca. 1000. De fleste maa ta studiet som *nebengeschäft*. Forelæsningene er henlagt til kveldstimerne, naar studentene er færdig med sit levebrødsarbeide i kommissariatene.

Professorlønnen er 1500 rubler maaneden. De professorer, som har akademistillinger ved siden av, kan tjene 3 à 4000 rubler. Efter en statistisk beregning som en av professorene viste mig skulde en gjennemsnitts familie behøve 4500 à 4800 rubler maaneden for at holde sulten borte (før var 400 rubler aaret god løn). Den almindelige hungersnød har krævet ofre ogsaa inden videnskapsmændenes kreds.

KRIG MELLEML BOLSEJVISME OG KOOPERATION?

Busambu er ikke russisk. Det er egte norsk. Jeg husker navnet fra en retssak, hr. Busambu begjærte sambuet utskiftet efter norsk lov og ret. Det er vel mit mangelfulde kjendskap til det russiske sprog som gjør, at jeg fremdeles

har «busambu» for mig, naar tanken gaar til den russiske landsby. Kanske det allikevel gir et godt norsk navn paa den russiske steppebonden, busambuen i landsbyen. — —

Samboet, samfattigdommen og samsyt for redskap har gjort den russiske landsbybonde til samvirkemand, til kooperatør. Den kooperative drift er ukuelig i landsbyenes Rusland. Selv zarismen og dens «sorte hundreder» maatte her gi tapt. Busambuen vandt, hjulpet av byarbeideren og landsbyproletaren. *Kooperationen* trængte seierrik frem trods fængsel og trods Sibirien, idet den som national *tradition* slog fast to prinsipper: Indad frivillig tilslutning — utad upolitisk! — Paa det nationalt givne grundlag har Ruslands kooperative landsorganisation reddet sig over baade verdenskrig og revolution. Alle andre organisationer er faldt i fisk eller i støpeskeen. *Kooperationen* alene er undkommet. Saa sterk er dens magt, at den endog har holdt sin organisation sammen som *alrussisk* paa trods av alle kontrarevolutionære og bolsjevikiske fronter! For det kooperative forbunds fredelige handelskurerer aapner selv frontlinjerne sig. Fra Moskva, Sovjet-Ruslands hovedstad styrer det fremdeles sine avdelinger i Donbækkenet, i Kaukasus, bakom Denikins og Koltshaks grænser. Saa *upolitisk*, saa *alrussisk* er det. Det er ikke blit bare sovjetrussisk, nei «kooperativen» formidler midt under slagene varebytte mellem de krigførende dele av det fordums zardømme. (Saaledes

karavaner med fisk og salt til Sovjet-Rusland gjennem den tsekoslovakiske front). Den merkeligste foreteelse i kooperationens merkelige land.

I begyndelsen av mars 1918 foreslog folkekommissær Schlichter, sovjetregjeringens provianteringsminister, at hele Sovjet-Rusland ved et lovbud skulde organiseres i lokale «fordelingskommuner», som hadde at overta hele folkets proviantering. De bestaaende kooperative forbund skulde gaa ind som led i dette system. Denne upraktiske papirbestemmelse tjente kun til at fremme virvaret. Den frivillige kooperation hadde tat vældig opsving efter revolutionen (efter privathandelens ophør!) I mars 1918, da Schlichters forslag fremkom, regnet man saaledes med henimot 12 millioner medlemmer, det blev, familierne medregnet, ca. 50 millioner, eller $\frac{1}{3}$ av hele Ruslands befolkning, som fik sin forsyning gjennem de kooperative foreninger. Av *Sovjet-Ruslands* indvaanere blir nu — efter en midlertidig overenskomst med sovjetregjeringen — ca. 60 procent betjent gjennem kooperationen.

Schlichters forslag blev møtt av en vældig protest fra kooperationens side og maatte tilslut tages tilbake, særlig da det viste sig, at en mængde lokale sovjetter ikke kunde greie provianteringen og derfor allerede hadde bedt om kooperationens bistand. Den blev ogsaa straks ydet. I mai 1918 fik kooperationen en særlig repræsentation inden det nyoprettede regjeringsdepartement: *Høieste økonomiske raad*.

Forstaaelsen av kooperationens magtstilling øket hermed adskillig inden rikets centralledelse, men de lokale sovjetter fortsatte sin kamp mot kooperationen. Flere hundrede kooperatører blev arrestert rundt om i riket, likesom de kooperative varelagere mangesteds konfiskertes. (I *Perm* vakte dette særlig forbitrelse — og hadde utvilsomt politiske følger.) Disse lokale indgrep har medført de sørgeligste resultater for landets proviantering — ved siden av transportmisèren finder vi her en av hovedgrundene til hungersnøden. Paa trods av energiske forestillinger om at faa et *riksdekret*, som slog fast én linje, lot riksregjeringen tiden gaa. Bønderne svarte med at holde sine varer tilbake. Hungersnøden tvang omsider frem det alrussiske dekret av 21. november 1918, som forbød de lokale sovjetter at ta sig tilrette ved indblanding i kooperationens affærer. De kooperative fabrikker fritokes for nationalisering, og de allerede lokalt nationaliserte beordredes frigit, idet de gamle styrever t gjenindsattes. En hel del av de lokale sovjetter har imidlertid — som vanlig ogsaa i andre forhold — bare efterfulgt centralregjeringens ordre saalangt som de selv lystet. Der indløp fremdeles — da jeg i februar undersøkte forholdet — en mængde anmodninger til den kooperative landcentral i Moskva om beskyttelse mot de lokale sovjetters overgrep og fængslinger av kooperatører.

Centralforeningen optok nu — efter Schlichters nederlag paa dekretveien — planen om at gjøre

kooperationen til et integrerende led av statsmaskineriet. Først besluttet Z.-E.-Ka, sovjets permanente stortingsutvalg (centraleksektivkomitéen i Moskva), at en repræsentant fra regjeringen skulde delta i det kooperative centralstyres forhandlinger og ha stemmeret der. Dernæst foretok bolsjevikpartiet en høist uheldig aktion for at faa flertal i den særlige «Arbeiderkonsumfraktion» inden det kooperative forbund. Denne fraktion omfatter $\frac{1}{3}$ av medlemmene ($\frac{1}{5}$ av omsætningen). «Bøndernes fraktion» betegner altsaa $\frac{1}{3}$ av medlemstallet ($\frac{4}{5}$ av omsætningen). I begyndelsen av december 1918 holdtes i Moskva delegeret-møte for alle «Arbeiderkonsumforeninger» i Sovjet-Rusland. Der møtte ca. 245 delegerte. Nu hadde imidlertid foreningslovene en bestemmelse om at den, hvis stemmeret er bestridt, ikke kan avgi stemme ved fuldmagtenes prøvelse. Dette benyttet bolsjevikfraktionen sig av, idet den en bloc bestred ca. 70 delegertes (ikke-bolsjevikers) mandater. De 96 kommunister hadde dermed flertal, og forkastet de 70's mandater! Det nye bolsjevikstyres første beslutning gik ut paa at brænde det resterende oplag av den tidligere kooperative arbeider-encyclopædi, derefter sendte man fællesstyret for den alrussiske kooperative et ultimatum om at fra 1. januar 1919 skulde $\frac{2}{3}$ av centralstyret tilhøre den del av «Arbeiderkonsumfraktionen», som delte sovjetregjeringens politiske og økonomiske opfatning. Videre forlangtes kongres sammenkaldt

med ekstraordinært kort varsel til 5. januar. Hvis dette ultimatum ikke blev efterlevet, vilde et nyt kooperativt centralforbund med støtte av regjeringen bli organisert av «Arbeiderkonsumfraksjonen»s styre — til fullstendig avløsning av den tidligere kooperative. — Hovedstyret svarte, at det som representant for ialfald 10 millioner medlemmer og lovlig valgt av disse, ikke kunde avgi sin magt til andre. Den 25. januar 1919 holdtes saa den alrussiske kooperative kongres — efter tidligere berammelse. Der møtte ca. 260 representanter, derav 17 bolsjeviker fra «Arbeiderkonsumfraksjonen», som ellers representertes av 13 «uavhengige». — Bolsjevikerne, som knapt tallet $\frac{1}{10}$ av representantene, forlangte 8 pladser av 15 inden hovedstyret. Kongressen foreslog 7. Det avviste bolsjevikerne. Styremedlemmenes antal lovfæstedes derefter til 13. Resultatet blev, at styret nu bare bestaar av 8 ikke-bolsjeviker. Kommunistene negtet nemlig at ta imot de øvrige styrepladser.

Jeg traf det nyvalgte kooperative styre — for Europas største forretning — netop som det hadde plenumsmøte. Jeg refererer følgende av ledernes uttalelser: —

«Det er ikke konkurransen med de paatænkte kommunistkooperativer, som vi er ængstelige for. Vi er sterke nok til at føre vort arbeide videre. Vi har hele folket paa vor side, vi driver vældige fabrikker og anlæg over hele Rusland. Og vi har mægtige forbindelser med utlandet. Spørs-

maalet ligger dypere. Vi kooperatører mener nemlig, at den kooperative bevægelse i Rusland ikke kan skilles fra arbeiderne uten at bevægelsen taper meget av sit ideologiske indhold. Kooperation er i bund og grund en ekte socialistisk bevægelse. Det er arbeiderbevægelsens «stok og støtte». Vor «politik» hittil har bestandig været: Samvirke med fagforeningene og de øvrige arbeiderforeninger! Mister vi denne forbindelse, kan situationen utvikle sig derhen, at bønderne, som ikke er saa klare i sin socialistiske erkjendelse, vil gaa langt mer tilhøre end nu — man spiller altsaa uforsigtig nok høit spil med reaktionen ogsaa paa det rent kooperativ-økonomiske omraade, i diktatorisk begeistring for et kommunistisk papirprogram. Bondesocialismen er mer konservativ, den har altid maattet ha de mer energiske arbeidere ved sin side. I kraft av sin energi har arbeiderne hittil altid hat ledelsen paa trods av sin numeriske underlegenhet. Kooperationen har tat op arbeidet *pari passu* og sammen med arbeiderbevægelsen. Vil bolsjevikene nu *tvinge* frem et aapent motsætningsforhold og dermed stille det, som nu er arbeiderorganisation, utenfor den store majoritet? Og dermed bringe kooperationen bort fra sin socialistiske linje? Det er det, som nu desværre er blit spørsmålet. Hvis kooperationen paa den vis isoleres fra arbeiderne og tvinges bort fra den socialistiske linje, vilde det bli *meget* uheldig baade for Ruslands økonomi og for arbeiderbevægelsen som saadan. Der-

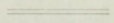
for staar vi kooperatører fremdeles paa det standpunkt, at vi trods alle umodne og magtskyke forsøk fra endel utaalmodiges side — vil holde forbindelsen med arbeidernes konsumforeninger. Disse staar desværre nu temmelig derangert og desorganisert, medlemstallet er gaat sørgelig ned, hvilket særlig skyldes at industriarbeidernes antal er sterkt reducert, rapportene viser, at arbeidsløsheten er øket uhyre. Hele arbeiderbevægelsen staar derfor med dette sit svigtende grundlag faktisk langt svakere end for et par aar siden.»

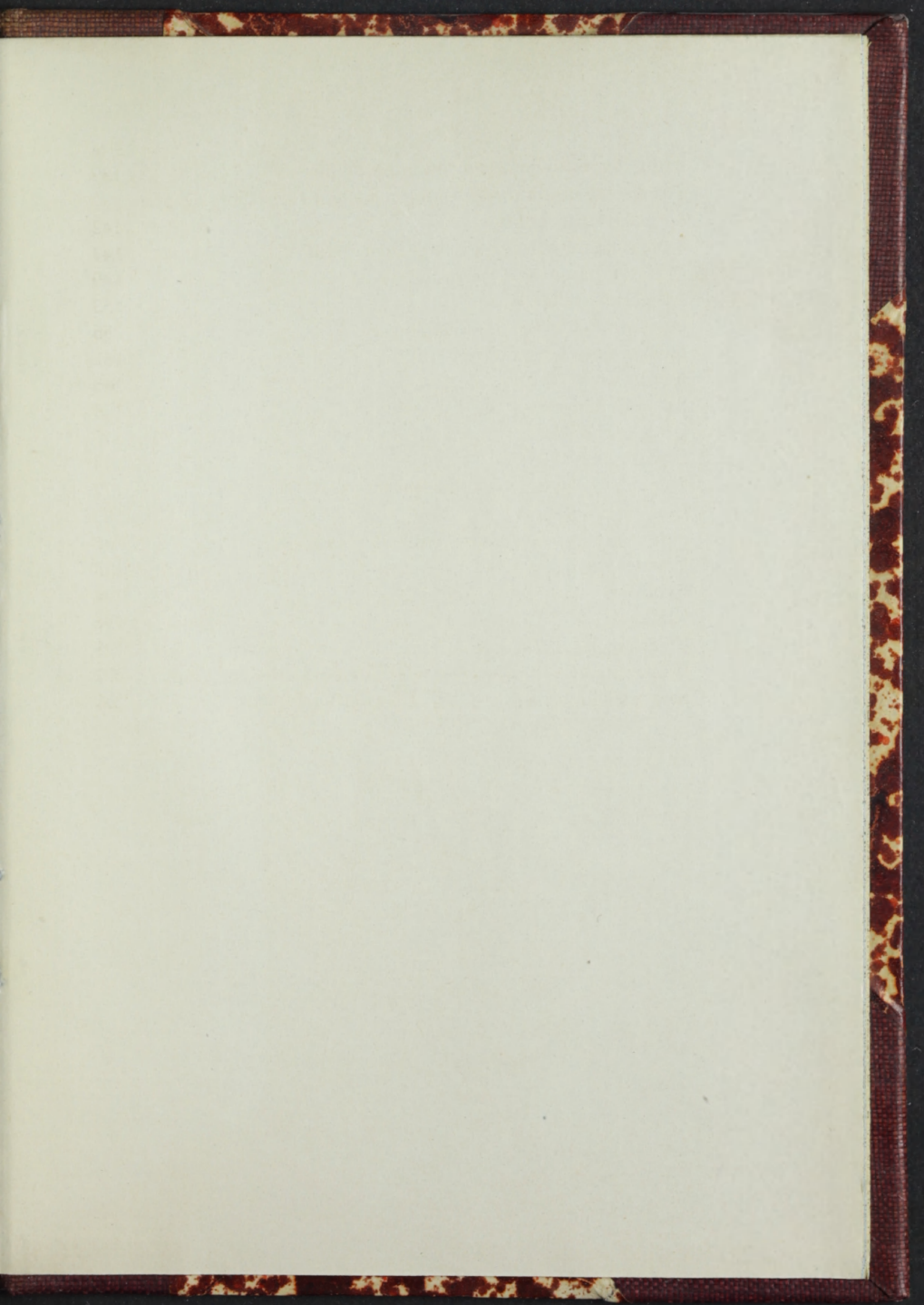
En saa intelligent kar som Lenin maa da vel h'a skjønt, at slik loppekrig mot verdens største kooperasjon er faafængt? bemerket jeg. — «Selvfølgelig», svarte kooperatøren. «Lenin personlig har vist et fornuftig standpunkt overfor kooperasjonen. Han forstaar nok, at i Rusland kan man ikke i længden føre krig med bønderne. Allerede for et par maaneder siden talte han inden regjeringen for, at den kooperative organisation skulde overta hele landets forsyning. Men i centralregjeringen er han stadig blit overstemt. Lenin er bare en stor mand blandt mange smaa.» «Proletariatet forsvinder. Spørsmålet her i Rusland synes at bli dette: Proletariatets diktatur *uten proletariatet?*»

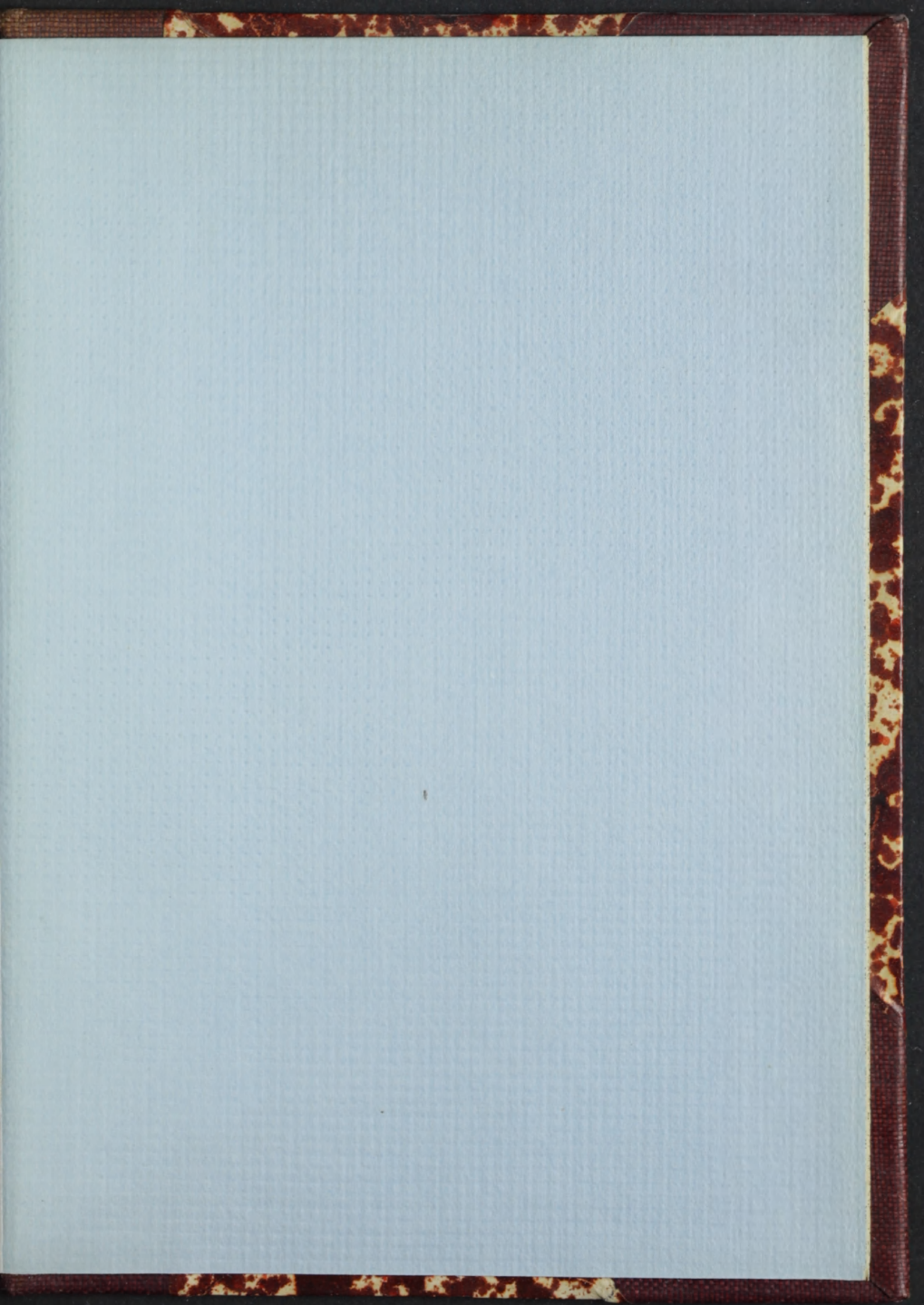
INDHOLD:

	Side
Det første arbeiderraad. — Sovjet av 1905	7
Sovjet av 1907	10
Den røde terror	16
Privatekspropriation av jorden — en merkværdig „socialisme“	26
Sovjetforfatningen	32
Proletariatets diktatur. — Nødvendig revolutionsdagen, senere en fare for revolutionen	35
Krig mellom arbeidere og bønder	37
Lenin	43
Pressen	53
En samtale med Lenin	57
Trotskis nye hær	64
Sovjethærens fronter	73
Kinesernes internasjonale rødebataljoner	81
Hvorfor bonden ikke er blitt bolsjevik	83
Utenriksminister Titcherin om koncessioner og raadssystem	93
Sovjetregjeringens koncessionspolitikk. — Hannevigs „Store nordre vei“	96
Garverforeningens store koncession.	107
Intervention	108
Isolert fra Europa	116
Et møte i Z.—E.—Ka.	118
Juristernes kamp og seir	122
Arbeidernes unge fagbevægelse	124
Fra klassekamp til statsmaskineri	129
Lenins diktatur og fagorganisationstanke	132
Fagopposisjonen vil ikke opgi fagorganisationens klassekamp- karakter	137

	Side
Kritik over Sovjets provianteringspolitik	139
Streikeforbud, akkordarbeide, minstepræsentation og præ- miesystem indføres	142
Tvangsorganisation inden fagbevægelsen	147
Diktatur ogsaa overfor proletariatet	149
Arbejdsdisciplin	153
Industriarbejdernes lave lønninger	156
Industriens nationalisering	161
Menigmands mening	165
En jubilæumsartikel og litt selvkritik	168
Uten partibriller	170
Circulus vitiosus	174
Svigtende tilgang paa administrativ kraft	177
Hos Maxim Gorki	180
Sklovsky om vore norske arbeiderraad	186
Fra det daglige liv	188
Skolerne	194
Kirken	196
Egteskap og skilsmisse	198
Universitetet arbeider fremdeles, men det arbeider tungt	202
Krig mellem bolsjevisme og kooperasjon?	205

Paa vort forlag er utkommet:

Herman Theodor von Zancka

RASPUTIN

OG FORHOLDENE I RUSLAND

heftet kr. 3.00

Bokens hovedperson er den for et par aar siden myrdede Rasputin, den skitne og udannede sibiriske bonde, som takket være overtro og sine egne merkelige egenskaper som Don Juan, i 10 aar var den mægtigste mand i Rusland næst zaren.

Forfatteren skildrer hans eiendommelige magt over kvinder og fortæller om mange av hans pikante eventyr med damer av det høieste russiske aristokrati.

REINHOLD MAC

Revolutionen i Rusland

Med 70 illustrationer.

heftet kr. 3.00

„Forfatteren skildrer den sorte, skjæbnesvangre overtro ved det russiske hof — i første række repræsentert av zarinaen. Han analyserer den russiske sjæl, gir en skildring av den revolutionære bevægelse fra 60-aarene og utover og flere av dens fornemste ledere.

Disse raske bilder gir en utvidet kjendskap til de mægtigste kræfter som har været og er i bevægelse i dette vældige rike, som omfatter ca. $\frac{1}{6}$ av hele jordens omraade.“

O. E. i „Teledølen“

I alle boklader

A/S HELGE ERICHSEN & CO'S FORLAG

KRISTIANIA

A/S P. M. BYE & CO., KRISTIANIA

